

T.C

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SOSYOEKONOMİK DEĞİŞKENLERİN SUÇ ÜZERİNE ETKİSİ:
ANKARA KIZILCAHAMAM CEZAEVİ İÇİN BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burakhan ÜÇBAŞ

Danışman

Doç. Dr. Mustafa Necati ÇOBAN

TOKAT-2023

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Mustafa Necati ÇOBAN danışmanlığında hazırlamış olduğum "Sosyoekonomik Değişkenlerin Suç Üzerine Etkisi: Ankara Kızılcahamam Cezaevi İçin Bir Uygulama" adlı Yüksek Lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

31 / 01 / 2023

Burakhan ÜÇBAŞ

ÖNSÖZ

Suç, 19. Yüzyıldan günümüze kadar diğer bilim alanlarına nispeten sosyologların ve psikologların üzerinde daha çok çalışmalar yaptıkları bir olgudur. Bireyi suça iten sebeplerde sosyal, psikolojik ve kültürel faktörlerin ne kadar etkisi varsa ekonomik faktörlerinde etkisi bir o kadar fazladır. Toplumda meydana gelen sınıfsal ekonomik ayrışma arttıkça bireylerin mücadele etme durumları aynı oranda azalmaktadır. Bu ayrışmalar sonucunda reel geliri azalan ve toplumda bir rol alamayan birey suça karşı koyamayarak, yasal olmayan yollara başvurarak toplumda rol almaya ve gelirini arttırmaya çalışmaktadır. Bireyi suçtan uzak tutmak ve toplumun bireyler arasında sağlıklı bağlar oluşturabilmesi için sosyoekonomik faktörlerinde iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Bu genel tabloya bakıldığında suçun ekonomik analizi yapılmalıdır. Bu nedenle, "Sosyoekonomik Değişkenlerin Suç Üzerine Etkisi: Ankara Kızılcahamam Cezaevi İçin Bir Uygulama" isimli tez çalışması bu faktörlerin etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Bu çalışmanın fikir aşamasında, değerli katkılarıyla araştırmanın temellerini oluşturan ve devam eden süreçte bilgilerini benden esirgemeyen çok değerli danışmanım sayın Doç. Dr. Mustafa Necati ÇOBAN'a, tez savunmamda jüri üyesi olan, görüş ve önerileri ile destekte bulunan hocalarım Sayın Prof. Dr. İlhan EROĞLU'na ve Sayın Doç. Dr. Ömer Faruk BİÇEN'e teşekkür eder, saygılarımı sunarım. Tezin yazım aşamasındaki teşvikleri için eşim Merve Ülkü ÜÇBAŞ'a ve beni her koşulda destekleyen aileme çok teşekkür ederim.

Bu çalışmanın en zorlu ve önemli kısmını oluşturan hükümlülere uygulanan anket sürecinde; saha çalışması için imkan tanıyan Adalet Bakanlığı yetkililerine, iş yoğunluklarına rağmen bana her zaman yardımcı olan Kızılcahamam Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun çok değerli İnfaz ve Koruma Memurlarına ve yardımlarını esirgemeyen kurum yetkili memuru Sayın Mustafa MADEN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Burakhan ÜÇBAŞ

ÖZET

SOSYOEKONOMİK DEĞİŞKENLERİN SUÇ ÜZERİNE ETKİSİ: ANKARA KIZILCAHAMAM CEZAEVİ İÇİN BİR UYGULAMA

Üçbaş, Burakhan

Yüksek Lisans, İktisat Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa Necati ÇOBAN

Ocak 2023, ix + 86 sayfa

Suç olgusu toplumda bireylerin birbirleri ile bir uyum ve saygı içerisinde yaşamasına karşı en büyük engeldir. Evrensel olarak bakıldığında her toplumun içinde kendi varlığını sürdüren suç ile mücadele edilmektedir. Devletler, sosyal devlet anlayışına uygun şekilde vatandaşlarının uyum içinde yaşayabilmeleri için suç ve suçun ortaya çıkmasına temel oluşturan her olumsuzluk ve kurnalsızlığı engelleyici politikalar sürdürmektedir.

Suçun ortaya çıkmasındaki temel sebeplerin neler olduğu, toplumların düzenini bozan suç ve suçlu olgularında hangi sosyoekonomik faktörlerin ne ölçüde etkili olduğunu anket yöntemi ile ortaya koymak bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Çalışmaya anket verilerini sağlamak amacıyla Adalet Bakanlığında gerekli izinler alınarak Ankara ilinde Kızılcahamam Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan gönüllü hükümlüler seçilmiştir. Çeşitli suç türleri, gelir durumu, yaş, eğitim ve medeni durumdan 71 gönüllü hükümlüye yüz yüze anket soruları yöneltilerek cevaplar alınmıştır. Araştırmada net veriler ve sonuçlar elde edilmesi amacıyla 43 soru; bir bireyin sosyoekonomik durumunu ortaya çıkaracak şekilde detaylı çoktan seçmeli cevaplarla oluşturulmuştur.

Araştırma sonucu elde edilen bilgilere göre hükümlülerin gelir durumunun çok düşük seviyede olması veya belli bir gelirinin olmaması, eğitim durumlarının düşüklüğü, kalabalık ve yoksul ailelerden gelmeleri; medeni hali bekar olanların yüksek olması sosyoekonomik faktörlerin etkisini göstermektedir. Hırsızlık ve uyuşturucu suçunu işleyenlerin fazla sayıda olması ekonomik faktörlerin suç türü ve ekonomi değişkeni bağlantısını göz önüne sermektedir. Tüm bu sonuçlara bakıldığında “sosyoekonomik değişkenlerin suça etkisi vardır” genel hipotezini desteklemektedir.

Bu araştırmanın sonucuna bakıldığında suç ile mücadele de suça etkisi yüksek olan sosyoekonomik değişkenleri (gelir seviyesi, eğitim durumu, sosyal ortam, iş bulamamak v.b.) esas alan politikalar yürütülmelidir. Adalet bakanlığı ile koordineli yapılacak projeler, eğitimler ve seminerlerde sosyoloji ve psikolojiye ek olarak ekonomi ile de ilgili çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu çalışmaların sonucunda toplumda suç oranlarının en alt seviyelere ineceği öngörülmektedir. Ayrıca literatüre eklenecek bu tip çalışmalar arttıkça, belirtilen sosyoekonomik değişkenlerin suça etkisini azaltma çözümlerinde yol gösterici olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Sosyoekonomik Faktörler, Cezaevi Araştırması

ABSTRACT

THE EFFECT OF SOCIOECONOMIC VARIABLES ON CRIME:
AN APPLICATION FOR ANKARA KIZILCAHAMAM PRISON

Üçbaş, Burakhan

MSc, Department of Economics

Thesis Advisor: Assoc. Dr. Mustafa Necati ÇOBAN

January 2023, ix + 86 pages

The phenomenon of crime is the greatest obstacle to the harmonious and respectful coexistence of people in society. From a universal point of view every society has to struggle with the crime that sustains its existence. States pursue policies that prevent any negativity and irregularity which is the basis for the emergence of crime and criminality so that their citizens can live in harmony and in accordance with the understanding of the welfare state.

The aim of this research is to find out what are the main reasons for the emergence of crime what socio-economic factors are effective in crime and criminal cases that disrupt the social order using the survey method.

To obtain the survey data for the study voluntary convicts in Kızılcahamam Closed Penitentiary in Ankara were selected after obtaining the necessary permissions from the Ministry of Justice. 71 voluntary convicts with different criminal offenses income levels age education and marital status were interviewed in face-to-face interviews. In order to obtain clear data and research results 43 questions with detailed multiple-choice answers were created to determine a person's socioeconomic status.

The first part of the study introduces the basic concepts of crime and its economic models. In the second part the relationship between the concept of crime economics and the economic variables of crime is examined and the results of some literature studies related to the research topic are given. In the third part the obtained survey data were reflected through the preparation of cross-tabulations statistical analyzes were performed using these data and the relationship of the results with the basic hypotheses was evaluated.

According to the information obtained from the survey the income status of the convicts is very low or they do not have a certain income their educational level is low they come from crowded and poor families; the high marital status of the single people indicates the influence of socioeconomic factors. The high number of those who commit theft and drug offenses shows the relationship between economic factors the type of offense and the economic variable. Considering all these results my general hypothesis that "socioeconomic variables have an impact on crime" is confirmed.

Considering the results of this research crime prevention measures should be taken based on socio-economic variables (income level, education level, social environment, no possibility to find a job, etc.) that have a great influence on crime. In addition to sociology and psychology studies on the economy should also be carried out as part of projects training and seminars conducted in coordination with the Ministry of Justice. As a result of these studies it is expected that the crime rate in society will decrease to the lowest level.

Keywords: Crime, Socioeconomic Factors, Prison Research

İÇİNDEKİLER

	Savfa
ETİK SÖZLEŞME.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL BOYUTLARIYLA SUÇ	3
1.1. Suçun Tanımı.....	3
1.2. Suçun tarihçesi.....	5
1.3. Kriminoloji	6
1.4. Suçun Sınıflandırılması	6
1.5. Teorik Yaklaşımlar Çerçevesinde Suç.....	9
1.5.1.Bireysel Perspektifteki Teorik Yaklaşımlar.....	9
1.5.1.1. Klasik Ekol	10
1.5.1.2. Neo-Klasik Ekol	10
1.5.1.3. Pozitif Ekol	11
1.5.1.4. Kartografik Ekol	11
1.5.2.Biyolojik Perspektifteki Teorik Yaklaşımlar	12
1.5.2.1. Suçun Beden Yapısındaki Farklılıklardan Kaynaklanması	12
1.5.2.2. Genetik Teoriler ve suç.....	13
1.5.2.3. Yanlış Beslenme Nedeniyle Suç	14
1.5.2.4. Karşılaştırmalı Biyolojik Davranış ve Suç	14
1.5.3. Psikolojik Perspektifteki Teorik Yaklaşımlar	14
1.5.3.1. Psikanalitik Yaklaşım.....	15
1.5.3.2. Operant Koşullanma Yaklaşımı	16
1.5.3.3. Toplumsal Öğrenme Yaklaşımı	16
1.5.3.4. Gerçeklik Terapisi Yaklaşımı	16
1.5.3.5. Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlılığı.....	17
1.5.4.Sosyolojik Perspektifteki Teorik Yaklaşımlar	17
1.5.4.1.Sosyal Yapı Teorileri.....	18
1.5.4.1.1. Aykırı Fırsatlar Teorisi	18
1.5.4.1.2. Tepki Teorisi.....	18
1.5.4.1.3.Uyuşmazlık (Çatışma) Teorisi.....	19
1.5.4.1.4. Alt-Kültür Teorileri	19
1.5.4.2. Sosyal Süreç Teorileri	19
1.5.4.2.1. Sosyal Öğrenme ve Davranış Teorileri.....	19
1.5.4.2.2. Kontrol Teorileri.....	20
1.5.4.2.3.Etiketleme (Damgalama) Teorileri.....	20
BÖLÜM 2: SUÇ EKONOMİSİ VE SUÇUN SOSYOEKONOMİK	
DEĞİŞKENLER İLE İLİŞKİSİ	22
2.1.Suç Ekonomisi	23
2.2. Suçun İktisadi Analizi.....	24

2.2.1. Dışsallık.....	24
2.2.2. Fayda-Maliyet Analizi.....	24
2.2.3. Rasyonel Tercih Teorisi	25
2.2.4. Risk Analizi	26
2.2.5. Suç Piyasası	27
2.2.5.1. Suç Arzı	27
2.2.5.2. Suç Talebi.....	28
2.2.5.3. Denge Suç Oranı	29
2.3. Suçu Açıklayan Ekonomik Yaklaşımlar.....	29
2.3.1. Beklenen Fayda Yaklaşımları.....	29
2.3.1.1. Becker'in Modeli.....	30
2.3.1.2. Ehrlich'in Modeli.....	30
2.3.1.3. Heineke'nin Modeli	31
2.3.1.4. Schmidt ve Witte'nin Modeli.....	32
2.3.2. Beklenti Teorisi	33
2.4. Suçun Ekonomik Modelleri.....	33
2.5. Suç ve Makro İktisadi Değişkenler Arasındaki İlişki.....	34
2.5.1. Gelir Dağılımı ve Suç İlişkisi	34
2.5.2. İşsizlik ve Suç İlişkisi.....	37
2.5.3. Yoksulluk ve Suç İlişkisi	39
2.6. Suç ve Sosyoekonomik Değişkenler Arasındaki İlişki.....	40
2.6.1. Cinsiyet ve Suç İlişkisi.....	40
2.6.2. Eğitim Durumu ve Suç İlişkisi.....	41
2.6.3. Medeni Hal ve Suç İlişkisi.....	44
2.6.4. Meslek Grupları ve Suç İlişkisi	46
2.6.5. Yaş ve Suç İlişkisi	46
BÖLÜM 3: CEZAEVİ ARAŞTIRMASI VE ANALİZİ	49
3.1. Cezaevinde Uygulanan Araştırma Verilerinin Analizi.....	54
3.1.1. Araştırmanın Konusu.....	54
3.1.2. Araştırmanın amacı.....	55
3.1.3. Araştırmanın Yöntemi ve Veri toplama Tekniği.....	55
3.1.4. Araştırma Hipotezleri	56
3.2.5. Çalışma Verilerinin Çapraz Tablolar ile Analizi ve Frekans Tabloları	56
3.2. Çalışma Verilerinin İstatistiksel Analizi.....	65
SONUÇ	71
KAYNAKLAR	75
EKLER	82
EK 1. Anket Formu.....	82
ÖZGEÇMİŞ	86

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No	Sayfa
Tablo 1.1. TCK'ye Göre Suç Sınıflandırmaları	7
Tablo 2.1. Olasılık Bağlantısı Durumları ve Gelir Düzeyleri	32
Tablo 2.2. Gelir ile Suç İlişkisini Araştıran bazı Ampirik Çalışmalar	36
Tablo 2.3. İşsizlik ile Suç İlişkisini Araştıran Bazı Ampirik Çalışmalar	38
Tablo 2.4. Türkiye'de Tutuklu ve Hükümlülerin Cinsiyete Göre Dağılımı (2015 - 2019)	41
Tablo 2.5. Türkiye'de Tutuklu ve Hükümlülerin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı (2020)	44
Tablo 2.6. Türkiye'de Tutuklu ve Hükümlülerin Medeni Durumuna Göre Dağılımı (2019)	45
Tablo 2.7. Türkiye'de Tutuklu ve Hükümlülerin Yaşa Göre Dağılımı (2020)	47
Tablo 3.1. Suç Araştırmaları ile İlgili Literatürde Yer Alan Bazı Çalışmalar	50
Tablo 3.2. Sosyo-Demografik Özelliklere İlişkin Frekans Dağılım Tablosu.....	57
Tablo 3.3. Devam	57
Tablo 3.4. Devam	59
Tablo 3.5. Göç İstatistiklerine İlişkin Frekans Dağılım Tablosu	60
Tablo 3.6. Cezaevine Girmeden Önce Boş Zaman Değerlendirmelerine İlişkin Frekans Dağılım Tablosu	61
Tablo 3.7. Suç İstatistiklerine İlişkin Frekans Dağılım Tablosu	62
Tablo 3.8. Suç İstatistiklerine İlişkin Frekans Dağılım Tablosu	63
Tablo 3.9. Suçtan Uzak Durma Önerilerine İlişkin Frekans Dağılım Tablosu	64
Tablo 3.10. Suç Türü ve Suç Nedenleri Arasındaki İlişki	65
Tablo 3.11. Suç Türü ile Yaş, Medeni Durum, Öğrenim Durumu, Okulu Bırakma Nedeni, Gelir, Ailede Suç İşleme Durumları, Kardeş Sayısı ve Cezanın Caydırıcılığı Arasındaki İlişki	66
Tablo 3.12. Suç İşleme Nedenleri ile Meslek Arasındaki İlişki	69

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Sayfa
Şekil 2.1. Piyasa Suç-Talep Eğrisi	28
Şekil 2.2. Suç Piyasa Dengesi	29
Şekil 2.3. Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlülerin Yaralama Suçuna Göre Eğitim Durumu (%)	42
Şekil 2.4. Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlülerin Hırsızlık Suçuna Göre Eğitim Durumu (%)	43

KISALTMALAR LİSTESİ

TCK:	Türk Ceza Kanunu
NB:	Net Getiri
C:	Doğrudan Maliyet
W:	Alternatif Maliyet
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
s.	Sayfa
ss.	Sayfa sayısı

GİRİŞ

İnsanlığın varoluşuyla beraber ortaya çıkan suç olgusu insanlıkla birlikte var olmaya devam edecektir. Kriminologların araştırma konusunu oluşturan insan ve suç ilişkisi bireysel, psikolojik ve sosyolojik değişkenlerin çerçevesinde incelenmiştir. Suçlu davranışı gösteren bireyler ilk çağlarda anomaliler, beden yapılarındaki bozukluklar, psikolojik sıkıntıların temel alındığı yaklaşımlarla açıklanmaya çalışılırken, günümüz modern yaklaşımlarında suç işleyen bireylerin rasyonel, fayda maliyet analizi yapan, akli başında olduğu yaklaşımlar ağırlık kazanmıştır.

Suç olgusu bir çok disiplinin ilgi alanına girmesine rağmen rasyonel tercihlerle yakından ilgilenen iktisat biliminin de alanına dahil olmuştur. Suçlar eylemin türüne göre pek çok kategoriye sahiptir. Bu suç türleri hayata karşı olabildiği gibi malvarlığına karşı da olabilmektedir. İktisat, ekonomik getiri sağlayan ve malvarlığına yönelik hırsızlık gibi suçları inceleme altına almaktadır. Kıt kaynaklarla, sonsuz ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan rasyonel birey her zaman yasal yollara başvurmayabilir. İstekleri için yeterli geliri elde edemeyen veya iş imkanları bulamayan bireyler suça yönelebilmektedir.

Ekonomik krizlerle beraber ortaya çıkan işsizlik, gelir dağılımında adaletsizlikler, düşük ücretler toplumu sosyal ve psikolojik olarak etkilemektedir. Toplumda oluşan bu kırılmalarla beraber suç vakalarında artışlar gözlenmektedir. Devlet ve birey bu suçlarla mücadele ederken ekstra maliyetlere katlanmakta bunun yanı sıra suça maruz kalan kişilerin haksız kayıpları oluşmaktadır. İktisatçılarda bu durum üzerine analizler yapmaktadır. Bireyin suç eğilimini arttıran ekonomik sebepler incelenmekte ve suç bağlantısı araştırma konusunu oluşturmaktadır.

Suçla olan ilk ekonomik teorik çalışmalar Becker (1968) tarafından geliştirilmiştir. Ehrlich (1973) ve Becker (1968) ekonomi ve suç arasındaki ilişkiye araştırmış, işsizlik oranının ve ücret seviyelerinin suç ile bağlantısı olduğu varsayımını sunmuştur. Bu varsayım iş olanakları olmamasını ve yetersiz ücretler seviyesinin bireyi yasal olmayan yollar iteceğinden bahsetmektedir. Suç ve sosyoekonomik faktörlerin ilişkisinin incelendiği çalışmalara bakılırsa bir görüş birliğinin olduğu söylenemez. Farklı bölgelerde farklı değişkenler kullanılarak yapılan deneysel çalışmalar sonucunda suçun; gelir, işsizlik, aile yapısı, eğitim, kültürel ortam ilişkisi aynı sonucu vermemektedir.

Bu çalışmada ilk bölümde suç tanımı ve yapısı açıklanmaya çalışılmış ve farklı bakış açıları içeren bireysel, psikolojik, biyolojik ve sosyolojik yaklaşımlara yer

verilmiştir. Suç olgusunun karmaşık olması ve bu eylemi gerçekleştirenlerin farklı kişilik profilleri, suçu açıklama amacı ile ortaya atılan teorilerin çeşitliğini sağlamıştır. Suçun doğasını, nedenlerini, çevrenin suça etkilerini inceleyen bir çok teori ortaya konulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde; suçun iktisadi analizlerine ve suçu açıklayan ekonomik yaklaşımlara yer verilmiştir. Gelir durumu, yaş, cinsiyet, gibi sosyoekonomik faktörlerin suç ile bağlantıları literatürdeki diğer çalışmalardan da yararlanılarak incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise araştırmanın amacı, konusu ve anket bulgularının istatistiksel sonuçlarına yer verilmiştir. Bu verilere uygun istatistiksel yöntem olan Ki Kare analiz yöntemi uygulanarak suç ile gelir, işsizlik, aile yapısı, sosyal ortam, suç türleri, eğitim durumu ve medeni hal değişkenleri ile bağlantısının anlamlı veya anlamsız ilişkisine yer verilmiştir.

BÖLÜM 1

KAVRAMSAL BOYUTLARIYLA SUÇ

1.1. Suçun Tanımı

Suç toplumsal kurallara ve düzene uymayan, devletin belirlediği yasaları ihlal eden davranış biçimidir. Suç, toplumun huzurunu ve mutluluğunu tehdit eden toplumsal sorunların başında gelir. Suç ve suçlu miktarının son derece yüksek olduğu coğrafyalarda kişilerin can güvenliğini ve mal güvenliğini sağlamak oldukça zordur.

Literatürde suç kavramından önce sapkınlık kavramı açıklanır. En ilkel toplumlardan en uygar toplumlara kadar hepsinde bir dizi ahlaki, kültürel ve sosyal normlar vardır. Bireyler başta ev ortamı olmak üzere okul, yaşam alanı, dini mekânlar vb. aracılığı ile sosyal kuralları öğrenirler. Bu öğrenme aşaması belli bir zaman dilimiyle sınırlı olmayıp kişinin yaşamı boyunca devam eden bir süreçtir. Toplumda belli bir zaman diliminde benimsenmiş olan sosyal kurallardan farklı olarak ortaya çıkan bu davranışlara "sapkınlık" denir.

Garip, rahatsızlık verici, tehlikeli olan, toplumun hoşgörüsü sınırlarını aşan davranışlar toplumun büyük bir bölümü tarafından "sapkın davranış" veya "sapma" olarak tanımlanmaktadır (Çakmak, 2015, s. 3).

Sapma, belirli bir zaman dilimi içerisinde toplumda hakim olan ahlaki standartlarla ilgilidir. Yani sapkınlık kavramının içeriğindeki davranış türleri zaman ve topluma göre farklılık gösterecektir. Bu bakımdan evrensel bir sapma tanımı bulmak mümkün olamayacaktır. Elbette bir davranışın sapma derecesi o toplumun dinamikleriyle bağlantılıdır.

Toplumun bir davranışın yanlışlığını ne ölçüde kabul ettiğini bilmek önemlidir. Yüksek düzeyde sapma gösteren eylemler genellikle suç olarak tanımlanmaktadır (Bahar, 2011, s. 180).

Neyin sapkınlık ve neyin suç olduğu hakkında net bir çizgi yoktur. Suçu sapkın davranıştan ayıran, toplumca benimsenmiş ahlaki standartları ihlal etmesi ve bu eylemin de ceza hukuku yaptırımları ile kınanması ve cezalandırılmasıdır. Kanun açıkça suç sayılmayan bir fiil için kimseye ceza verilemeyeceğini belirterek eylemin cezalandırılabilen bir suç sayılabilmesi için kanunda açıkça belirtilmesi gerekliliğine dikkat çekilir (Türk Ceza Kanunu 2004, mad. 2).

Suçlu davranış düşünüldüğünde, akla gelen ilk şey yasak veya cezalandırılan davranıştır. Ceza hukuku açısından ise, kanunla cezalandırılma tehdidi oluşturan tüm fiilleri içerir. Daha spesifik olarak ceza hukuku, cezai sonuçları olan eylemleri suç sayar (Demirbaş, 2005,s. 40).

Bazı yazarlara göre her sapkın davranış suç olarak değerlendirilmez, ancak her suç sapkın davranıştır. Bu görüşü benimsemeyen yazarlar olsa bile literatürde kabul görmüş genel yaklaşım bu yöndedir.

Suç sayılan sapmalar, normlardan sapmadır. Normdan kastedilen ise, ceza hukuku standardıdır. Çünkü sapma suç faaliyetini de içine alan birçok aykırı davranışı barındırır. Gelenek,görenek, etik ve görgü normları da norm kavramına dahildir. Bu normlardaki tüm ihlaller sapmadır, ancak suç değildir. Suç sadece ceza hukuku normlarından sapmadır ve cezai yaptırımı vardır (Sokullu Akıncı, 2010, s. 22).

Suçlu hukuki anlamda tanımlayan Soyaslan (1998,s. 11), ceza standardının suçlu tanımladığını ve standart olmadan suçtan bahsetmenin mümkün olmadığını belirtir. Soyaslan'a göre, belirli bir norm olmadan suçun ve cezanın oluşmayacağı ceza hukukunun ana prensiplerindendir ve suç kanunla yasaklanmış ve cezalandırılabilir olumlu veya olumsuz eylemlerdir. Suçlu ise, yasanın suç olarak tanımladığı bir eylemi işleyen kişidir.

Sapmanın tanımındaki gibi, suç olgusunun da evrensel olarak kabul görmüş bir tanımı yoktur. Aynı davranışa yönelik farklı ülkelerde farklı yaklaşımlar söz konusu iken, bir ülkedeki suç davranışı da zaman içinde değişebilir. Bir zamanlar suç sayılan döviz bulundurma ve zina mevcut Türk Ceza Kanunu'nda artık suç değilken, kapalı mekânlarda sigara içmek kabahat olarak sınıflandırılmasına rağmen artık mali yaptırımı olan bir eylem haline gelmiştir. Ancak ortak bir tanımın olmaması, suçun yapısının evrensel olduğu gerçeğini etkilemez. Cinayet, yaralama, hırsızlık gibi eylemler her zaman suç faaliyeti türüne aittir.

Farklı disiplinlerden, farklı suç tanımlarının sıklıkla birleştiği nokta, suçun yaygın ve topluma özgü bir olgu olması, yasal bir yapıya sahip olması, nedenleri ve toplumsal sonuçları itibariyle sosyolojik olmasıdır. Hukuk toplumun olduğu her yerde, suç da hukukun olduğu her yerde vardır (Güçlü ve Akbaş, 2016,s. 25).

Kriminologların ortak düşüncesine göre suç, siyasi süreçlerden etkilenen yasal bir kavramdır, bilimsel değil hukukidir (Sezal, 2003, s. 5). Suç ve sapkınlık birbirlerinden

tam olarak ayırlamasa da, bu davranışlara verilen toplumsal tepkiler dikkate alınarak kararlar alınabilir. Sapkın davranışlar toplumsal bir tepkiye yol açarken, suç için kesinlikle cezai yaptırımlar olacaktır. Başka bir deyişle suç, kanunla tanımlanan sapkın eylemlerle kendini gösterebilir.

Suç sosyal bir olgudur, toplum ve insanlarla ilgili tüm bilimlerin ilgi alanıdır. Farklı bilimler ve farklı bakış açıları suçun farklı şekillerde tanımlanmasına yol açmıştır. Sosyolojik açıdan suç, toplumda meydana gelen ve sosyal normları ihlal eden bir eylemdir. Siyasi açıdan suç, alt sınıfları toplum baskısı altında tutmak için güçlü grupların onları etiketlendikleri ve cezalandırdıkları bir kriterdir. Psikolojik açıdan suç, topluma uyum sağlayamama davranışının sonucudur. İnsanın içinden gelen ve dış dünyaya yansıyan iradedir. Hukuki açıdan suç ise, devletin kabul ettiği ceza yasası normlarını çiğneyen, kasten veya ihmalle yapılan yasadışı bir eylemdir (Dinler ve İçli, 2009,s. 247).

1.2. Suçun tarihçesi

Suç, insanlığın varlığının doğuşuyla başlar. Kutsal metinlerde dünya üzerinde işlenen ilk cinayet olarak görülen Habil ve Kabil arasında olan suç; açgözlülük ve kin gibi insan duygularının neden olduğu bir olgudur ve insanlık devam ettiği sürece var olacaktır

Feodalitenin hüküm sürdüğü tarım toplumlarında suç faaliyeti ilahi yasalara dayalıyken, aydınlanma döneminde suçların ne olduğu ve kimin suçlu olduğu konusundaki tanımlar büyük ölçüde laik temellere dayanıyordu.

Suç, tarih boyunca birçok şekilde açıklanmıştır ve bu ayrımı Auguste Comte insanlık tarihinin üç dönemi ile ilişkilendirmiştir. Suç, Teolojik düşüncenin hakim olduğu Orta Çağda şeytani, Metafizik çağında rasyonel bir insanın fayda ve cezaları göz önünde bulundurarak yaptığı tercih, Pozitif çağda ise, gözlemsel ve deneysel yaklaşımlarla koşulların doğal bir sonucu olarak yorumlanmıştır (Soyaslan, 1998,s. 14).

Bir sorunu çözmek için önce sorunu tanımlamanız gerekir. Göreceli bir kavram olmasına rağmen, ülkede geçerli olan ceza yasalarında hangi eylemlerin suç olduğunun bilinmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Türk Ceza Kanunu 4. Maddesinde de, “Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılamaz.” hükmü ile hukukun bağlayıcılığı vurgulanmıştır. İnsanlığın var olmasıyla başlayan suç, muhtemelen dünyanın sonuna kadar devam edecek ve psikolojik, sosyal ve ekonomik olarak toplumları etkilediğinden, sebepleri ve çözümü ele alınmaya devam edecektir.

1.3. Kriminoloji

Suç bilimi anlamına gelen ve suç ve suçluluk nedenlerini konu alan kriminoloji, diğer bilimlere göre nispeten yeni bir bilim dalıdır. Kriminolojinin temel konusu suç, suçlular ve ceza adaletinin incelenmesidir. Buradaki önemli nokta, suç faaliyetinin bir insan eyleminden kaynaklanması gerektiğidir. Bazı yazarlar suça tek bir perspektiften bakarken, bazıları da çok alanlı bir perspektiften bakmışlardır. Suçu ve suçluları konu alan kriminolojinin incelediği konular sıralanırsa;

- Suçların kapsamı ve sayısı
- Suç ve suçluluk sebepleri
- Ceza mevzuatının gelişmesi ve ceza sistemindeki adaletin sağlanması
- Suçun nitelikleri
- Suçluların topluma kazandırılması
- Suçluluğun çeşitleri
- Suçun toplumsal dönüşüme etkileri olarak görülebilir.

Kriminoloji suç olgusunu açıklamaya çalışan teorileri ortaya koymaya çalışır. Suçun ortaya çıkmasına sebep olan nedenler, suçluluğu arttıran veya azaltan etkenler, varsayımlar, değişkenler ve suçu önlemeye yönelik çalışmalar araştırma alanında yer almaktadır

Kriminoloji, suçlunun psikolojik ve kişilik özellikleri araştırmakla kalmaz. Suçlunun sosyal şartlarla eylem sürecine girdiğini araştırır. Yine suçun ortaya çıktığı andaki şartları da inceler. Kriminologlar, hipotezlerini kanıtlarla desteklemek zorundadır. Kendi fikirlerini savunmak ve geliştirmek için kullanabilecekleri en önemli kanıtlardan biri de suç istatistikleridir. Buna rağmen suç istatistikleri tek başına yeterli değildir, bu istatistiklerin analizi ve verilerin test edilmesi gereklidir.

1.4. Suçun Sınıflandırılması

Suçun sınıflandırması yapılırken suç eyleminin gerçekleştirilme nedeni, toplumun suça bakışı, bireyin suçu işlemekdeki amacı gibi kriterler kullanılmaktadır. Suç toplumda yarattığı etkiye göre sınıflandırılırsa, bu sınıflandırmanın temelini ceza oluşturur (Dönmezer, 1994, s. 69). Faillerin amaçlarına göre şekillendirilen suçlar ise ekonomik, siyasi, cinsel ve şiddet suçları olarak kategorize edilir.

Suç sınıflandırılmasında kullanılan en önemli ölçüt hukuki ölçüttür. Bu ölçüt ilk olarak klasik okul temsilcisi Beccaria'nın "Suçlar ve Cezalar" eserinde ortaya konulmuştur. Beccaria eserinde suçlara, çığneden hakkın niteliğine göre 3 kategoride yer vermektedir (Beccaria, 1964, s. 251).

- Vatan bütünlüğüne, şerefe, mala karşı saldırı niteliğinde olan suçlar
- Topluma ve yöneticilere karşı suçlar
- Yasalarla belirlenen konulara karşı saldırı niteliği olan suçlar olarak belirtmektedir.

Bu çalışmanın temelinde Türk Ceza Kanuna göre suç olarak belirlediği eylemler esas alınmaktadır.

Tablo 1.1. TCK'ye Göre Suç Sınıflandırmaları

KİŞİLERE KARŞI SUÇLAR	TOPLUMA KARŞI SUÇLAR	MALVARLIĞINA KARŞI SUÇLAR	DEVLETE VE MİLLETE KARŞI İŞLENEN SUÇLAR
Hayat ve Vücut Dokunulmazlığına Karşı	Genel Tehlike Yaratıcı	Hırsızlık	Kamu İdaresi Güvenirliği ve İşleyişine Karşı
Kasten öldürme	Kasten yangın çıkartma	Evden hırsızlık	Zimmet
Taksirle öldürme	Silahla ateş etme	İşyerinden hırsızlık	Rüşvet
Trafik kazası sonucu taksirle öldürme	Taksirle yangına neden olma	Kamu kurumlarından ve kuruluşundan hırsızlık	İrtikap
Kasten yaralama	Patlayıcı madde kullanma	İnşaattan hırsızlık	Yetkili olmadığı bir iş için yarar sağlama
Taksirle yaralama	Genel tehlikeye sebep olan diğer suçlar	Otodan hırsızlık	Görevi kötüye kullanma
Trafik kazası sonucu taksirle yaralama	Genel Ahlak Karşı	Bankadan hırsızlık	Kanuna aykırı eğitim kurumu açma veya işletme
İntihara	Hayasızca hareketler	Oto hırsızlığı	Kolluk kuvvetlerine direnme
Cinsel Dokunulmazlığına Karşı	Müstehcenlik	Motosiklet ve bisiklet hırsızlığı	Diğer kamu görevlilerine direnme
Cinsel saldırı	Fuhşa teşvik ve aracılık	Baz istasyonundan hırsızlık	Kamu idaresinin güvenirliğine karşı diğer
Çocuklara cinsel saldırı	Kumar için imkan ve yer sağlama	Yankesicilik	Adliye Karşı
Reşit olmayan ile cinsel ilişki	Dilencilikte kullanma	Kapkaç	İftira
Cinsel taciz	Aile Düzenine Karşı	Büyükbaş ve küçükbaş hayvan hırsızlığı	Suç üstlenme, uydurma veya yalan tanık olma
Hürriyete ve Şerefe	Birden çok evlilik ve hileli evlenme, dinsel tören	Kümes hayvanı hırsızlığı	Suç, tutuklu, hükümlü veya delileri bildirmeme

Tablo 1.1. Devam

KİŞİLERE KARŞI SUÇLAR	TOPLUMA KARŞI SUÇLAR	MALVARLIĞINA KARŞI SUÇLAR	DEVLETE VE MİLLETE KARŞI İŞELENEN SUÇLAR
Tehdit	Çocuğun soyadını değiştirme veya gizleme	Diğer hayvan hırsızlığı	Suçluyu kayırma
Şantaj	Kötü muamele	Haberleşme ve enerji nakil kablosu hırsızlığı	Gözaltı veya nezarethaneden kaçmaya sebebiyet verme
Cebir	Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülük ihlali	Boru hattından hırsızlık	Adliye karşı diğer
Kişiye hürriyetten yoksun kılma	Çocuk kaçırma, alıkoyma	Elektrik enerjisi hırsızlığı	Diğer Kanunlarda Belirtilen
Konut dokunulmazlığı ihlali	Çevreye Karşı	Geçici konak yerinden hırsızlık	İnkılap kanunları ve Atatürk aleyhine işlenen suçlar
Kişiye ve hatırasına hakaret	Çevrenin kasten kirletilmesi	Kullanma hırsızlığı	Fikir ve sanat eserleri kanununa muhalefet
Kamu görevlisine hakaret	Çevrenin taksirle kirletilmesi	Bağ ve bahçe, tarladan hırsızlık	Toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanuna muhalefet
Hürriyete ve şerefe karşı diğer	Gürültüye neden olma	Diğer hırsızlıklar	Ateşli silahlar ve bıçaklar ile diğer aletler hakkında kanuna muhalefet
Kişilere Karşı Diğer	Kaçak yapılaşma	Yağma(Gasp)	Özel güvenlik hizmetlerine karşı muhalefet
İşkence ve eziyet	Kasten orman yakma	Evde gasp	Ses ve gaz fişeği atabilen silahlar hakkında
Terk ve yardım veya bildirimini yerine getirmeme	Taksirle orman yangınına sebebiyet	Kamu kurumları ve kuruluşlarında gasp	Avda, sporda kullanılan tüfekler, nişan tabancaları, av bıçakları yapımı, alımı, satımı ve bulundurmaya dair kanuna muhalefet
Çocuk düşürtme veya kısırlaştırma	Orman kanununa muhalefet	İşyerinde gasp	Diğer kanunlara muhalefet
Kişilere Karşı Tasnif Dışı	Hayvan sağlığı kanununa muhalefet	Bankada gasp	Millete ve Devlete Karşı Diğer
Özel hayata ve gizliliğe karşı suçlar	Kara avcılığı kanuna muhalefet	Cebir veya tehdit ile borca yönelik senet veya kağıt vermeye /imzalamaya mecbur bırakma	Devletin egemenlik alametlerine ve ormanlarına karşı
Soykırım	Mera kanuna muhalefet	Yol kesme yöntemiyle gasp	Milli savunmaya karşı
Organ ve doku ticareti	Kamu Güvenliğine Karşı	Mala Zarar Verme	Devlet sırlarına karşı
İnsanlığa karşı suçlar	Mühür bozma	Kişilere ait mala zarar verme	Yabancı devletlerle olan ilişkilere karşı
İnsan üzerinde deney	Resmi belgede sahtecilik	Kamuya ait mala zarar verme	Millete ve devlete karşı tasnif dışı

	Özel belgede sahtecilik	İbadethane veya mezarlıklara zarar verme	

Tablo 1.1. Devam

KİŞİLERE KARŞI SUÇLAR	TOPLUMA KARŞI SUÇLAR	MALVARLIĞINA KARŞI SUÇLAR	DEVLETE VE MİLLETE KARŞI İŞELENEN SUÇLAR
	Kamu güvenliğine karşı diğer	Mal Varlığına Karşı Diğer	
	Topluma Karşı Diğer	Hakkı olmayan yere tecavüz	
	Kamu sağlığına karşı	Güveni kötüye kullanma	
	Kamu barışına karşı	Bedelsiz senedi kullanma	
	Topluma karşı	dolandırıcılık	
	Ulaşım araçları ve platformlara karşı	Suç eşyasını satın alma veya kabul etme	
		Mal varlığına karşı tasnif dışı suçlar	

Kaynak: T.C.K. 2004

1.5. Teorik Yaklaşımlar Çerçevesinde Suç

Suç ve suçluluk kavramlarını açıklamaya çalışan teoriler genellikle bireysel ve sosyolojik olmak üzere iki temel grupta toplanmıştır. Bireysel durumları temel alarak açıklayanlar, daha çok karakter yapıları ve bireyin zekâ seviyesini, sosyolojik durumları temel alanlar ise sosyal-kültürel çevreyi ön plana çıkartmıştır. Bu görüş itibarıyla bireylerin suç işlemesinin nedenleri teoriler oluşturularak analiz edilmiştir ve teoriler bireysel, psikolojik, biyolojik ve sosyolojik olarak dörde ayrılmaktadır.

1.5.1. Bireysel Perspektifteki Teorik Yaklaşımlar

Suçlu açıklamaya çalışan ilk teoriler bireysel teorilerdir ve suçu tek bir nedene bağlayarak açıklamaya çalışmaktadırlar. Klasik ekol, pozitif ekol, neo klasik ekol ve coğrafi ekol ilk teorileri oluşturmaktadır. Klasik görüşte birey suç dahil olmak üzere her davranışı gösterebilir ve davranışlar sadece cezai yaptırımların korkusu ile kontrol edilebilir. Böylece toplum düzenine ve yasalara uyan bireyler oluşur.

Pozitif ekolde, davranışlar insanların kontrolü dışındaki etkenlerden şekillenmektedir. Coğrafi ekolde ise sosyal etkilerin ve yaşanan coğrafyanın suç davranışında etken olduğu belirtilir (Durmaz, 2005, s. 24-26). İnsanı temel alan kuramlar

suçu farklı açılardan incelemektedir. Kişilik yapılarının çeşitliliği, teorileri tipler belirlemeye ve sınıflandırmaya yöneltilmektedir (Yavuzer, 1996, 205).

1.5.1.1. Klasik Ekol

Aydınlanma çağı ile birlikte oluşan rasyonel fikirleri temel alan klasik ekol, hukuk sistemine ve ceza uygulamalarına karşı görüş olarak ortaya çıkmıştır. Sanayi devrimi ve modernleşmeye rağmen ilkel ceza uygulamaları devam etmektedir. Buna tepki olarak ortaya sunulan klasik ekol düşünceleri, devlet ve egemenleri eleştirerek suç ve cezaya akılcı çözümler önermektedir. Suça ilk bilimsel yaklaşımlar “Faydacı Ekol” adı da verilen klasik ekol tarafından olmuştur. Klasik ekole göre birey suç eylemlerinde alacağı hazzın çekeceği acıdan daha fazla olacağını düşünürse bu eylemi gerçekleştirmek isteyecektir.

Klasik ekol temsilcilerinden Bentham, faydacı felsefe ile suçu açıklamaya çalışmaktadır. Yasaların toplumu desteklemek ve mutluluk getirmek amacıyla uygulanması gerektiğini savunur. Bentham, bireyin eylemleri ya zevk, mutluluk ya da acı, mutsuzluk sonucuna ulaşacağını öngörerek gerçekleştirdiğini savunur. Birey suçu ceza ile haz arasında bir seçim yaparak işler, bireyin hazzı seçtiğini ve cezayı görmezden geldiğini belirtir. Bu nedenle ceza belirlenirken hazzı seçmeyi engelleyecek derecede belirlenmesi gerekmekte olduğunu ifade eder.

Klasik ekolün diğer bir temsilcisi Beccaria ise suça uygun cezaların olması gerektiğini ifade ederek bu ekolün temel prensibini belirtir. Yasaların tarafsız ve tüm bireylere eşit olması gerektiğini savunmaktadır.

1.5.1.2. Neo-Klasik Ekol

19. yüzyılda klasik ekolle aynı temellere dayanan görüşleri bulunan “Neo klasik ekol” ortaya çıkmıştır. Temelini özgür iradede alan neo klasik görüş klasiklerin aksine daha ılımlı cezalar verilmesi gerektiğini düşünürler. Neo klasiklerin getirdikleri yeniliklerden bazıları modern yasalarda da kendine yer bulan akli dengesi yerinde olmayan ve yedi yaşına gelmemiş çocuklarda cezai ehliyet bulunmaması gerektiği görüşüdür (İçli, 2004, s. 46).

Neo-klasik ekol psikoloji ve sosyoloji bilimlerinin görüşleri altında şekillenmiş; incelemelerinde suçlu bireyi konu edinmiştir (İçli, 2004: s. 46). Suçlu bireye ceza verilirken bireyin sosyal ve psikolojik durumu göz önünde bulundurulmalı ve suçluya

göre ceza verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. İlerleyen süreçte bu ekol suçun nedenlerini araştırma alanı olarak belirlemiştir(İçli, 2004, s. 47).

1.5.1.3. Pozitif Ekol

19. yüzyıl ortalarında bilim insanları suç pozitif bir perspektifte incelemeye başlamışlardır. Bilim insanları, bilimsel metotlar ve ampirik araştırmalara önem vererek açıklamalar yapmışlardır. Pozitif ekol, insan davranışlarının bireyin dışındaki etkenler tarafından belirlendiğini ifade etmekte ve bu etkileri ortaya koymaktadır. Bilimsel çalışmaları göz ardı ederek bireyin suç eylemi rasyonel düşünerek seçtiğini ifade eden klasik ekolün aksine, pozitif ekol suç eyleminin biyolojik, sosyolojik ve psikolojik etkenlerin bir sonucu olduğunu ifade eder (İçli, 2004, s.48).

Toplumun gelişiminin önemini vurgulayan Ferri ise suç engellemenin denetim yoluyla yapılmasını gerektiğini savunmaktadır. Ferri'ye göre suçlular ; suçlu doğanlar, akıl hastası suçlular, alışkanlıkla suç işleyenler, rastlantısal suç işleyenler ve ihtiras suçluları olarak 5 tipe ayrılmaktadır.

Pozitivistler ampirik çalışmaları temel alırlar. Ekol, cezanın suçluya uygun şekilde verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Suç eyleminin incelemesinde suçlunun dahil edilmesi gerektiği ilk kez ifade eden ekol olarak bilinmektedir (Ataseven, 2006, s. 12).

1.5.1.4. Kartografik Ekol

Quetelet ve Guerris'in öncülüğünü yaptığı coğrafi ekol 19. yüzyıl sonlarında Fransa'da doğmuştur (Dönmezler, 1994, s. 97). Bu görüşe göre topografya ve iklim suç üzerinde etkilidir. Suç incelemelerinde harita ve istatistiklerden yardım almışlardır. İklim şartlarının suça etkisi ve cezayla olan bağlantısı inceleme alanları olmuştur. Yağmur, toprak verimi, sıcaklık derecesi ve doğal kaynaklar araştırma konularının değişkenlerini oluşturmaktadır. Bu coğrafi faktörlerin insan davranışlarında doğrudan etkili olduğunu ifade etmektedirler. Montesquieu, ekvatora yakın yerlerde suçluluğun, kutuplara yakın yerlerde ise sarhoşluğun arttığını iddia etmiştir (Ülker, 1994, s. 119).

Quetelet, cinayet suçlarının sıcak mevsimlerde artış gösterdiğini, hırsızlık suçlarının ise soğuk mevsimlerde artış gösterdiğini ileri sürer. Quetelet bireylerden ziyade grupları inceleyerek, davranışların düzenli ve sezilebilir olduğunu düşünmektedir. Davranışların dış etkenler tarafından şekillendiğini ifade eder.

1.5.2.Biyolojik Perspektifteki Teorik Yaklaşımlar

İlk kez 19.yüzyılın sonlarına doğru Lambrosso, fiziksel ve biyolojik yapılı suç, ‘Suçlu’ adındaki eserinde dikkat çekmiştir (Soyaslan, 1998,s. 43). Teoride, suçlular genetik olarak normal insanlardan daha düşük bir seviyededir. Yazarların bu fikri koruduğu çalışmada, suçluların fiziksel görünüşlerinde ortak yönler bulunmaya çalışılmıştır. Nitekim benzer suçlar işleyen kişilerin benzer fiziksel özellikleri üzerinde durularak, farklı suç türleri için farklı reçete ve iyileştirme yöntemleri önerilmiştir.

Suçlu olmayan kişiler ile suçlu kişileri kıyaslayan Hooton, yapısal olarak daha düşük seviyedeki insanlara karşı çevreleri tarafından uygulanan baskı nedeniyle genellikle daha da kötüleştikleri ve bunun suçluluğa yol açtığı sonucuna varmıştır. Alt organizmalar, sosyal çevrelerindeki baskılara ve provokasyonlara daha kolay yenik düşer ve anti-sosyal davranışlarda bulunur. Bu insanların sosyalleşip dürüst davranmaları için düzeltilemeyen toplumda, tam tersine kötü organizmalar iyi ortamı bozar ve daha da kötüleştirir (Hooton, 1931, s. 388).

Özetle, biyolojik kuram, bir kişinin fiziksel ve kalıtsal özelliklerindeki farklılıkların insanları suç işlemeye iten ana faktörler olduğunu işaret eder. Bu teoriye yöneltilebilecek en güçlü eleştiri ise, bir bakımdan insanın doğuştan suçlu olduğunun varsayılmasıdır.

1.5.2.1. Suçun Beden Yapısındaki Farklılıklardan Kaynaklanması

Suç biyolojik nedenlerle ilişkilendiren çalışmalar fizyonomi adı verilen bilim dalı ile başlamıştır. Bu dönemde oluşturulan çalışmaların konusunu suç eylemi ve dış görünüş arasındaki çalışmalar oluşturmıştır. Günümüzde fizyonomi insanların yüz tipleri ile karakter özellikleri sonucuna göre suçun tahmin edilmesini amaçlayan bilim dalıdır.

İnsan bedeni suç çalışmalarında etkili bir araç olarak görülmektedir. İlk çağlardan bu yana dış görünüşleri beğenilmeyen veya fiziksel özelliklerinde eksiklik olan insanlar kötülüklerin kaynağı olarak görülmüştür.Davranışlar ve fiziksel yapı arasındaki ilişki modern zamanlarda da deneysel çalışmalara konu olmuştur.

Kafatası inceleme alanında öncülük eden Gall, beden yapısı ve kişilik özellikleri arasında ilişki olduğunu ifade etmektedir. Gall’a göre kafatasındaki girinti ve çıkıntıların bireyin karakter özelliklerine dair bilgiler verebilmektedir.Maddi zevklere karşı zaafi

olanlar kafatasının arkasında bir çıkıntıya sahip olduğunu, mülkiyete karşı zaafi olanların ise alınlarının üzerinde bir çıkıntıya sahip olduğunu ifade eder (İçli, 2007, s. 77).

Lombroso, suçluları incelediği araştırmasında suçlu asker mahkum ve akıl hastalarının ortak özellikleri olduğunu ifade ederken bu kişilerin anatomik yapılarını analiz etmiştir. Bu analizlerinde bu kişilerin diğer suçsuz insanlarla aralarında dış görünüşlerinde farklılıklar olduğunu belirtir. Lombroso bulgularını sonucuna göre evrim teorisine atıfta bulunarak bu süreçte yeterli gelişim gösteremeyen insanların suça eğilimli olduğunu ifade eder (Durmaz, 2005, s. 26-27).

Ferri'ye göre ise; kolun uzunluğu, ağırlara karşı hissizlik, solaklık gibi özelliklerin suça eğilimi olan kişilerde olduğunu öne sürmüştür. Goring ise, Lombroso'nun aksine bireyin doğuştan suçlu olmayacağını savunmaktadır. 1900'lü yılların başında ortaya koyduğu karşı tezinde herhangi bir suçlu tipinin olmayacağını sadece bazı fiziksel özelliklerin suç eyleminde kolaylık sağlayacağını ifade etmektedir (Tunç, 2008, s. 41)

Hooton, 14 bin mahkumu incelediği çalışmasında morfolojik özelliklere değinmiştir. Düşük omuzlar, ince dudaklar, uzun boy, küçük gözler gibi fiziksel özellikleri analiz ederek; uzun boyluların katil, geniş yapıların dolandırıcı, aşırı kiloluların tecavüz ve kısa boyluların hırsızlığa yatkın olduğunu ifade eder.

Vücut şekli ve davranışlar arasındaki ilişkiyi inceleyen Somatip Okulu, doğuştan gelen özelliklerin kişinin davranış tipini ve karakterini oluşturduğunu söylemektedir. Bu özelliklerin ilerleyen süreçte değişmesinin çok zor olduğunu sadece beslenme şekliyle çok az değişime uğrayabileceğini ileri sürmektedir (Geleri ve Beşe, 2013, s. 7).

1.5.2.2. Genetik Teoriler ve suç

Genetik teoriler, hastalık ve diğer özelliklerin kalıtsal olarak geçeceği gibi psikolojik özelliklerinde bu şekilde geçebileceğini belirtir. Bu teoriler, genetik ve kalıtsal özellikleri kendilerine inceleme alanı olarak belirlemişlerdir.

Göppinger, kromozomları inceleyerek suç ile ilişkilendirmeye çalışan teorileri ortaya koymaktadır. Araştırmalarından birinde ABD'de 1966 yılında insanları öldüren bir mahkumu incelemiştir. Bu araştırmasında ortaya koyduğu bulgu ise bu mahkumun

kromozom yapısının anormallik içerdiği'dir. Kromozom anormalliğine sahip mahkum, mahkemenin bu araştırmayı dikkate alması sonucu ölüm cezasından kurtulmuş ve tedaviye gönderilmiştir. Kromozom yapısı ve suç ilişkisi ilerleyen süreçte kriminolojik çalışmalara konu olmuştur. XYY kromozomuna “katil kromozom” adı verilmiş ve buna sahip kişilerin daha saldırgan davranışlar gösterdiği ileri sürülmüştür (Tunç, 2008, s. 64).

Hormonal bozukluklarında, beyin kontrolünü kaybetmeye ve düşünme yetisini olumsuz etkilediğine, bu durumun suça eğilimi arttırdığına dair görüşler vardır. İngiliz Hukukunda bulunan “Bebek Cinayetleri Yasası”, annenin çocuğunun doğumundan sonra ihmalle veya kaza ile çocuğunun ölümüne sebep olması durumunda cezai indirimlere gidileceğini içermektedir. Bu yasanın temeli, annenin doğum sürecinden kaynaklanan veya bebek emzirme zamanında oluşan hormonsal değişikliklerin etkisiyle zihinsel ve duygusal karmaşa içinde olduğundan etki altında kalmış olduğudur.

1.5.2.3. Yanlış Beslenme Nedeniyle Suç

Bu teorik yaklaşım, bazı gıdaları tüketmenin etkisiyle suç işlenebileceğini ileri sürmektedir. Kürzinger’e göre süt, şeker ve B1 vitaminin tüketiminin suç ile bir bağlantısı vardır. Glikoz seviyesinin yetersizliğinin suç ile ilişkilendirilebileceğini söyler

Brian Clapham, araştırmasında düzensiz diyetin etkisi olarak ortaya çıkan hipoklisemiyle eşini öldüren adamın, bu etki nedeniyle suçu işlediği sonucuna varan mahkeme kararına yer vermektedir. Mahkemenin faili suçsuz bulmasına neden olan hipoklisemi, bu tip eylemlerde beslenme kaynaklı etkilerin önemine örnek olmaktadır (Clapham, 1989,s. 2).

1.5.2.4. Karşılaştırmalı Biyolojik Davranış ve Suç

İnsan davranışlarını hayvan davranışlarıyla kıyaslayarak suçu açıklamaya çalışan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım hayvan psikolojisi ve onların yaşam tarzını inceleyerek temel sorunların çözümüne ulaşmaya çalışmaktadır. Saldırganlık ve androjen hormonun fazla olması ilişkisine dikkat çekerek, hayvanlarda erkeklerin saldırgan olmasıyla bu hormonun erkek insanlarda olmasını ilişkilendirir (Demirbaş, 2005, s. 19).

1.5.3. Psikolojik Perspektifteki Teorik Yaklaşımlar

Bu teoriler, biyolojik teorilerden farklı olarak bedene değil ruha odaklanmakta ve ruhsal kökenli bozuklukları olan ya da bu duruma sebep olabilecek tıbbi durumlar içinde olan kişilerin suç işlemeye daha yatkın olduğunu iddia etmektedir. Elbette her suç psikolojik bir bozukluğun işareti değildir ama özellikle vahşi içgüdü ile gerçekleşen cinayetlerde, eylem sona erece kadar kişinin normal insan davranışları sergilemediği kabul edilir.

1.5.3.1. Psikanalitik Yaklaşım

Freud'un temel aldığı psikanalitik yaklaşımda, kişilik bozuklukları, beklenti ve gelenek arasındaki çatışma, ebeveynlerle olan ilişkiler ve kişilerde var olduğu söylenen "cezalandırılma isteği" suç işlenmesine neden olan sebeplerdir.

Psikanalitik bir bakış açısına göre, suçluluk, ego ve süper egonun gelişimindeki aksaklıklar nedeniyle suça yönelik dürtülerin, yani alt egonun kontrol edilememesinden kaynaklanır. Başka bir deyişle, alt egosu fazla gelişmiş kişiler eninde sonunda suç işleyecektir. Fazla gelişmiş süper ego ise, alt egonun arzularını yerine getiremez ve nevrotik kişilik bozukluğu oluşmasına neden olur (Attar, 1994, s. 9).

İnsanın sinir yapısından kaynaklanan ruhsal hastalıklar, nevrotik durumlar, dengesiz psikolojik haller dediğimiz dengesizlikler bu grubu oluşturur (Soyaslan, 1998, s. 57).

Psikoz; beyin hastalıkları, menenjit gibi fiziksel ya da şizofreni, anksiyete ve depresyon gibi duygusal da olabilir. Öte yandan, nevroz psikozdan farklı olarak daha hafif bir zihinsel dengesizliktir. Psikoza olan insanlar gerçek hayatla bağlarını kaybetmiştir, ancak nevrotik durumu olan insanlar gerçek hayattan kopmamıştır. Ne yaptıklarının farkında olan nevrotik hastalar her zaman bir memnuniyetsizlik, üzüntü ve zihinsel karmaşa halindedir. Sosyopatinin de sürekli olarak tekrar edilen suç faaliyetlerine katılımı teşvik eden faktörlerden biri olduğu tespit edilmiştir. Toplumsal standartlarla çatışan, sosyallik konusunda çoğu zaman uyumsuz olan ve merhamet, adalet, sevgi duygularından yoksun olan bu kişiler, eylemlerini suç olarak görmez ve her zaman haklı olduklarını düşünürler. Birçok yazar da psikopatik kişiliğin oluşumunda aile içi ilişkilerin önemini vurgulamıştır.

Buss, psikoza yol açabilecek iki tür aile olduğuna dikkat çekmiştir (Nietzel, 1978, s. 80):

- Kayıtsız ebeveynler

- Çatışan ebeveynler; dolayısıyla ne zaman ödüllendirileceği ve ne zaman cezalandırılacağı belli olmayan anne-baba.

1.5.3.2. Operant Koşullanma Yaklaşımı

Bu yaklaşımın öncüsü Eysenck, suçun bireyin biyolojik yapısı ve aldığı eğitimle ilişkisinin bir sonucu olduğunu ifade eder. Eysenck, çocuklukların davranışına göre uygulanan ceza veya ödül sonunu sisteminin istenmeyen ve ahlaki olmayan davranışlardan uzak durmada uyarıcı bir sistem oluşturduğundan bahseder. Bazı davranışları sergilemeden önce bu şartlanmanın etkisiyle hareket edileceğinden, ceza sonucu getiren davranışlardan uzak durmaya çalışılmaktadır. Suçluluk çocuğun koşullanmaya direnç göstermesiyle ortaya çıkar. Eysenck, ayrıca ekonomik geliri düşük ailelerin bu ödül koşullanmasını kullanamayacağından, bu tip ailelerde yetişen bireylerde suç eğilimi artışı olacağını ileri sürmektedir (Trajanowitz ve Marach, 1983). Eysenck bu yaklaşımını deneysel olarak destekleyememiştir.

1.5.3.3. Toplumsal Öğrenme Yaklaşımı

Suçlu davranışların öğrenilerek yapıldığını ileri süren bu yaklaşım, çocukların öğrendikleri davranışların önemini vurgulamaktadır. Taklit çocuğunun davranışlarını şekillendiren en önemli araçlardan biridir. Saldırganın ödüllendirildiğini gözlemleyen çocukta saldırgan davranışlar rastlanmaktadır.

Çocuklar model olarak belirlediği kişileri başarılı, sevdikleri ve kendilerine ödül verenler arasından seçerler. Bu tip kişilerdeki suçlu davranışlar bu modellenme yoluyla çocuğa geçmektedir. Çevrenden başka diğer iletişim araçlarından da antisosyal davranışlar ve saldırgan davranışlara maruz kalılabilmektedir. Sonuç olarak suçlu davranış örüntüleri model alma ve taklit etme yoluyla öğrenilmektedir.

1.5.3.4. Gerçeklik Terapisi Yaklaşımı

Glasser, bu yaklaşımda sevmek ve sevilme gibi temel ihtiyaçların etkili olduğundan bahsetmektedir. İnsan, kendini başkalarının gözünde değerli olduğunu hissetmesi ihtiyacına göre davranışlarını şekillendirmektedir.

Aile tarafından değerli olmadığını ve sevilmediğini düşünen birey, bu ihtiyacını toplumda arayacaktır. İhtiyaçlarını elde edemeyen bu bireyler kızgın ve dışlanmış bir kimliğe bürünerek, topluma karşı bir intikam duyguna sahip olacaklardır. Bunun etkisiyle

olumsuz davranışlarda rol alma ve suça karışmada istekli bir hal alacaklardır (Glasser,1969).

Gerçeklik terapisi yaklaşımında amaç suçlu bireylerin davranışlarını kontrol etmesini sağlamak ve sorumluluk kazandırmaktır. Sorumsuz davranışların ve suçun hiçbir mazeretinin olamayacağını ve bireyin gerçeklerle yüzleşmesi gerektiğini ortaya koyan bu yaklaşımda, bireyin her zaman daha iyi bir seçenek bulabileceğini ifade eder.Bu yaklaşımın etkisi deneysel çalışmalarla saptanmaya çalışılmıştır

1.5.3.5.Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlılığı

Alkol ve uyuşturucu madde kullanımı, bazı bireyin suç işlemesine etki eden bir durumdur. Alkol kullanmak kişinin isteğine bağlı olmasına karşı alışkanlık oluşturarak iradeyi ve kontrolü kaybetmeye neden olabilmektedir. Kişinin temel dürtüleri ortaya çıkmaya eğilimli hale gelir. Bu dürtüler cinsellik, asabiyet, kıskançlık gibi duyguları tetikler. Birey dürtülerine engel olamayarak şiddet içeren suç, tecavüz veya mala karşı suçlara eğilimli hale gelecektir (Soyaslan, 1998,s. 87- 88).

Uyuşturucu madde kullanımına yönelten nedenler ile alkol alımına yönelten nedenler paraleldir. Birey, boşlukta olma duygusunu çözmeyi amaçlamaktadır. Yapılan araştırmalar cinayet işleyen kişilerin alkolün etkisi altında ise suçu işlemede daha kolay eyleme geçtiğini ortaya koymaktadır (Dönmezler, 1994, s. 335). Arkadaş grubunda madde kullanan kişilerin olması, ailevi problemler ve rahatlama arzusu kişiyi madde kullanımına eğilimli hale getirmektedir.

Kriminoloji, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı da inceleme alanına dahil etmiştir. Bu durum toplumda ve bireyde sorunlara neden olmaktadır.Hırsızlık,fuhuş ve uyuşturucu maddeyi satmak madde kullanımı bağımlılığı olan kişilerin gerçekleştirdiği suçlar arasında yer almaktadır (Dönmezer, 1994,s. 308).

1.5.4.Sosyolojik Perspektifteki Teorik Yaklaşımlar

Bireysel değişikliklerden ziyade, sosyal yapıya odaklanan bu kuramlar sosyal-kültürel çevre ve suç arasındaki ilişkiye göre şekillenir. Aile, sosyal ve fiziki çevre, ekonomik, siyasi ve entelektüel çevrenin suçun sosyal etkenlerini açıklamada araç olan ana başlıklardır. Her ne kadar suçlu bireyin davranışlarında sosyal çevre etkili olsa dahi,

tek tanımlayıcı faktör olamaz, çünkü aynı sosyal çevrede bulunan fakat farklı tip karakterler gösteren insanlar bulunmaktadır.

1.5.4.1.Sosyal Yapı Teorileri

Durkheim'a göre suç fonksiyoneldir ve kültürel yapının temellerinden doğar. Her sağlıklı toplumda ahlaki değerleri hatırlatan suç kendine yer bulmaktadır. Sınırlandırılan arzular ve davranışlar sosyal yapıda bozukluklara yol açabilir. Suçun topluma faydalı tarafının da olduğunu problemleri olan bireylerin ortaya çıkmasını sağlayarak bu problemlerin teşhis ve tedavi edilebileceğini belirtir. Bu sayede toplumda sosyal değişim ve gelişimin yaşanacağı sonucuna varmaktadır.

1.5.4.1.1. Aykırı Fırsatlar Teorisi

Richard Cloward, suça eğilimde ilk koşul olarak bireyin fayda maliyet analizinde bulunduğunu ve bu suçu fırsat olarak görürse bu eğilimde bulunacağını belirtir. Ekonomik ihtiyaçlara ulaşamamak bireye özgüven düşüklüğü ve geride kalma hissine yol açacağı sonucuna varmaktadır (Akıncı, 2013, s. 4).

Cloward ve Ohlin suçu, aykırılıkların birleşmesi kavramıyla incelemektedir. Birey yasal yollarla fırsatlar elde edemediklerinde yasal olmayan şekillerde fırsatlara erişmeye çalışırlar. Bu görüşe göre suç hem fonksiyonel hem de yararlıdır. Birey suçu işlerken faydasını maksimum yapmak amacındadır (Buray, 2008, s. 10).

Metron ise bireyin gerçekleştiremediği arzularının sapıcı davranışa ve toplumun ahlak kurallarına karşı gelmeye sebep olduğunu ifade eder. Birey zengin olmak ve mal sahibi olmak gibi isteklerini sosyal yapının tetiklediğini ve yine aynı sosyal yapının bunlara ulaşmada kullanılacak araçları sınırlandırdığını belirtmektedir.

1.5.4.1.2. Tepki Teorisi

Albert Cohen'in ortaya koyduğu bu teoride, bireylerin suç işlemedeki amaçlarının çoğunlukla yarar sağlamayan ve bir amaca yönelik olmayan davranışlar olduğunu varsayar. Genellikle başkalarına rahatsızlık vermek suçu işlemeye iten sebeptir.

Cohen ve Short'un yaptığı çalışmada teoriye katkı verme amacıyla yazılmış olmasına karşın inceleme alanına dahil edilen hırsızlık suçunu ekonomik nedenlerle yapıldığına değinmişlerdir. Bazı suçların belirli bir amaca yönelik de olabileceğinden bahsetmektedirler.

1.5.4.1.3.Uyuşmazlık (Çatışma) Teorisi

George Vold, çalışmasında suçun bir sosyal çatışma ürünü ve sosyal eşitsizliğin aynası olduğunu ifade etmiştir.Vold, toplumun gruplardan oluştuğunu ve bu grupların amaçları ve çıkarları olduğunu belirtir.Gruplar birbirleri ile amaç ve çıkar çatışmasına girdiklerinde her zaman bunları savunmaktadırlar.

1.5.4.1.4. Alt-Kültür Teorileri

Alt-kültür teorilerine göre belirli bir alt kültüre sahip olmak bireyi belirli amaçlara sevk edebilmektedir.Bu amaçlardan bazıları hukuka aykırı olabilir ve suç sayılabilir.Bu teoride birey gelir elde etmekten ziyade bir sosyal statü veya prestije sahip olabilmek için de suça eğilimli olabilir.

1.5.4.2. Sosyal Süreç Teorileri

Sosyal süreç teorileri merkezine, suçlu davranışın veya sapkın davranışın bir gruptan veya nesilden diğer gruba ya da nesile öğrenme yoluyla, kültürel yollarla geçtiği varsayımını alan sosyolojik teorilerdir. Bu teoriler etkileşim çerçevesinde şekil almaktadır.

1.5.4.2.1. Sosyal Öğrenme ve Davranış Teorileri

Bu teoride suç davranışının öğrenme sürecine dayalı olarak ortaya çıktığı belirtilir. Bazı davranış türleri sosyal ortamdan ve çevre yoluyla öğrenilmektedir.Suçun da sosyal çevreden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bireyin, çocukluk yıllarından itibaren davranışlarını aile ve okul çevresi önemli derecede etkilemektedir. Bu çevrelerin davranışlara olan karşı tepkileri öğrenme sürecinde etkili olur. Birey ahlaka uygun davranışların yanı sıra suçlu davranışlarda öğrenebilir.Bu da suçu normal öğrenme sürecinin bir parçası haline getirmektedir.Bu süreci açıklayan iki görüşten ilki suçluyu içinde bulunduğu toplumun ortaya çıkarttı, ikincisi ise ayrılıkların birleşmesi teorisidir (Dönmezler, 1994, s. 345).

Sutherland, “Kriminolojinin Prensipleri” adlı eserinde ayrılıkların birleşmesi teorisini anlatır. Bu teoride suçlu davranışların diğer bireylerle iletişim halinde olarak, samimi gruplar içinde öğrenildiğini belirtir. Teorinin temelinde birey, suçtan uzak duranlara birlikte olmayarak, suçlu kesim ile etkileşimde olarak suçlu olduğu görüşündendir.Bazı suç türleri ise failler tarafından çok profesyonelce gizlendiği için taklit edilemeyeceğini belirtir (Bal, 2008,s. 254-255).

1.5.4.2.2. Kontrol Teorileri

Bu teorideki çalışmaları Nye oluşturmıştır. Çocuk suçluluğundan bahseden Nye bunun öğrenme süreciyle ve sosyal kontrolle ilgili olduğunu ifade etmektedir. Bu süreç bireyin doğruyu yanlış öğrenmesini sağlar. Hirschi, Durkheim'ın görüşlerinden yararlanarak sosyal kontrol teorisini ortaya koymuştur. Toplumla bağlantıyı temel alan bu teoride, bireyin toplumla olan ilişkisi ne kadar kuvvetliyse suç oranı o kadar az olmaktadır. Bu ilişkinin unsurları;

1. Bağlılık: Bireyin ailesine ve arkadaşlarına bağlılığı güçlendikçe birey topluma daha fazla uyumlu hale gelir.
2. Taahhüt: Birey uzun vadeli hedefleri için, başarılı olmak için yasal yolları kullanırsa uyumlu hale gelir.
3. Katılım: Birey yasal işlere zaman harcarsa topluma uyumlu hale gelir.
4. İnanç: Birey, toplumun ahlaki değerlerine bağlandıkça topluma daha uyumlu hale gelir (Bal, 2008, s. 257-258).

Bu teori alt sosyoekonomik seviyede bulunan bireylerin suça eğilimlerini açıklamaktadır. Teori, üst sosyoekonomik seviyede bulunan kişilerin suçlu davranışları açıklayamamaktadır (Bal, 2008, s. 258).

1.5.4.2.3. Etiketleme (Damgalama) Teorileri

Tannenbaum tarafından ortaya atılan bu teorik görüşte suç sosyal etkileşimin bir türüdür. Etiketleme teorisinde hukuk sistemi ve davranışları sınırlayan kurallar eleştirilmektedir. Bu teoride bireyden ziyade yöneticilere odaklanmaktadır. Sosyal sapma nasıl oluşur, kuralları kim koyar ve bireyin etiketlenmesi onu nasıl davranışlara sürükler sorularına teori cevap aramaktadır. (Kızmaz, 2005, s. 168)

Becker sapmanın kişiden kişiye değişeceğini belirtmektedir. Bu sapmalar yasalar tarafından onaylanmıyorsa suç oluşacağını ifade etmektedir. Sapma davranışı iki türde görülmektedir;

1. Damgalanan birey çevrenin dikkatini çekerek sürekli izlenir ve damga olayı süreklilik oluşturur
 2. Damgalanan birey bu durumu yadırgamaz ve sapma davranışına devam eder.
- Bu iki durumda da suç seviyesi artmaktadır (Akıncı, 1999, s. 200)

Geliri düşük göstererek vergi vermeyen birey bunu önemsemeyerek suç olarak görmemektedir. Bu durum ortaya çıkıp adli bir vakaya dönüştüğünde ise bireyin düşünceleri değişerek aşağılanma sürecine girer. Ceza aldığı takdirde damgalanmış

olacaktır.Bireye sosyal çevresi de suçlu gözüyle bakacağı için birey damgalanmayı kabullenecektir.Bu sürecin sonunda birey suçu yapması gerektiği bir davranış olarak görecektir ve alışkanlık oluşturacaktır. Kendi gözünde de suçlu kişi olduğunu düşünecektir (Bal, 2008,s. 260-261).

BÖLÜM 2

SUÇ EKONOMİSİ VE SUÇUN SOSYOEKONOMİK DEĞİŞKENLER İLE İLİŞKİSİ

Geçtiğimiz 50 yılda, Becker'in (1968) çalışmasından başlayarak, ekonomistler, bireylerin rasyonel davranış modellerini kullanarak kriminoloji alanıyla ilgilenmeye başladılar. Bu modeller, beklenen ceza maliyetleri ve suça ilişkin diğer maliyetleri de kapsamak üzere toplam suç geliri, yasal alternatiflere kıyasla daha büyük olduğunda, suç davranışı tercihlerinin ortaya çıkışını inceler.

Kişisel tercihlerin sabit olduğu varsayılarak, cezaların ağırlığını ve yakalanma olasılığı ile çeşitli sosyoekonomik etkenlerdeki değişkenliklerin, suç oranlarının tahmini etkisini saptamak için kullanılan ve caydırıcılığa vurgu yapan yaklaşımlar, genel rasyonalite teorisinin somut bir örneği olarak kabul edilir (Eide v.d., 2006, s. 205).

Kanuna karşı gelenler ve kanuna uyan kişiler kanun kapsamında farklı muamele görse de, her iki taraf da cezalara ve ekonomik durumlara tepki gösterebilir. Bu teoriye dayalı olarak birçok deneysel çalışma yapılmıştır.

Yaptırımların önleyici etkileri uzun zamandır ceza hukuku ve politikasında merkezi bir yer işgal etmesine rağmen, 1960'ların sonlarına kadar bu etkiler çağdaş sosyoloji ve kriminolojide çoğunlukla ihmal edilmiştir. Kriminologlar iyileştirme ve tedavi ile daha fazla ilgilenmişlerdir ve çoğu caydırıcılık çalışmaları ve suç davranışına ilişkin rasyonel seçim modellerini kabul etme konusunda isteksiz kalmıştır. Bununla beraber, rasyonel seçim hipotezini kabul etmekte gönülsüz olan bilim insanları, suç ekonomisi kaynakları konusunda ekonomik ampirik çalışmalarla ilgilenmeye devam etmektedir ve sosyologlar da son zamanlarda benzer çalışmalar yapmışlardır (Eide, 2006,s. 206).

Suçlu davranış modelleri, bir kişinin yasal ve yasal olmayan fırsatların maliyetleri ve faydalarına dayalı olarak rasyonel davranacağını varsayar. Bu modellerin çoğu, portföy teşvik modeline veya işgücü arzı modeline benzemektedir. Farklı verilerle birlikte kullanılan farklı regresyon çözümlemeleri ile birçok deneysel çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan birçoğu, cezanın olasılığının ve şiddetinin suçlunun davranışı üzerinde caydırıcı bir etkiye sahip olduğu varsayımını destekler. Ekonomi ve suç arasındaki ilişki

ile ilgili olarak, çoğu çalışma işsizlik suçu artırıyormuş gibi yansıtırsa da, farklı ekonomik faktörlerin etkileri henüz kesin değildir.

2.1.Suç Ekonomisi

Suç, toplumun büyük bir kesimi açısından gayriaklî olarak kabul edilir. Çünkü yargı kurumlarının güç sahibi olduğu bir düzende faillerin er ya da geç cezalandırılacağına inanılmaktadır. İlk bakışta, gayriaklî suç olgusunu açıklamak için ekonomi gibi rasyonel bir davranış bilimini kullanmak bir çelişki gibi görünebilir(Witté ve Witt, 2000, s. 2).

Ekonomistlerin suç olgusuna olan ilgileri, suç oranlarının artması ve kamu kaynaklarının suç önleme ve tutuklama/cezalandırma faaliyetlerine artan şekilde tahsis edilmesi ile ilgilidir. G.S. Becker, 1968 tarihli "Suç ve Ceza: Ekonomik Bir Yaklaşım" başlıklı makalesiyle, suça ekonomik açıdan yaklaşmış ilk kişi olmakla birlikte, kendisinden sonra da bu alanda farklı modeller geliştirilmiş ve birçok çalışma yapılmıştır.

Suçun iktisadi analizi, bir kişinin suç işlemesi için ekonomik teşviklerin etkisiyle ilgilidir ve suç miktarını azaltmak için alternatif stratejileri değerlendirir. Bütün bunların çözümü için de ekonometrik yöntemler kullanılmaktadır.

İktisadi yaklaşım, suçu tetikleyen sebepler hakkında kriminolojiye, sosyolojiye, psikolojiye göre farklıdır. İktisatçılar, suçu tıpkı ücretli iş gibi zaman alan ve gelir getiren bir çalışma olarak görmektedirler. Bireyler, beklenen etkiye bağlı olarak yasal ve yasal olmayan faaliyetlerde bulunabilen rasyonel karar vericiler olarak kabul edilir. Kişinin yasa olmayan faaliyetlere karışması, bu faaliyetlerin fırsat maliyetleri, gelir etki eden faktörler ve tercihler ile açıklanmaktadır (Witte ve Witt, 2000, s.3).

İktisatçının bakış açısından, bir kişinin suç işleme kararı ile herhangi bir malı satın alma kararı arasında niteliksel bir fark yoktur. Diğer koşullar sabitken, nasıl ki bir malın fiyatındaki artış o malın talebini azaltırsa suç maliyetindeki artışın da suç miktarını azaltması beklenir (Schmidt ve Witte, 1998, s. 142-143). Bu konudaki çalışmalar suç maliyetinin artırılması, suçun faydasının azaltılması konusunda karar alıcılara iktisadi yönden bakış açısı kazandırmak fikri üzerinedir.

2.2. Suçun İktisadi Analizi

Toplum ile oldukça ilgili bir disipline karşı iktisatçıların ilgi duymaması düşünülemez. Ülkeler artık kamu kaynaklarını en etkin oldukları ve kaynakların en uygun dağılımının piyasanın işleyişini bozmamasını sağlayacak bir yönde ilerliyorlar. Bir ekonomistin bakış açısına göre, suç, piyasadaki irrasyonel mal mübadelesi ve suç faaliyetinin önüne geçme ve cezalandırma çabaları için kişisel ve kamu harcamalarının yanlış tahsis edilmesine sebep olmaktadır. Yapılan araştırmada hem suçluların bu faaliyetlere yönelmesini sağlayan zihniyetler araştırılmaktadır hem de genel iktisadi durumun ve iktisat politikalarının suçu en aza indirmeye yönelik etkisi araştırılmaktadır. Burada ilk olarak suç ekonomisi teorisinin mikro ekonomik temeli tanıtılmaktadır.

2.2.1. Dışsalılık

Bazen insanlar veya şirketler, hiçbir şey satın almasalar veya üretmeseler bile diğer insanların üretim veya tüketim hakkındaki kararlarından olumlu veya olumsuz şekilde etkilenirler. Bu şekilde bir karar verme biriminin başka bir karar verme birimine herhangi bir fiyat söz konusu değilken, sağladığı fayda veya sebep olduğu zarara dışsalılık denir (Dinler, 2017,s. 619).

Dışsallıkların üretim ve tüketim de pozitif veya negatif olabilen iki etkiye ayrıldığı söylenir. Dışsallıklar, öncelikle Pareto etkinliğinin oluşumunu engeller ve dolayısıyla en uygun kaynak dağılımını engeller.

En azından mülkiyet suçları söz konusu olduğunda, varlıkların uygunsuz bir şekilde devredilmesi anlamına gelen suç faaliyeti, kişisel güvenlik, sigorta vb. gibi ek masraflara sebep olması, kamu kurumlarına ödenen ekstra bütçe olumsuz dışsallıklara;ev sahibinin evinde kamera sisteminin olmasının caydırıcı etkisi sayesinde mahallede yaşayanlar bakımından olumlu dışsallıklara örnektir. Ancak iki dışsalılık türünde de en uygun kaynak dağılımının bozulduğu söylenebilir.

2.2.2. Fayda-Maliyet Analizi

Ekonomide fayda, en basit şekilde, bireyin tükettiği mal ve hizmetlerden elde ettiği tatmin olarak tanımlanır. Jevons'a göre, herhangi bir öge, hizmet veya tutum, haz veriyor ya da acı duymamıza engel oluyorsa bir faydadır. Menfaat, herhangi bir mal veya hizmetin aynı bölünmez özelliklerini değil, insanların ihtiyaçlarının yarattığı bir durumu yansıtır (Kazgan, 2018, s. 126). Çıkarların ölçülebilir olup olmadığı bir tartışma konusu

olsa da, kriminal ekonomi analizinde çıkarların ölçülebilir olduğunu öne süren kardinalist yaklaşım kabul edilir. Analiz, toplam faydaya değil, marjinal faydaya dayanmaktadır. Mantıklı bir suçlu, suçtan beklenen fayda beklenen maliyeti aştığında suç işleyecektir.

Kişi, marjinal yararı ile marjinal maliyeti eşitlenene kadar suç faaliyetine zaman ayıracaktır. Suçun beklenen faydaları bazıları için maddi olabilirken, adrenalin ve arkadaş onayı ihtiyacı gibi manevi de olabilir. Maliyetler ayrıca maddi maliyetler ve manevi maliyetler olarak da ayrılabilir. Suç için gerekli araç, gereç, silah vb. unsurlar maddi, suçluluk, kaygı ve utanç gibi psikolojik durumlarda manevi bedelleri oluşturmaktadır. Bu gibi doğrudan maliyetlere ek olarak, suç faaliyetini planlama, yürütme ve gizlenme çabalarından dolayı feragat edilen yasal faaliyetin net getirisi olan fırsat maliyetleri de vardır. Yani kişinin becerileri ile meşru piyasada kazanma ihtimali olan ücret ne kadar az ise; suç faaliyetinin fırsat maliyeti de o kadar az olur. Beceriler de kişinin yaşı, cinsiyeti, kökeni, eğitim düzeyi, bulunduğu ülkedeki işsizlik oranı vb. durumlara göre değişir.

Birçok bireysel özelliğin de faydalar ve maliyetler üzerinde etkisi vardır. Ceza adaleti sistemindeki hafifletici uygulamalar, risk düşüncesi, gelire bağlı olan iyi avukatlar ve kendini savunma becerileri bunların birer parçasıdır.

2.2.3. Rasyonel Tercih Teorisi

İktisattaki en temel hipotezlerden biri, bir piyasadaki tüm oyuncuların karar verirken rasyonel hareket etmesidir. Başka bir deyişle, üreticiler ve tüketiciler belirli hedefler belirledikten sonra bu hedeflere ulaşmak için seçimler yaparlar. Üreticinin amacı karını maksimize etmek iken, tüketicinin amacı tüketimden elde edeceği faydayı maksimize etmektir. Bireyler, çıkarlarını ve karlarını maksimize edecek şekilde tüm alternatifleri sistematik olarak değerlendirerek kararlar alırlar ve kendileriyle çelişmezler. Bu fenomen, piyasa ekonomisi için vazgeçilmez bir temel varsayımdır.

Neo-klasik düzende ekonomik aktörler, sonsuz rasyonalite ortamında tüketim ve üretim konusunda seçimler yapmaktadırlar(Şenses, 2017,s. 91). Rasyonel varsayım sadece ekonomide değil, aydınlanma çağıyla tüm sosyal bilimlerinde kullanılmıştır. Önceleri kriminoloji, suçu dış etkenlerin sebep olduğu anormal davranışlar olarak görürken, şimdilerde suç odaklı teorilere odaklanmaya başlamıştır.Rasyonel Tercih Teorisi suç odaklı en önemli teoridir(Güvel, 2004, s. 36).Klasik ekolün iki temsilcisi olan Beccaria ve Bentham'ın faydacı anlayışında, suç davranışı, herhangi bir normal davranış gibi, maliyet-fayda analizi yapan kişinin özgür iradesiyle verilen rasyonel karar olarak

açıklanır. Klasik düşünürler insan doğası hakkında çeşitli varsayımlarda bulunmuşlardır(Dolu, 2009, s. 96).

- İnsanların çıkarları ön plandadır.
- Haz için yaşarlar. Acılarını dindirmek, acılarını azaltmak, hazlarını ve mutluluklarını artırmak isterler.
- Akılcıdırlar, fayda ve zararı hesaplarlar. Eylemlerinin olası olumsuz sonuçlarını ve elde edecekleri faydaları değerlendirir, en fazla faydayı sağlayacak alternatifleri seçer ve özgür iradeleriyle uygularlar.
- Bu nedenle kişilerin diğer eylemleri gibi suç eylemlerinden de sorumlu oldukları ve bu durumda suçun rasyonel bir tercihin sonucu olduğu iddia edilmektedir.

Ancak gerçek hayatta sonsuz rasyonalite kavramı temelsizdir. Bu bakımdan teori çeşitli eleştiriler almış ve rasyonel varsayım çeşitli dönüşümler geçirmiştir. Becker de dahil olmak üzere neo-klasik okullar, bu sonsuz rasyonellik kavramını kabul etmemişlerdir ve ekonomik aktörleri kısıtlayan bazı kişisel ve çevresel koşullar olduğuna inanmışlardır. Bu rasyonaliteyi sınırlayan faktörlerin ise genetik özellikler, doğup büyüdükleri çevre ve psikolojik engeller olduğu söylenebilmektedir.

İnsanların düşündükleri kadar rasyonel olmadıklarına dikkat çeken Thaler (2000), gelecek hakkında aşırı iyimser olmak, daha iyi tahminler yapılabileceğine inanmak, neyin yanlış olduğu konusunda toplumun fikir birliği ve bildiğimiz küçük şeylerin bilmediğimiz birçok şeyden önce gelmesi gibi bazı önyargıların çoğu zaman insanların akılcı kararlar vermesini engellediğine dikkat çekmektedir(Karagül, 2018,s. 431).

2.2.4. Risk Analizi

İnsanlar yaşamları boyunca belirsizlik ve riskle karşı karşıya kalırlar. Verdiğimiz her karar risk içerir. Bunun bir örneği, üretken faaliyetlerde bulunan bir kişidir. Riske göğüs geremeyecek ve para kazanıp kazanamayacağı konusunda tereddüt yaşayan bir kişi girişimci olamayacaktır. Suçun kendisi de zaten risklerle dolu bir faaliyettir. Maliyet-fayda analizi yapan akılcı ekonomik insanlar genellikle asimetrik bilgiye tabidir ve bu nedenle suçtan elde edebileceği potansiyel faydaları doğru tahmin edemez.Bireyler bu

riski az çok kabul etseler ve suç faaliyetinde bulunsalar da, bireylerin risk tutumları yönünden riskten çekinen, riske karşı nötr olan ve riske eğilimli olarak üç kategoriye ayrıldıkları düşünülmektedir. Çoğu insan risk almaktan kaçınır. Bu, kazanç veya para bakımından azalan marjinal faydası prensibi ile açıklanmaktadır (Dinler, 2017, s. 8).

Riskten çekinenler için paranın suç gibi marjinal faydasının azaldığını, riske eğilimliler için paranın marjinal faydasının arttığını ve riske karşı nötr olan kişiler için paranın marjinal faydasının durağan kaldığı varsayılır.

2.2.5. Suç Piyasası

Suç olgusunun arz ve talep tarafları olduğu düşünülürse denge içinde olacağı açıktır. Suça karışan aktörlerin toplu davranışı ekonomik bir denge yaratabilir. Bu dengenin olasılığı suç ve bununla mücadele faaliyetlerini mikro iktisadi teknikler kullanarak analiz etmeyi mümkün kılar (Hekim ve Gül, 2011, s. 128).

Tahmin edilebileceği gibi, bu pazarda arz tarafında suç, talep tarafında ise olası mağdurlar, devlet ve yasa dışı ürünleri talep eden kişiler bulunmaktadır. Önceki bölümlerde tartışılan rasyonellik, sadece olası suçlu için değil, tüm piyasa aktörleri için geçerlilik gösterir. Becker, “Suç ve Ceza: Ekonomik bir Analiz” adlı makalesinde, en uygun kaynak dağılımı için, tutuklama, kovuşturma ve hapis cezaları sebebiyle artan maliyetleri göz önüne alarak belirli suçlara izin vermenin mantıklı olduğunu bile belirtmiştir. Olası mağdurlar da alarmlar, güvenlik görevlileri, kameralar vb. masrafları, hırsızlık sebebi ile uğrayabileceği zararlarla karşılaştırarak bir bakıma suç için talep oluşturacaktır. Tüm piyasa aktörleri tarafından yapılan maliyet-fayda hesaplamaları, piyasada dengeli bir suç oranı olmasını sağlayacaktır (Becker, 1968).

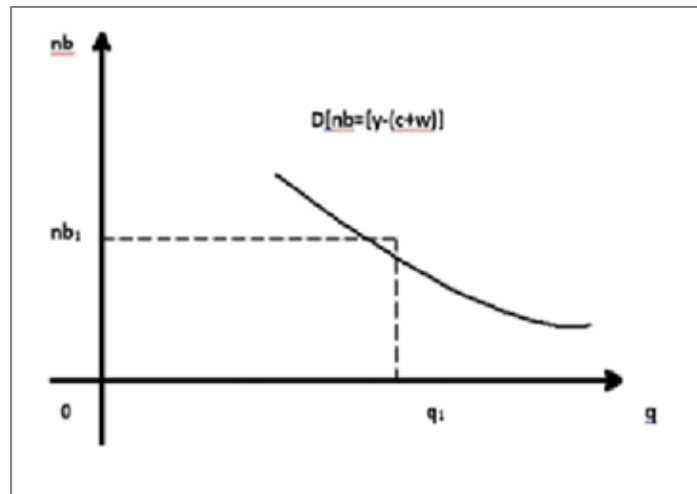
2.2.5.1. Suç Arzı

Suçun miktarını, suçtan elde edilen kazançları doğrudan ve dolaylı maliyetlerle karşılaştırarak suç faaliyetinde bulunan rasyonel karar vericilerin sayısı olarak kabul edersek, suç miktarı ile beklenen net getiri arasında doğru orantı olacaktır. Yukarıdaki iki tür maliyetten ekonomistlerin ilgisini çeken alternatif maliyettir. Meşru faaliyetlerde iş bulabilme kabiliyeti, kazanacağı ücret ve piyasanın istihdam düzeyi ne kadar yüksekse, toplumun maruz kaldığı maliyetler (suç) o oranda azalacaktır.

Tersine, suça yönelik beklenen net getiriler pozitif olsa bile, bu getiriler ancak suça ilişkin haz ve tercihlerin belirlediği eşiği aştığında suç piyasası için etkili olacaktır. Diğer bir deyişle bireyin suç faaliyetine girme kararı verebilmesi için suç faaliyetinden beklenen net getirinin belirli bir eşiği aşması gerekir (Güvel, 2004,s. 52-53). Bu sınır değeri kişilere hatta toplumlara göre değişiklik gösterir. Bazı toplumlarda ciddi bir ekonomik gerilemeye rağmen, suç seviyesindeki artış ihmal edilebilir düzeyde olurken, bazı toplumlarda küçük bir kriz sırasında bile hızla artma eğilimi içinde olur.

2.2.5.2. Suç Talebi

Olası mağdurlar ve devletin bulunduğu talep cephesinde suçu mümkün olduğunca azaltmak için sağlıklı bir karar verme aşamaları izlenmektedir. Devlet, bir yandan suç önleminin, suçluları yakalayıp, yargılayıp hapse atmanın ağır mali yükleriyle karşı karşıya kalırken, diğer yandan vatandaşlarına refah içinde yaşama olanağı sağlamak için suçu en aza indirme yükümlülüğü içerisinde. Daha önce de belirtildiği gibi, suçtan kaçınmak için bireyler daha korunaklı yerlerde yaşıyor olmaları nedeniyle daha yüksek yaşam maliyetlerine maruz kalırken, alarmları, kameraları, sigorta ödemeleri ve masrafları da artmaktadır. Topluluklar ve konutlar, koruma düzeyini artırmak ve suçlular için daha çekici cazibe merkezleri haline gelmek için birbirleriyle etkileşime girer. Bu koruma harcamaları, suçluların suç faaliyeti için harcadığı zaman ve çabayı artırmakta, dolayısıyla suç faaliyetinin doğrudan (c) maliyet ve alternatif (w) maliyeti artmakta ve bunun sonucunda beklenen net getiri (nb) azalmaktadır (Güvel, 2004, s. 55).

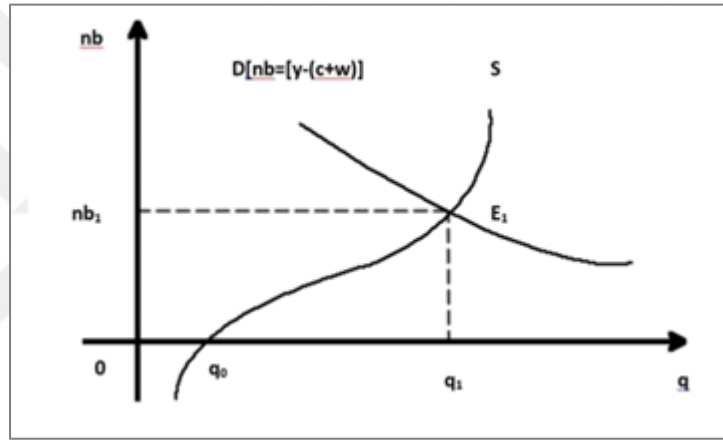
Şekil 2.1. Piyasa Suç-Talep Eğrisi

Kaynak: Güvel, 2004:56

2.2.5.3. Denge Suç Oranı

Suç piyasasında suçların sayısı hiçbir zaman sıfır değildir, çünkü ne bireyler ne de hükümetler bunu başarmaya muktedir değildir ve insanların melek haline geldiği bir ütopya yaratılamaz. Ayrıca maliyet-fayda analizleri sonucunda hem bireylerin hem de hükümetlerin bazı suçların işlenmesine müsamaha göstermek zorunda kalacakları fark edilir.

Suç talep eğrisinin yeri; cinsiyet, yaş, şehirleşme, eğitim düzeyi, makroekonomik faktörler ve ceza adaleti sistemindeki etkililik belirlerken, Suç arz eğrisinin yerini ise, hapis ve iyileştirme çalışmaları belirler.

Şekil 2.2.Suç Piyasa Dengesi

Kaynak: Güvel, 2004:57

2.3. Suçu Açıklayan Ekonomik Yaklaşımlar

2.3.1.Beklenen Fayda Yaklaşımları

İlk olarak Becker tarafından örneklendirilen zaman ayırma olarak da bilinen bu modellerde, kişi beklenen getirilere dayalı olarak yasal ve yasal olmayan faaliyetler arasında zamanını ayırır veya bir alana odaklanarak zamanının tümünü bu alana ayırır. Rasyonel seçim teorisinin açıkladığı gibi, suçlular normal insanlarla aynı motivasyonlara sahiptir. Modeller sadece maddi faydaları değil, aynı zamanda manevi faydaları ve maliyetleri de dikkate alır (Becker, 1968)

İktisat literatürünü incelerken, cezai kararları modellemenin iki farklı yolu olduğu görülür. Birincisi, bir kişinin suç faaliyeti için ne kadar servet harcayacağına karar verdiği "Portföy Yaklaşımı"; diğeri, suç işleme kararlarını zaman ayırma meselesi olarak ele alan

"Zaman Ayırma Yaklaşımı" dır. Portföy kararı veya portföy problemi olarak bilinen kavram, tüm faydaların ve maliyetlerin parasal ifade edildiği "karar" problemini tanımlar. Ancak, kullanılacak portföy yaklaşımı için suç faaliyetlerinden elde edilen bütün kazanç ve kayıpların ifadesinin parasal olması gerekir. Ama bazı suçlarda itibar zedelenmesi, sabıka kaydı vb. manevi zararlar söz konusu olur. Kolm (1973) ve Singh, Allingham ve Sandmo (1972) suç işleme kararlarını portföy yaklaşımı olarak değerlendirirken; Block-Heineke(1975), Sjoquist (1973), Becker (1968), Ehrlich (1970,1973) ise, suç seçimini bir zaman ayırma meselesi olarak ele alıyor. Ayrıca belli bir noktaya kadar maliyet ve yararların parasal olmayan etkilerini kabul ediyor. Ancak, yazarların söz konusu modeller ile elde ettikleri sonuçlar büyük farklılıklar göstermektedir. Bu farklılığın nedeni, boş zaman miktarının veya parasal olmayan etkiler hakkında bazıları açık, bazıları örtük olan kendi varsayımlarından kaynaklanmaktadır.

2.3.1.1. Becker'in Modeli

İlk modeli suç faaliyetine ekonomik bir perspektiften bakarak geliştiren Becker, insanların yasal ve yasal olmayan faaliyetin beklenen faydasını karşılaştırarak sabit zamanını hangisine ayıracağına karar vereceklerini söylemiştir. Makalede cevap aradığı soruları anlatırken; farklı kanun türlerinin uygulanması için ne kadar ceza verilmesi gerektiği ve ne kadar kaynak kullanılması gerektiğine odaklanmıştır (Becker, 1968, s. 2).

Önce bireysel açıdan işlevsel ilişkiyi çizerek ve ardından genelleştirerek piyasa suçu işlevini türetmiştir. Becker'e göre suçu açıklayan tüm teoriler, diğer değişkenlerin sabit olduğu varsayımında, bir kişinin cezalandırılma veya mahkum olma olasılığının artmasının, o kişinin işlediği suçların sayısını azalttığını kabul etmiştir. Bazı insanlar altta yatan sebepler yüzünden değil, çıkarları ve maliyetleri diğerlerinden farklıdır olduğu için suçludur.

2.3.1.2. Ehrlich'in Modeli

Becker'in modelinde, birey ya suç faaliyetindedir ya da meşru bir işle meşguldür. Ancak Ehrlich'in modelinde, bireyler zamanlarını yasal ve yasal olmayan faaliyetler arasında en uygun şekilde bölüştürür. Olası suçlunun geliri üç kaynağa dayanabilir: yasal gelir, yasal olmayan gelir ve diğer kaynaklardan elde edilen gelir. Ehrlich, bir kişinin boş zamanının sabit olduğu varsayılarak, yasal olmayan faaliyetlere katılımına ilişkin davranışsal bir işlev geliştirilebileceğini belirtir.

Ehrlich'in modelinde, yasal ve yasal olmayan faaliyetler birbirinin tam ikamesidir. Bu, görelî faydaya bağılı olarak bir aktiviteyi bırakma ve bir başkasını seçme yeteneğı ile temsil edilebilir. Bir kişinin yasal veya yasal olmayan bir faaliyetten elde edeceği fayda düzeyi ile o faaliyette geçirdiğı zaman arasında doğru orantı vardır. Ancak, yasal faaliyetten elde edilen kazanç kesin iken, yasal olmayan faaliyetten elde edilen kazanç, kişinin yakalanma olasılığına ve tutuklanması halinde verilecek cezanın ağırlığıyla bağlantılıdır. Yakalanmanın olasılığı, bir kişinin yasal olmayan faaliyetlerde geçirdiğı süreye bağılıdır. Yasal olmayan faaliyetlerde daha uzun zaman geçiren kişinin yakalanma olasılığı doğal olarak daha yüksektir. Hem Ehrlich hem Becker modelinde yakalanma sonucu alınacak olan ceza parasaldır (Hekim ve Gül, 2011, s. 131).

2.3.1.3. Heineke'nin Modeli

Heineke, yasal olmayan faaliyet zaman alıcı bir eylem gibi görülüyorsa, karar verme sorununu portföy yaklaşımıyla açıklamanın uygun olmadığını ve yasal olmayan faaliyetin zaman alıcı bir eylem olması sebebiyle de, suçun karar verme sorununun işgücü arzı sorunu anlamına geldiğini belirtmektedir. Yazar, bu aşamada ekonomi teorisyenleri ve karar alıcıların, bireylerin yasal ve yasal olmayan faaliyetlere harcadığı zamanı belirleyen faktörlere ve faktörlerdeki değişimlere olan tepkilerine odaklanmaları gerektiğini belirtir. Bütün bunlar düşünüldüğünde, suç eylemi kararının parasallık dışındaki maliyet ve faydaların dahil olduğu zaman ayırma meselesi olarak açıklamanın çok daha uygun olacağını söylemiştir (Heineke, 1978, s.4).

Çalışmasında, zaman ayırmanın portföy modeli olarak isimlendirdiğı, yasal ve yasal olmayan faaliyetler için ayrılan zamanları belirleyen faktörleri ele almıştır. Portföy modeli, tüm karların ve maliyetlerin parasal ifade edildiğı modelleri belirlemek için kullanılır. Zaman ayırmanın portföy modeli, parasal ifade edilemeyen maliyetleri de dahil ettiği için aslında uygun bir tabir değildir. Bu nedenle, çoğu yazarın modelinde, suç eyleminin hem parasal hem parasal olmayan getiri ve zararlarının para ile ifade edilen karşılıkları yer alır.

Heineke'ye göre bireylerin yasal eylemlere ayırdıkları süre, kişinin zenginliğı ve cezaların ağırlığı ile alakasızdır. Aynı şekilde, yasal olmayan eylemin kazancı, cezaların hafifliğı ve yakalanma ihtimalindeki değişiklikler de bu süreyi etkilemez. Fakat yakalanma ihtimalindeki artış suç eylemlerini azaltacak aynı zamanda yasal faaliyetin

kazancındaki artış hem yasal hem yasal olmayan eylemlere katılımı yükseltecektir (Dursun, 1997,s. 24).

2.3.1.4. Schmidt ve Witte'nin Modeli

Heineke'nin gelir fonksiyonlarını kullanmış ve kişinin çalışıp çalışmadığına, suç faaliyeti sebebi ile yakalanıp yakalanmadığına, şayet yakalandıysa tutuklanıp tutuklanmadığına, hükümlü olup olmamasına bağlı olarak 8 farklı kombinasyon hesaplayıp muhtemel gelir seviyelerini formüle etmektedir. İstihdam oranının ve cezalandırma adaletinin bağımsız olduğunu varsayar.

p_a ; tutuklanma olasılığı

$p_{c/a}$; tutuklanmış ve mahkum olma olasılığı

$p_{j/c}$; mahkum olmuş ise hapsedilme olasılığı

e ; işsizlik olasılığı

I ; toplam servet veya gelir

A : Emeğe dayanmayan gelir veya zenginlik

$G(tI, a)$: tI saat zaman ayrılan suçtan elde edilen kazanç

$F(tI, a)$: ceza hukuku karşılığı uygulanırsa

tL : emekten harcanan zaman,

tI : suçtan harcanan zaman,

T : bulunabilen toplam zaman,

Tablo 2.1. Olasılık Bağlantısı Durumları ve Gelir Düzeyleri

Durum	Olasılığı	Gelir Düzeyi
İş sahibi ve yakalanmamış	$P1 = (1-e)(1-p_a)$	$I1 = A + L(tI, d) + G(tI, a)$
İşsiz ve yakalanmamış	$P2 = e(1-p_a)$	$I2 = A + G(tI, a)$
İş sahibi ve tutuklanmış ancak mahkum edilmemiş	$P3 = (1-e)p_a(1-p_{c/a})$	$I3 = A + a(tI, d) + G(tI, a)$
İşsiz ve tutuklanmış ancak mahkum edilmemiş	$P4 = e p_a(1-p_{c/a})$	$I4 = A + G(tI, a) - F_1(tI, b)$
İş sahibi, tutuklanmış ve para cezası ile mahkum edilmiş	$P5 = (1-e)p_a p_{c/a} (1-p_{j/a})$	$I5 = A + L(tI, d) + G(tI, a) - F_2(tI, b)$
İşsiz, tutuklanmış ve para cezası ile mahkum edilmiş	$P6 = e p_a p_{c/a} (1-p_{j/c})$	$I6 = A + G(tI, a) - F_2(tI, b)$
İş sahibi, tutuklanmış ve hapis cezası ile mahkum edilmiş	$P7 = (1-e)p_a p_{c/a} p_{j/a}$	$I7 = A + L(tI, d) + G(tI, a) - F_3(tI, b)$
İşsiz, tutuklanmış ve hapis cezası ile mahkum edilmiş	$P8 = e p_a p_{c/a} p_{j/c}$	$I8 = A + G(tI, a) - F_3(tI, b)$

Kaynak: Schmidt ve Witte, 1984:158

2.3.2. Beklenti Teorisi

Kahneman ve Twersky (1979) tarafından geliştirilen bu modelde zaman ayırma yaklaşımına eleştiriler vardır. Teori, bir faaliyetin sonuçlarının öngörülemez olması varsayımını işlemektedir. Kişi, beklenen fayda modellerine göre yasal ve yasal olmayan faaliyetlerin maliyet-fayda analizlerini yaparak işe girerken, bu teoride faaliyetin öngörülemez sonucu bir alternatif olarak karşımıza çıkar. Anket çalışmalarında, bireylerin kazancı az fakat kesin gözüyle bakılabilir durumları, kazancı fazla fakat kesinliği olmayan durumlara tercih ettiği ortaya çıkmıştır.

Bu tercihler aynı zamanda kişilerin riske karşı tutumlarında da belirleyici olmaktadır ve kişiye kazanç sağlayan durumlarda “riskten çekinme” meydana gelmektedir. Kişilerden, biri kesin diğeri olası olmak üzere iki kayıp yaşama durumunu arasında seçim yapmaları istendiğinde, olası durum daha fazla kayıp içerse bile onu tercih ederler ve “riske düşkünlük” hali ortaya çıkar. Beklenen fayda modelleri net serveti gösteren sonuçlara bakarken, bu teori servetteki değişimle ortaya çıkan yararlar ve kıymetlere önem verir (Dursun, 1997, s. 34).

2.4. Suçun Ekonomik Modelleri

Son dönemde iktisatçılar, yasal olmayan faaliyetlerde bulunan bireylerin karşılaştığı seçim sorunuyla giderek daha fazla ilgilenmeye başladılar. Bunun temel nedenleri, kriminologların konuyla ilgili etkin modeller yaratamaması ve mikroekonominin bu konu üzerinde çalışacak olanlara genel bir çerçeve sunabilmesidir.

Kriminologlar, suçları karakterize eden ruhsal veya bedensel faktörleri belirleyerek yasal olmayan faaliyetleri açıklamaya çalışmışlardır. Bu da kriminologları, suç aktivitesini belirleyen ortak bir yapı oluşturma umuduyla, suçlunun sosyal tarihini ve davranışlarını incelemeye sevk etmektedir. Tümevarım yaklaşımı ile yapılan bu çalışmalar, genellikle test edilebilir suç davranışı modelleri oluşturmada başarısız olmuştur.

Ayrıca, ekonomik suç davranışı modelleri, bireylerin şahsi ve sosyal tarihlerinin hukuka uygunluğunu, şiddet eğilimlerini, risk seçimlerini ve diğer davranışlarını etkilediğini gösterir. Bu modeller, sadece suç grupları için değil, aynı zamanda tüm piyasa aktörlerince kabul görmüş kişilerin kişilik özelliklerine dayanır.

Teorik ekonomik tercih modelleri, suçlu olan ve olmayan tüm bireylerin gereksinim/motivasyonlara karşılık verdiğini ileri sürer. Bir faaliyetle ilişkili maliyetler

ve faydalar değişirse, aktörlerin seçimlerinin de değişeceğini tahmin eder. Yani bu modeller, yasal olmayan faaliyete girişme kararının egosantrik maliyet-fayda analizi yoluyla alındığını öne sürüyor. Allingham ve Sandmo, Kolm ve Singh, suç tercihini öncelikle bir portföy kararı olarak görmektedir. Bu tanımların test edilebilir varsayımlara olanak verir.

Bireyler sadece suç faaliyetlerinden elde edilen faydalara odaklanmakla kalmayacak, aynı zamanda güncel ekonomik koşullarda sağlayabilecekleri yasal gelir olanakları ve yakalanma, ceza çekme olasılığı gibi değişkenlere göre suç faaliyetinde bulunup bulunmayacaklarına karar vereceklerdir.

Potansiyel suçluları etkili bir şekilde caydırmak için meşru gelir fırsatlarını artırmak, artan istihdam politikalarının uygulanmasına ve ücret seviyelerinin çekiciliğine bağlıdır. İşgücü piyasasındaki kârın artmasının yasal faaliyete ayrılan süreyi artıracak ve burada bir artışın kişi riske karşı nötr ise ayrılan süreyi etkilemeyeceğini, genelde ise suç faaliyetine harcanan süreyi azaltacağını söyler. Beklenen işsizlik miktarındaki değişikliklerin, kişi riske karşı nötr ise suç için harcanan süreyi etkilemesi beklenmez ve kişi riskten çekinen biriyse suç için harcanan süreyi azaltacaktır. Buna göre suç seviyesinin işgücü piyasasındaki değişimlerden bağımsız olduğunu, kişinin beklenen faydaya göre önce iş yerinde emek için zaman geçireceğini, kalan zamanını suç faaliyetinde geçireceğini belirtmiştir (Dursun, 1997, s. 30-31).

2.5. Suç ve Makro İktisadi Değişkenler Arasındaki İlişki

2.5.1. Gelir Dağılımı ve Suç İlişkisi

Fleisher (1966) tarafından gerçekleştirilen çalışma, suça karışma kararlarında gelirin rolünü inceleyen önemli bir çalışma olmuştur. Fleisher (1966) tarafından gerçekleştirilen çalışma kapsamında, gelirin suç üzerindeki etkileri iki şekilde yer almaktadır. Bunlardan ilki düşük gelirin suç işleme eğilimini artırmasıdır. Çünkü yasal kazancın düşük olduğu durumda, suçun fırsat maliyeti de düşük olacaktır. Fakat gelir seviyesi de suç işleme konusunda etkili olmaktadır. Gelir seviyesinin yükselmesi ile birlikte suç işleme isteği de yüksek olacaktır.

Kelly (2000) tarafından, yoksul kişiler, yüksek gelir düzeyine sahip kişilere oranla daha az kazanç elde ettikleri ifade edilmektedir. Bu durum, suç eylemine daha fazla zaman ayırabilmeleri anlamına gelmektedir. Buonanno (2003), kişilerden yüksek

düzeyde gelire sahip olanların, daha çok zengin olmaları durumunda daha fazla suç eyleminde bulunmaları beklenmeyeceği fakat yoksul kişilerin daha çok yoksullaşmasının, suç nedenini oluşturacağı belirtmektedir.

Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmalar kapsamında Güvel (2004), ekonominin büyümesi ve canlanması ile birlikte suç sayısının artış gösterdiğini belirtmektedir. Fakat hırsızlık ve soygun olaylarında olumsuz bir ilişkinin yer aldığını ortaya koymuştur. Cömertler ve Kar (2007) tarafından gerçekleştirilen başka bir çalışmada, ekonominin büyümesi ve canlanması ile birlikte suç oranlarında artış olacağı ifade edilmektedir. Pazarlıoğlu ve Turgutlu (2007), bir toplumda gelir artışı yaşanırken, suça eğilimi de artış gösterdiğini ifade etmektedirler.

Literatür kapsamında yer alan çalışmalarda suç sayısının gelir unsuru ile açıklanması açısından yaygın olarak kullanılan ekonomik gösterge gelir dağılımıdır. Bu konuda zıt görüşler yer alsa da, suç ile gelir arasındaki mevcut ilişkinin pozitif olduğu ifade edilebilir.

Tablo 2.2. Gelir ile Suç İlişkisini Araştıran bazı Ampirik Çalışmalar

Kişi	Yöntem	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	Dönem	Bölge	İşsizlik-Suç
Becker G.S. (1968)	Regresyon Analizi	Mala karşı işlenen suçlar	1.Gelir 2.Eğitim düzeyi 3.Ceza evlerinde bulunan suçlu artışı	1965	ABD	Negatif
Ehrlich İ. (1973)	Regresyon Analizi	Bütün suç türleri	Gelir eşitsizliği Kanun yaptırımları	1940, 1950, 1960	ABD	Pozitif
Eide E. (1999)	Çoklu Regresyon Analizi	Bütün suç türleri	1.Gelir 2.İşsizlik 3.Ceza oranları	1960-1970	ABD	Negatif
Raphael S. ve WinterEmber P. (2001)	Panel Veri Analizi	Mala karşı işlenen suçlar	1.İşsizlik 2.Çalışan başına düşen gelir	1971-1997	ABD (50 Eyalet)	Negatif
Fajnzylber P. Lederman D. Loayza N. (2002)	Panel Veri Analizi	Hırsızlık ve adam öldürme suçu	1.Gelir	1970-1994	ABD	Pozitif
Soares R. R. (2004)	Panel Veri Analizi	Hırsızlık suçu	1.Eğitim 2.Gelir 3.Polis sayısı	1975-1983 1984-1988 1989-1994	ABD	Negatif
Mehlum H. Moene K. O. Torvik R. (2005)	Regresyon Analizi	Hırsızlık suçu	1.Gelir	1986-1997	Birleşmiş Milletler (39 Üye Ülke)	Negatif
Buonanno P. ve Leonida L. (2006)	Panel Veri Analizi	Hırsızlık ve mala karşı işlenen suçlar	1.Gelir 2.Ücret 3.Eğitim	1980-1995	İtalya	Pozitif
Pazarlıoğlu V. ve Turgutlu T. (2007)	Nedensellik Analizi	Bütün suç türleri	1.Gelir 2.İşsizlik oranı	1968-2004	Türkiye	Pozitif
Buonanno P. ve Montolio D. (2008)	Panel Veri Analizi	Mala karşı işlenen suçlar	1.Gelir 2.Kentleşme oranı	1993-1999	İspanya	Negatif
Aksu H. ve Akkuş Y. (2010)	Sınır Testi Yaklaşımı	Mala karşı işlenen suçlar	1.Gelir 2.İşsizlik oranı 3.Enflasyon oranı 4.Eğitim	1970-2007	Türkiye	Negatif
Ata A.Y. (2011)	Yatay Kesit Analizi	Hırsızlık ve mala karşı işlenen suçlar	1.Gelir 2.İşsizlik oranı	2008	27 Avrupa Birliği Üyesi Ülke	Negatif
Yıldız R. Öcal O. Yıldırım E. (2011)	Panel Regresyon Analizi	Mala karşı işlenen suçlar	1.Polis sayısı 2.Nüfus 3.Gelir 4.İşsizlik 5.Lise mezunlarının sayısı	2002-2008	Türkiye (Kayseri)	Pozitif
Akdeniz S. ve Üzümcü A. (2013)	Pearson Ki Kare Test İstatistiği	Bütün suç türleri	1.Öğrenim durumu 2.Gelir 3.Meslek 4.Medeni durum 5.Yaş	2012	Türkiye (Kars)	Negatif
Yorulmaz Ö. ve Yakut G.S. (2017)	Path analizi	Bütün Suç Türleri	1.İşsizlik 2.Göç 3.Gelir	2016	Türkiye	Pozitif
Tunca H. (2019)	Panel Veri Analizi	Mali suçlar , hırsızlık	1.Gelir 2.Eğitim	2018	Türkiye	Pozitif
Özcan S.E. ve Şirin F.Ö.(2021)	Mekansal Veri Analizi	Ekonomik Suçlar	1.Gelir 2.İşsizlik	2014	Türkiye	Pozitif

2.5.2. İşsizlik ve Suç İlişkisi

Suçun anlamlandırılması konusunda işsizlik kavramı önemli bir yapısal ölçektir. Fakat suçun tüm yönleriyle ortaya konmasına yönelik bir unsur değildir. İşsizlik unsuru kimi zaman suç oranlarını arttırdığı gibi, kimi zaman da suç oranlarını azalttığı görülmektedir (Conklin, 2006, s. 162).

İşsizlik ile suç arasında yer alan ilişkinin yönünün belirlenmesine yönelik çeşitli görüşler yer almakta ve aralarındaki ilişki net bir ilişkide belirtilmelidir. Bununla birlikte her işsiz olan kişinin suç işleyeceğini de kabul etmek mümkün değildir.

Gottfredson ve Hirschi (1998) tarafından suç ve işsizlik arasındaki ilişkinin yer aldığına ihtimal vermekte ve bunu şu gerekçeler ile öne sürmektedir;

- Bir işi olan kişi genellikle enerjisini ve zamanını işine harcamakta, bu da kişinin suça eğitim göstermesini engellemektedir.
- Bir kişi bir işte çalışması ile birlikte maddi gelir sağlanmakta ve bu durumun da kişinin suça yönelmesi ihtiyacını azaltmaktadır.
- İş, kişilere kendine güven ve statü duygusu kazandırmakta, kişinin kendisini yasal olmayan yollar ile gösterme ihtiyacını azaltmakta ve yasal olmayan yollar ile kazandığı pozitif pozisyonlarını koruması sağlanır.
- Bir işi olan kişi, suça yöneldiği zaman doğal olarak mevcut işini de kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum da kişinin suç işlemesini engellemektedir.
- Kişiye kendisini önemseme, sorumluluk ve titizlik gibi değer katan iş sahibi olma, kişinin bu değerleri suç işlemesi ile yitirmesinde engel oluşturmaktadır. (Gottfredson ve Hirschi, 1998, s. 163).

Tablo 2.3. İşsizlik ile Suç İlişisini Araştıran Bazı Ampirik Çalışmalar

Kişi	Yöntem	Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	Dönem	Bölge	İşsizlik-Suç
Chiricos T. G. (1987)	Panel Veri Analizi	Mala karşı işlenen suçlar	1.İşsizlik	1970	ABD	Pozitif
Kohfeld C.W. ve Sprague J. (1988)	Yatay Kesit Analizi	Hırsızlık suçu	1.İşsizlik	1970, 1980	ABD (Missouri ve St. Louis Eyaletleri)	Pozitif
Hale C. ve Sabbagh D. (1991)	Zaman Serisi Analizi	Bütün suç türleri	1.İşsizlik	1949-1987	İngiltere ve Galler	Pozitif
Witte A.D. ve Tauchen H. (1994)	Panel Veri Analizi	Bütün suç türleri	1.Eğitim 2.19-25 yaş arası nüfus	1964-1970	ABD (Philadelphi a)	Pozitif
Tsushima M. (1996)	Çoklu Regresyon Analizi	Hırsızlık suçu	1.İşsizlik 2.Yoksulluk oranı	1986, 1987, 1988	Japonya (47 Bölge)	Pozitif
Papps K. L. ve Winkelmann R. (1998)	Panel Veri Analizi	Mala karşı işlenen suçlar	1.İşsizlik	1984-1996	Yeni Zelanda	Herhangi bir İlişki Bulunamam ıştır
Witt R. Clarke A. ve Fielding N. (1999)	Panel Veri Analizi	Hırsızlık ve mala karşı işlenen suçlar	1.İşsizlik 2.Gelir eşitsizliği	1986-1996	İngiltere ve Galler	Negatif
Raphael S. ve WinterEmber P. (2001)	Panel Veri Analizi	Mala karşı işlenen suçlar	1.İşsizlik	1971-1997	ABD (50 Eyalet)	Pozitif
İmrohoroğlu A. Merlo A. ve Rupert P. (2001)	Genel Denge Analizi	Mala karşı işlenen suçlar	1.İşsizlik 2.Polis harcamaları 3.Gelir eşitsizliği	1990	ABD	Herhangi bir İlişki Bulunamam ıştır
Yamak N. ve Topbaş F	Panel Veri Nedensellik Analizi	Hırsızlık Dolandırıcılık Gasp	1.İşsizlik	1995-2002	Türkiye (67 İl)	Pozitif
Pazarlıoğlu V. ve Turgutlu T. (2007)	Nedensellik Analizi	Bütün suç türleri	1.Gelir 2.İşsizlik oranı	1968-2004	Türkiye	Herhangi bir İlişki Bulunamam ıştır
Buonanno P. ve Montolio D. (2008)	Panel Veri Analizi	Mala karşı işlenen suçlar	1.Gelir 2.Kentleşme oranı	1993-1999	İspanya	Negatif
Tang C. F. Lean H. H. (2009)	Sınır Testi Yöntemi, Granger Nedensellik Analizi	Mala karşı işlenen suçlar	1.Yoksulluk	1960-2005	ABD	Pozitif
Aksu H. ve Akkuş Y. (2010)	Sınır Testi Yaklaşımı	Mala karşı işlenen suçlar	1.Gelir 2.İşsizlik oranı 3.Enflasyon oranı 4.Eğitim	1970-2007	Türkiye	Pozitif
Demir O. Ö. Çelik A. Çetin H. C. Özkan M. (2011)	Compstat Yöntemi ile Veri Toplama	Mala ve kişilere karşı işlenen suçlar	1.İşsizlik 2.Gelir 3.Polis sayısı	1993-2005	New York	Pozitif
Taş N. Doğan A. ve Önder E.(2014)	Panel Veri Analizi	Bütün Suç türleri	1.İşsizlik 2.Boşanma 3.Kredi borçları	2013	Türkiye	Pozitif
Koç F. (2020)	Zaman Serileri Analizi	Bütün Suç Türleri	1.İşsizlik	1991-2018	Türkiye	Pozitif

Literatür kapsamında suç ve işsizlik arasındaki ilişki yönünün pozitif olduğunu belirleyen çalışmaların yer alması ile birlikte, ilişkinin olmadığı veya anlamsız olduğu konusunda görüş belirten çalışmalar da yer almaktadır. Fakat gerçekleştirilen bu çalışmalar kapsamında ilişki yönünün pozitif yönlü olduğu da ortaya koyan çalışmalarında fazla olduğu görülmektedir.

2.5.3. Yoksulluk ve Suç İlişkisi

Suçun önemli belirleyici unsurlarından biri de yoksulluktur. Suç ve yoksulluk arasında yer alan ilişki sürekli olarak gündemde olagelmıştır. Aristo'nun "Yoksulluk devrimin ve suçun atasıdır" ve Roma İmparatoru Marcus Aurelius'un "Yoksulluk suçun anasıdır" söylemleri toplum içerisinde bu konudaki mevcut genel kabulün yansımaları şeklinde kabul edilebilir (Çakmak, 2015, s. 139). Kişilerin temel yaşam kaynaklarından yeteri kadar yararlanamamaları ya da maddi imkânlardan mahrum kalmaları bireyleri davranışlarında kontrolsüzlüğe yol açmakta ve toplumsal sapmalar meydana gelmektedir. Bu kapsamda, yoksulluk kavramının suç ile ilişkisinin sosyolojik açıdan tanımlanması ve değerlendirilmesine yönelik ihtiyaç ortaya çıkmaktadır.

Suç faktörüne benzer olarak yoksulluk faktörü de evrensel niteliğe sahiptir. Bununla birlikte tanımlanması da oldukça güç bir kavramdır. Kimin yoksul olarak ifade edilebileceği ya da kimlerin yoksul olarak ifade edilemeyeceği konusunda ortak bir görüş yer almamaktadır. Geçmişten günümüze kadar birçok yoksulluk ölçümü denemeleri gerçekleştirilmiş ve çeşitli yoksulluk türleri ortaya çıkmıştır. Yoksulluk sorunu yalnızca devletlerin ve bireylerin değil, küreselleşme sürecinde uluslararası örgütlerin de ilgi odağında yer almıştır. Bu ilginin ve çalışmaların var olması yoksulluk kavramının ne derece önemli bir sorun olduğunu göstermektedir.

Fidan (2018) tarafından gerçekleştirilen "Yoksulluk ve Suç İlişkisi: Karabük İli Cumayanı Köyü Örneği" isimli araştırmada, suç ile yoksulluk arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini; Cumayanı Köyü'nde yaşam süren ve daha önceden cezaevine girmiş ve çıkmış olan bireyler ile denetimli serbestlik çerçevesinde cezası devam eden hükümlülerden oluşan 48 birey oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda; ailenin geçim durumu, gelir seviyesi, cezaevine girmeden önceki işsizlik, ekonomik durum, eğitim seviyesi gibi sosyo-ekonomik değişkenlerin suç üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda, suç ve yoksulluk arasında sıkı bir ilişkinin yer aldığı belirlenmiştir.

İçli (1991) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, bireyin ekonomik durumuyla suç arasında anlamlı ve güçlü bir ilişki bulunduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmada suçluların büyük çoğunluğunun yoksul olduğu belirtilmiştir. Suç türlerine bakıldığında yoksulların yoksul olmayanlara göre kız kaçırma ve hırsızlık suç oranı iki katıdır (Dinler ve İçli, 2012:s. 2–4).

Yüksek işsizlik, yoksulluğun artmasına neden olmakta ve işsizlik ile alakalı olan depresyon sebebiyle suçun işlenmesi durumu oluşmaktadır (Taylor, 2006, s.1). Yoksullukla suç arasında bir bağın varlığı, suçun nedeninin yoksulluk olduğuna işaret etmez ama bireyin yoksulluğunun suç işleme eğilimine pozitif etkisi olduğu söylenebilir.

2.6. Suç ve Sosyoekonomik Değişkenler Arasındaki İlişki

2.6.1. Cinsiyet ve Suç İlişkisi

Suç istatistiklerine bakıldığı zaman, suç ile cinsiyet arasında bir ilişki söz konusudur. İstatistiki verilere göre erkeklerin kadınlara oranla daha çok suç işlediği görülmektedir. Suç ile cinsiyet arasında yer alan ilişkinin açıklanmasına yönelik mevcut görüşlerden bir bölümü, erkeklerin kadınlara oranla daha çok suç işlemelerindeki temel nedenin kadın ve erkek cinsiyetinin ayrı biyolojik özelliklerine bağlarken, diğer bir bölümü ise sorunun biyolojik özellikler ile ilgisinin olmadığı, erkek ve kadının sosyal durumları ile hareketlerini idare eden sosyal geleneklerle ilgili olduğunu ifade etmişlerdir (Dönmezer, 1994, s. 125).

Günümüz toplumunda aile içerisindeki cinsiyete bağlı roller ve kadınların ekonomik statüleri gittikçe değişim göstermektedir. Kadının toplum içerisindeki yerinin gittikçe artması ile birlikte, sosyalleşme sürecinde farklılaşmaya ve kadının suç faaliyetlerinde yer almasına sebebiyet vermiştir.

Tablo 2.4. Türkiye’de Tutuklu ve Hükümlülerin Cinsiyete Göre Dağılımı (2015 - 2019)

	2015		2016		2017		2018		2019	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
TOPLAM	177.262	100,0	200.727	100,0	232.340	100,0	264.842	100,0	291.546	100,0
ERKEK	170.754	96,3	192.354	95,8	222.444	95,7	254.426	96,1	280.114	96,1
KADIN	6.508	3,7	8 373	4,2	9.896	4,3	10.416	3,9	11.432	3,9
HÜKÜMLÜ	151.334	85,4	128.086	63,8	153.079	65,9	208.950	78,9	245.160	84,1
TUTUKLU	25.928	14,6	72.641	36,2	79.261	34,1	55.892	21,1	46.386	15,9
TC	173.440	97,8	196.285	97,8	225.994	97,3	256.264	96,8	281.544	96,6
YABANCI	3.822	2,2	4.442	2,2	6.346	2,7	8.578	3,2	10.002	3,4

Kaynak: TÜİK, 2019 akt. Eskiçorapçı, 2021.

Türkiye’de 1970’li yıllardan günümüze kadar kadınların suça bulaşma oranının arttığı gözlemlenmektedir. Kadınlarda suç oranı 1970’li yıllarda 1.7 iken, 2019’da 3,9 olduğu belirlenmiştir (Bkz. Tablo 2.4). Tablo 2.4’de yer alan TÜİK verileri doğrultusunda, 2015 yılından 2019 yılına kadar suç işleyen kadınların sayısının devamlı olarak arttığı görülmektedir. Erkek hükümlü sayısının fazla olmasına karşın; 2015’te kadın suçlu oranı 3,7 ve 2019’da 3,9; erkek suçlu oranı 2015’te 96,3 ve 2019’da 96,1 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2019). Bu oranlar doğrultusunda, kadın suçluluk artışının erkek suçluluk artışından fazla olduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 2.4).

2.6.2. Eğitim Durumu ve Suç İlişkisi

Eğitim durumunun suç üzerinde yer alan etkisinin incelenmesine yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda, kişilerin eğitim düzeylerindeki artışın, kişilerin beceri ve yeteneklerini artırdığı, böylece yasal işler yaparak kazanç elde etme durumundaki artışa neden olduğu ve yasadışı faaliyetlerin fırsat maliyetinin arttığı vurgulanmaktadır. Çalışmaların birçoğu, suçsuz bireylere oranla suçlu bireylerin daha az eğitim geçmişine sahip olduklarını göstermektedir. Suçlu bireylerin eğitim durumlarının iyi olmaması ile beraber, erken yaşlarda eğitim gördükleri okullarını terk etme eğilimindedirler (Aytaç vd., s. 2007).

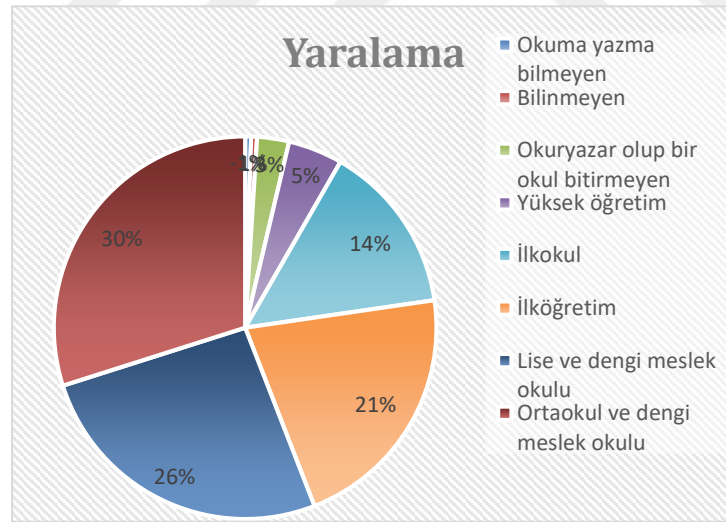
Eğitim almayan erkekler arasında suç, önemli bir sorun olmaktadır. Düşük becerilere sahip olan kişilerin, işten ya da okuldan düşük kazanım elde etmeleri nedeniyle suça karışabilme ihtimalleri daha fazlayken, yetenekli ve lise mezunu bireyler ise suça karışma ihtimalleri daha azdır (Lochner 1999:s. 34). Buonanno ve Leonide (2006) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, İtalya’da 1980 - 1995 döneminde

gerçekleştirdikleri analizin ampirik sonuçları doğrultusunda, Lochner'i destekler nitelikte, suç ve eğitim arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu sonuca ulaşılmıştır.

David Usher (1997) tarafından gerçekleştirilen başka bir çalışmada, suç ile eğitim arasında yer alan ilişki konusunda, eğitimin sivilleşme etkisinin yer aldığı kanısıyla analiz gerçekleştirilmiştir. Bu etkinin suçlu faaliyetlerin tekrarlanma oranını azaltma eğiliminde olduğunu belirtmiştir. Okullaşma suç hayatının sevilmemesini telkin eder. Lochner (1999) ve Freman (1994) tarafından desteklendiği gibi, eğitim;

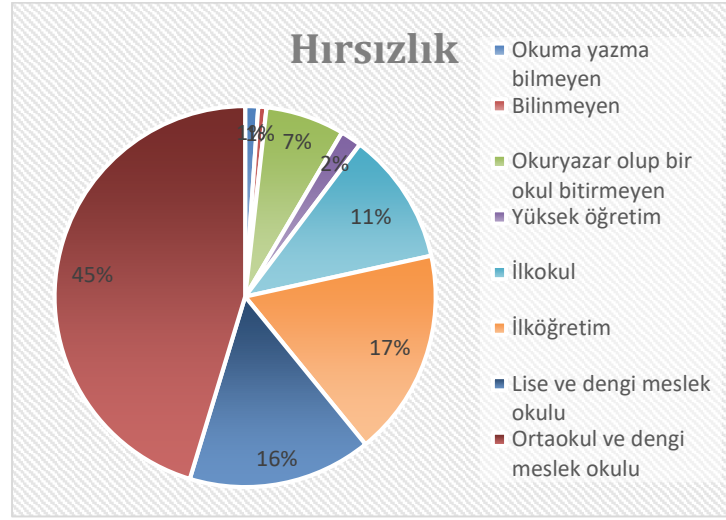
- Yetenekleri,
- Becerileri,
- İş imkânlarını,
- Ücret seviyesini artırmakta ve bununla beraber sivilleşme etkisine yol açmaktadır (Usher, 1997).

Şekil 2.3 ve 2.4'te TÜİK verileri doğrultusunda 1 Ocak-31 Aralık 2019 tarihleri arasında Ceza infaz kurumuna giren hükümlülerin işlediği suça göre eğitim durumu gösterilmiştir.

Şekil 2.3.Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlülerin Yaralama Suçuna Göre Eğitim Durumu (%)

Kaynak: TÜİK, 2021.

Şekil 2.4.Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlülerin Hırsızlık Suçuna Göre Eğitim Durumu (%)

Kaynak: TÜİK, 2021.

Şekil 2.3. ve Şekil 2.4.'de yaralama ve hırsızlık suçunu işleyen hükümlülerin eğitim durumlarına göre oransal dağılımına bakıldığında ortaokul ve dengi eğitim durumunda olan hükümlülerin iki suç türünde de en büyük paya sahip olduğu görülmektedir. İlköğretim eğitim durumunda olanlar ikinci sırada gelmektedir.

Tablo 2.5. Türkiye’de Tutuklu ve Hükümlülerin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı
(2020)

Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlülerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları 31/05/2021 Tarihi itibari ile												
Yaş Gruplarına Göre Dağılım	Hükümlü				Tutuklu				GENEL TOPLAM			
	Erkek	Kadın	Çocuk	Toplam	Erkek	Kadın	Çocuk	Toplam	Erkek	Kadın	Çocuk	Toplam
12-18Yaş Arası	66.555	2.121	173	68.849	7.975	322	304	8.601	74.530	2.443	477	77.450
18-40Yaş Arası	46.060	1.284	205	47.549	7.497	343	439	8.279	53.557	1.627	644	55.828
Lise veya Dengi Meslek Okulu Mezunu	36.215	1.308	5	37.528	5.731	331	5	6.067	41.946	1.639	10	43.595
Ortaokul veya Dengi Meslek Okulu Mezunu	35.666	516	34	36.216	5.553	144	114	5.811	41.219	660	148	42.027
Yüksek Okul veya Fakülte Mezunu	23.468	1.685		25.153	2.915	295		3.210	26.383	1.980	0	28.363
Bilinmeyen	13.578	371	12	13.961	2.829	112	39	2.980	16.407	483	51	16.941
Okuma Yazma Bilmeyen	6.266	1.238	70	7.574	1.584	221	149	1.954	7.850	1.459	219	9.528
Okur-Yazar Olup Bir Okul Bitirmeyen	5.179	725	30	5.934	738	86	41	865	5.917	811	71	6.799
Yüksek Lisans	2.175	61		2.236	225	11		236	2.400	72	0	2.472
Doktora	443	4		447	27	4		31	470	8	0	478
Genel Toplam	235.605	9.313	529	245.447	35.074	1.869	1.091	38.034	270.679	11.182	1.620	283.481

Kaynak: Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü İstatistikleri, 2021 akt. Eskişehirli, 2021.

Tablo 2.5 incelendiğinde, hükümlü kadınların daha çok ilköğretim / ortaokul mezunu oldukları görülmektedir. Bunu yüksek okul ya da fakülte mezunları takip etmektedir. İlkokul mezunu olan kadınların oranı %22 iken, ilköğretim / ortaokul mezunlarının oranı %20 ve okuma yazma bilmeyenlerin oranı ise %12'dir.

2.6.3. Medeni Hal ve Suç İlişkisi

Suç ile ilgili olarak diğer bir değişken ise medeni haldir. Gelişmekte olan toplumlara bakıldığında, kişilerin suç işlemesine neden olan etmenler incelendiğinde, daha çok ekonomik sebeplerin yer aldığı görülmektedir. Toplumlar da erkek egemenliğinin ön plana çıkması ile birlikte kadının statüsü genel olarak maddi gelire sahip olmayan ve çalışmayan bir rol üzerinden gelişmiştir (Akdeniz ve Üzümcü, 2013, s.

128). Bu durumlar sonucunda, erkeklerin maddi gelire sahip olması konusunda güçlükler yaşaması ve sosyoekonomik sorumluluklardaki artış ile sonuçlanmaktadır.

Medeni durum ile suç ilişkilendirilirken, suçun işlenmesine yönelik diğer değişkenlerin etkisi de önem kazanmaktadır. Bu duruma örnek verecek olursak; evli olan bir kişinin işsiz olduğu varsayıldığında, aile ortamında yaşanan ekonomik sorunlar kişilerin suç işleme eğiliminde olmasına neden olabilmektedir. Ancak bu konuda yapılan araştırmalar doğrultusunda, suç işleyen kişilerin medeni durumlarına bakıldığında, evli olmayan kişilerin evli kişilerden daha çok suç işlediği sonucuna ulaşılmıştır (Öncü, 2007, s. 8).

Medeni durum ile suç arasındaki ilişkiye etki eden faktörler ise şu şekilde sıralanabilir (Sampson, 2006, s. 467-468):

- Kişilerde sosyal bağ kurmasını güçlendirmesi ile suç kapsamındaki davranışlar değişebilmektedir.
- Kişilerin günlük olarak alışkanlıklarını ve aktivitelerini değiştirmesi nedeniyle suç doğrultusundaki eğilimin azalmasına neden olabilmektedir.
- Evlilik süreçlerinde kadınların erkeklerin gece saatlerinde dışarıya çıkmaları konusunda yönlendirmeler yapmaları sebebiyle suç yönelik davranışları etkileyebilmektedir.
- Bazı kişiler için evlilik, yetişkin olma gibi önemli bir statü kazandırmaktadır.

Özet olarak, evli olmayan kişilerin evli olan kişilere oranla suç işleme eğiliminin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 2.6. Türkiye’de Tutuklu ve Hükümlülerin Medeni Durumuna Göre Dağılımı
(2019)

2019 Yılı Hükümlü ve Tutukluların Medeni Durumlarına Göre Dağılımları											
				Hiç evlenmedi		Evli		Eşi öldü		Boşandı	
Cinsiyet	Toplam	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Toplam	281605	270260	11345	957700	2774	130263	5 176	1650	534	42102	2 808

Kaynak: Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü İstatistikleri, 2019 akt. Eskişehirli, 2021.

Tablo 2.6’ ya bakıldığında 2019 yılında toplam hükümlü ve tutukluların büyük çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Hiç evlenmeyen, evli, eşi ölen, boşanan kişilerde erkek hükümlü ve tutuklular her birinde en büyük paya sahiptir.

2.6.4. Meslek Grupları ve Suç İlişkisi

Davranış şekliyle meslek arasındaki yakın ilişki, meslek ve suç arasında da görülmektedir. Mesleğin seçiminde bireyin zihni imkânları ve fizik kabiliyetleri etkili olmaktadır. Bir mesleğe sahip olunmaması ya da mevcut mesleğin düşük kazanç, düşük statülü ve yıpratıcı gibi bazı olumsuz niteliklere sahip olması bireyi birtakım sosyal, psikolojik ve ekonomik sorunlara itmekte, suçluluğun oluşumunda temel etmen olmaktadır. Bununla beraber belirli meslekler de çalışanların ruhsal yapısında bozulmalar oluşturarak, bireyi suçluluğa itmektedir. Aynı zamanda bazı suç türleri de bazı mesleklerde yoğunlaşmaktadır.

Constant'a göre suç türlerinin yer aldığı meslek grupları;

- Noter,
- Veznedarlık,
- Borsacılık,
- Doktorlar,
- Mücevherciler,
- Kadın tellalları,
- Uyuşturucu madde satanlar gibi mesleklerdir (Dönmezer, 1994, s. 237).

Bireyler meslekleri doğrultusunda suç yolları ve suç araçları konusunda bilgi sahibi olabilmektedirler. Meslekler tarafından kazanılan şahsi gelişmeler ve sosyal değerler ile düşünceler çeşitli şekillerde, şahsi organizasyonsuzluk durumlarını ve birbirinden bağımsız sapma davranışları yaratmaktadır. Özellikle de başarısızlık durumunda farklı sosyal sapmalar görülebilmektedir.

2.6.5. Yaş ve Suç İlişkisi

Yaş faktörü, suça ilişkin bütün faktörler arasında en önemli faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Genç yaştaki bireyler, yetişkin olma süreçlerinde önemli uyum sorunları ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu durumda şu gibi sorunlar suç işlemeye teşkil etmektedir;

- Para,
- Cinsellik,
- Statü,

- Güç,
- Kişilik arayışları,
- Uyuşturucu,
- Alkol
- Yerleşik düzen ile gelenekler doğrultusundaki karşıt görüşler,
- Aynı görüşte yer alan arkadaş grubu.

Bu gibi sorunlar doğurmakla beraber yaşı ilerlemesi ile kişilik de oturmakta, yaşama karşı beklentiler farklılaşmakta ve bu kapsamda yasa dışı eylemlerde bulunma eğilimi de azalmaktadır. Genç yaşlarda suçun işlenmesi konusunda bilişsel faktörler de etkili olmaktadır. Yetişkinlik dönemine girilmesi ile beraber benmerkezci duygular azalarak, toplum içerisinde yaşam süren bireyin davranışlarında etkililik görülmektedir. Bununla birlikte yetişkinlik döneminde sosyal ilişkiler gözlenmekte, sosyal değerler daha çok onay görmekte ve yaşamın anlamı da farklılaşmaktadır.

Suç ile yaş ilişkisinde biyolojik ve fiziksel faktörler de önem kazanmaktadır. Gençlik döneminde görülen çeviklik, fiziki güç ve ataklık suçların yaşanmasını da hızlandırmaktadır. Yaşın ilerlemesi ile birlikte enerjini ve fiziksel gücün azalması, suç oranlarında da ciddi düzeyde düşüslere neden olmaktadır. Suç oranları gençlik dönemlerinin bitişine kadar doruğa ulaşmakta ve düşüş başlamaktadır (İçli, 2004,s. 328).

Tablo 2.7. Türkiye’de Tutuklu ve Hükümlülerin Yaşa Göre Dağılımı (2020)

Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlülerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları									
Yaş Gruplarına Göre Dağılım	Hükümlü			Tutuklu			GENEL TOPLAM		
	Erkek	Kadın	TOPLAM	Erkek	Kadın	TOPLAM	Erkek	Kadın	TOPLAM
12-18 Yaş Arası	508	20	528	992	38	1.030	1.500	58	1.558
18-40 Yaş Arası	149.862	5.634	155.496	26.406	1.357	27.763	176.268	6.991	183.259
40-65 Yaş Arası	81.997	3.535	85.532	7.918	506	8.424	89.915	4.041	93.956
65 Yaş ve Üzeri	4.251	148	4.399	333	11	344	4.584	159	4.743
GENEL TOPLAM	236.618	9.337	245.955	35.649	1.912	37.561	272.267	11.249	283.516

Kaynak:Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü İstatistikleri, 2020 akt. Eskiçorapçı, 2021.

Tablo 2.7’de hükümlü ve tutukluların yaş gruplarına göre dağılımları verilmiştir. Hükümlü ve tutukluların genellikle 18-40 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu yaş aralığını 40-65 yaş arası izlemektedir.12-18 yaş arası bireyler en düşük orana sahiptir.

BÖLÜM 3

CEZAEVİ ARAŞTIRMASI VE ANALİZİ

Suç kavramı toplumun yapısal temellerini bozan, toplumdaki olumlu hayat etkenlerini sağlayan bağlara zarar veren bir problem olarak tarihin ilk dönemlerinden bu yana disiplinlerin olduğu kadar, ekonomistlerin de araştırmalarına konu olmuştur.

İktisat alanında suç kavramına olan ilgi Ehlirch (1973) ve Becker (1968) in yaptıkları çalışmalar ile öncü olmuş ve ardından pek çok çalışmaya esas olmuştur. Deneysel çalışmaların literatüründe çoğunlukla mala karşı işlenen suçlar araştırılmış ve farklı sosyoekonomik etkenlerin suç oranları üzerindeki varsayımsal etkileri araştırılmıştır.

Suç olgusunu en önemli etkenlerini oluşturduğu düşünülen sosyoekonomik faktörler, literatürde pek çok araştırmacı tarafından analizlere konu olmuştur. Araştırmaların sonucunda sosyo-ekonomik faktörler açısından birbirinden farklı sonuçlara ulaşıldığı anlaşılmaktadır. Örneğin suç üzerinde etkisi olduğu varsayılan işsizlik olgusunun suç üzerindeki pozitif etkisi olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar var iken, işsizlik olgusunun suça negatif etkisinin olduğu sonucunu ortaya koyan çalışmalar da vardır.

Suç araştırmaları ile ilgili olarak literatür kapsamında yer alan ‘‘Yüksek Lisans Tezi’’, ‘‘Makale’’ ve ‘‘Kitap’’ çalışma türlerine ulaşılmıştır. Bu kapsamda yer alan çalışmalar tablo halinde verilip, çalışmalar ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

Tablo 3.1’de suç araştırmaları ile ilgili literatürde yer alan bazı çalışmalar yer almaktadır.

Tablo 3.1. Suç Araştırmaları ile İlgili Literatürde Yer Alan Bazı Çalışmalar

Yılı	Yazarı	Konusu	Türü
2002	Zahir KIZMAZ Cemalettin ÇOPUROĞLU	Doğu Anadolu Bölgesi Cezaevlerindeki Adli Hükümlüler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma	Makale
2005	Ratıp ÜRESİNLER	Sosyo-Kültürel Yapı ve Suç (Kırıkkale Örneği)	Yüksek Lisans Tezi
2005	Bukenya, J.O.	Crime Trend and Socio-economic Interactions: A County-level Analysis	Makale
2006	Cumali ATASEVEN	Suç Etki Eden Sosyal Faktörler	Yüksek Lisans Tezi
2009	Veysel DİNLER Tülin İÇLİ	Suç ve Yoksulluk Etkiselliği: Isparta Cezaevi Örneği	Makale
2009	Baharom, A.H.ve Habibullah, M.H.	Crime and Income Inequality: The Case of Malaysia, Journal of Politics and Law	Makale
2010	Sıdıka AKDENİZ	Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Kars Cezaevi Üzerine Bir Uygulama	Yüksek Lisans Tezi
2010	Rıfat YILDIZ Oğuz ÖCAL Ertuğrul YILDIRIM	Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Kayseri Üzerine Bir Uygulama	Makale
2011	Lombardo, R. ve Falcone M.	Crime and Economic Performance. A Cluster Analysis of Panel Data	Makale
2015	Filiz GÜREL	Suçun Sosyo-Ekonomik ve Demografik Belirleyicileri: Panel Veri Analizi	Yüksek Lisans Tezi
2017	Ümit YAŞA	Türkiye’de Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Panel Veri Analizi	Yüksek Lisans Tezi
2018	Brosnan S.	The Socioeconomic Determinants of Crime in Ireland from 2003-2012	Makale
2019	Tunca, H.	Suçun Sosyo-ekonomik Belirleyicileri: Panel Veri Analiz	Makale
2021	Havva GÜLTEKİN Adil OĞUZHAN	Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Suç Üzerine Etkisi: Düzey-2 Bölgeleri Mekânsal Panel Veri Analizi	Makale

Gültekin ve Oğuzhan (2021), ‘‘Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Suç Üzerine Etkisi: Düzey-2 Bölgeleri Mekânsal Panel Veri Analizi’’ isimli çalışmasında, 2008-2018 dönemine ait Türkiye’nin bazı bölgeleri suç sayıları ve suç sayılarını belirleyen ekonomik ve demografik faktörler örneklem olarak seçilmiştir. Çalışma kapsamında panel veri modelleri kullanılarak, Türkiye’nin seçilen bölgelerinde suç üzerindeki etkili faktörler inceleme kapsamına alınmıştır. Çalışma sonucunda, hırsızlık suçu modeli kapsamında göç değişkeni haricindeki diğer değişkenler hırsızlık suçunun açıklanmasında anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yaralama suçu modelinde, sadece okuma ve yazma bilmeyen nüfusun oranı ile kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hâsılanın yaralama suçunun açıklanmasında istatistiksel açıdan anlamlı unsurlar olduğu tespit edilmiştir.

Yaşa (2017), ‘‘Türkiye’de Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Panel Veri Analizi’’ isimli çalışmasında, Türkiye’de suç kavramının hangi değişkenler tarafından, ne derece etkilendiğini ekonometrik analiz ile belirlemeyi ve suçların azalmasına yönelik

öneriler sunmayı amaçlamıştır. Çalışma kapsamında 2008 – 2013 yılları arasında Türkiye’de ortaya çıkan suç oranları ile kentleşme, gayri safi yurtiçi hasıla, sanayi elektrik tüketimi, lise mezunu ve boşanma oranları gibi ekonomik ve sosyal değişkenler arasında yer alan ilişki incelemeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamda çalışmada panel veri analizi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Lise mezunu oranındaki % 1 oranındaki bir artışın suç oranlarında % 1.54 oranında azalmaya sebep olacağı görülmektedir.
- Sanayi elektrik tüketimi oranındaki % 1’lik bir artış, suç oranlarında % 0.29 oranındaki bir azalmaya sebep olacağı görülmektedir.
- Gayri safi yurtiçi hasıla oranındaki % 1 artış, suç oranlarında % 1.39 artışa sebebiyet verdiği görülmektedir.
- Boşanma oranlarında yaşanan % 1 artış, suç oranlarında % 1.52 artışın yaşanmasına sebebiyet verdiği görülmektedir.
- Kentleşme oranının % 1 artış göstermesi, suç oranlarının % 0.37 oranında artış göstermesine sebebiyet verecektir.

Gürel (2015), ‘‘Suçun Sosyo-Ekonomik ve Demografik Belirleyicileri: Panel Veri Analizi’’ isimli çalışmada, suç kavramı öncelikle teorik olarak açıklanmış, daha sonra ampirik olarak analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında kullanılan panel veri analizinde, 30 ülke için 2000 – 2011 arasındaki veriler tercih edilmiştir. Çalışmanın amacı ise, hırsızlık suçu ile demografik ve sosyo-ekonomik faktörler arasında çok değişkenli regresyonun analiz edilmesidir. Regresyon analizi sonucunda, kişi başı hırsızlık sayısı ile gelir, nüfus yoğunluğu ve eğitim harcamaları arasında negatif yönlü regresyon tespit edilmiştir. Hırsızlık sayısı ile polis sayısı ve işsizlik oranı arasında anlamsız regresyon tespit edilmiştir.

Akdeniz (2010), ‘‘Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Kars Cezaevi Üzerine Bir Uygulama’’ isimli çalışmada, suç üzerinde yer alan sosyo - ekonomik unsurların etkilerini iktisadi açıdan göstermeyi amaçlamıştır. Çalışmanın örneklemini Kars Kapalı Cezaevi’ndeki 63 hükümlü oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında yaş, medeni durum, öğrenim durumu, gelir ve ekonomik düzey bağımsız değişken olarak alınarak hükümlülere 42 soru tipinin yer aldığı anket uygulanmıştır. Araştırma sonuçları ise;

- Aileler ile hükümlülerin öğrenim seviyesi düşüktür.
- Hükümlüler, daha çok ekonomik açıdan düşük gelire sahip kalabalık ve yoksul ailelerden gelmektedir.
- Hırsızlık ve adam öldürme en çok işlenen suçlar arasında yer almaktadır.
- Hükümlülerin çevrelerinde ve ailelerinde suç işleyen kişilerin yer aldığı tespit edilmiştir.
- Göç eden bireylerin beklentileri ile karşılaştıklarının farklı olması nedeni ile suça yöneledikleri görülmüştür.

Yıldız, Öcal ve Yıldırım (2010), ‘‘Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Kayseri Üzerine Bir Uygulama’’ isimli çalışmasında, suçla mücadele konusunda etkili olacak politikaların önerilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada suçun ekonomik modelleri kapsamında, Kayseri’deki suç sayılarına etki edecek unsurlar ampirik olarak incelemeye tabi tutulmuştur. Araştırma kapsamında 2002 – 2008 yılları arasında şehir merkezinde ortaya çıkan 11 suç konusundaki olay sayıları ile şüpheli kişilerin sosyo-ekonomik durumları arasındaki ilişkinin analizi için panel regresyon modeli kullanılmıştır. Araştırmanın sonucu ise, meydana gelen suçun işsizlikten pozitif olarak etkilendiği, suç ile polis sayıları ve gelir arasında negatif ilişki yer aldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte lise mezunu sayısının artmasıyla suçun da arttığı görülmüştür.

Dinler ve İçli (2009), ‘‘Suç ve Yoksulluk Etkiselliği (Isparta Cezaevi Örneği)’’ isimli çalışmasında, suç ile yoksulluk arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında 2005 yılında çeşitli suçlardan dolayı Isparta E Tipi Cezaevinde yer alan 110 erkek hükümlü ve 10 kadın hükümlü ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmada katılımcılara demografik bilgileri ve ekonomik gelir seviyelerine yönelik 27 soru yöneltilmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar ise;

- Suçlar genellikle 35 yaş ve altı gençler tarafından işlenmektedir.
- Hükümlülerin büyük bir kısmı hiç evlenmemiş kişilerden oluşmaktadır.
- Hükümlüler arasında yükseköğrenim gören kişilerin sayısı oldukça az olmakla beraber, ilkokul mezunları ağırlıktadır.
- Hükümlüler arasında genel olarak okul dönemlerinde çalışmak zorunda kalmış ve eğitimlerini yarıda bırakmış kişiler yer almaktadır. Hükümlü kişilerin eğitim süreçlerini yarıda bırakmalarının temel nedeni ise ekonomik kaygılardır.

- Hükümlülerin büyük bir kısmı emek yoğun işlerde çalışmaktadırlar.
- Hükümlülerin son çalıştıkları işlerden elde ettikleri gelir, daha çok yaşamlarını güçlkle sağlamalarına sebebiyet vermektedir.
- Hükümlülerin birçoğu işsiz veya başkalarının yardımı ile geçimlerini sağlamaktadırlar.
- Hükümlülerin büyük kısmı çocuk sayısı az olan ve öğrenim düzeyi düşük olan ailelerden gelmektedirler.
- Hükümlüler yaşamlarının belirli bir döneminde göç etmiş kişilerdir.
- Hükümlülerin cezaevine girdikten sonra ailelerinin ekonomik problemleri devam etmektedir.
- Hükümlülerin yoksulluk durumu, işlenen suç türünde etkili olduğu görülmüştür.
- Yoksulluk ile işlenen suç arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Ataseven (2006), “Suça Etki Eden Sosyal Faktörler” isimli çalışmasında, örneklem olarak Burdur E Tipi Kapalı Cezaevinde 200 hükümlü yer almaktadır. Araştırmada, hükümlülerin eğitim düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur. Hükümlülerin ailelerinde suç işleyenlerin oranı % 19.5, çocukluk ve gençlik dönemlerinde arkadaşları ile suç işleme oranı % 51.5’tir. Hükümlülerin cezaevine girmeden önceki meslekleri ise; çiftçilik, esnaf, şoför ve işsizler şeklindedir. Suçların en fazla il merkezinde, en az da köyde işlendiği görülmüştür. Hükümlüler tarafından işlenen suçlar arasında adam öldürme, hırsızlık, soygun, gasp, kız kaçırma ve diğer suçlar yer almaktadır. Hükümlülerin bu suçları işlemesindeki temel nedenin de ekonomik sebepler olduğu görülmüştür.

Üresinler (2005), “Sosyo-Kültürel Yapı ve Suç (Kırıkkale Örneği)” isimli çalışmasında, suç ile sosyo-kültürel yapı arasındaki ilişkinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında örneklem olarak Kırıkkale ilinde yer alan cezaevlerindeki 170 hükümlü yer almaktadır. Çalışmada suç ile ilişkili olarak; yaş, cinsiyet, gelir, ikamet adresi, meslek, öğrenim seviyesi, aile yapısı, kültür ve dindarlık faktörü, alkol ve uyuşturucu kullanımı gibi bazı sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve sosyo-demografik değişkenler analiz edilmiştir. Araştırma sonucu; bireylerin suçu işlemesine neden olan faktörler arasında işsizlik ve ekonomik sorunların yer aldığı belirlenmiştir. Bu kapsamda en fazla işlenen suçların dolandırıcılık, hırsızlık, gasp,

zimmetine para geçirme ve sahtecilik gibi suçlar olduğu görülmüştür. Çalışma bulguları doğrultusunda hükümlülerin eğitim düzeyi ile suçluluk arasındaki ilişki önem kazanmaktadır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, eğitim düzeyinin yükselmesi ile suçluluk oranı azalmaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen bir diğer sonuç ise, suçların daha çok şehir merkezlerinde ikamet edenler tarafından işlendiği görülmüştür. Bununla birlikte suç işleyenlerin cinsiyetinin de daha çok erkek olduğu tespit edilmiştir.

Kızmaz ve opuroğlu (2002), ‘‘Doğu Anadolu Bölgesi Cezaevlerindeki Adli Hükümlüler zerine Sosyolojik Bir Araştırma’’ isimli çalışmasında, örneklemini Doğu Anadolu Bölgesi’nde 14 ilde yer alan cezaevlerindeki 933 hükümlü oluşturmaktadır. Bu kapsamda suç durumu değerlendirildiği zaman, Türkiye’nin diğer bölgelerine oranla daha düşük olduğu belirlenmiştir.

İçli (1993), ‘‘ Türkiye’de Suçlular – Sosyal Kültürel ve Ekonomik zellikleri’’ isimli çalışmasında, 24 cezaevinde yer alan 2934 hükümlü araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örneklem kapsamında yer alan hükümlülerin büyük bir kısmının cinsiyeti erkektir. Hükümlülerin % 62 oranındaki kısmı adam öldürme suçu işlemiştir. Hükümlülerin büyük bir kısmı da kırsal kesimde yaşam sürmektedir. Bu doğrultuda Türkiye’nin kırsal kesimde önemli bir sorun ortaya çıkarmıştır. Hükümlülerin ve ailelerinin eğitim düzeyi düşüktür. Birçoğu tarım işleri ve serbest meslek ile uğraşmaktadır. Hükümlülerin ailelerinde ve çevrelerinde suçlular yer almaktadır. Hükümlülerin daha önceden suç işleme oranının düşük olması, bireylerin bunu bir yaşam şekli olarak tercih etmediğini göstermektedir.

3.1.Cezaevinde Uygulanan Araştırma Verilerinin Analizi

Bu bölümde cezaevinde uygulanan araştırmanın konusu, amacı, yöntemi ve veri toplama tekniğinden bahsedilecektir. Araştırma verilerinin analizi tablolar oluşturularak açıklanacak ve hipotezlerimizle bağlantısı incelenecektir.

3.1.1.Araştırmanın Konusu

Ankara ilinin Kızılcahamam ilçesinde bulunan kapalı ve genellikle adli hükümlülerin bulunduğu Kızılcahamam Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda, hükümlülere yüz

yüze uygulanan anket çalışmasıyla veri toplanarak ortaya çıkan bu çalışmada; Sosyoekonomik değişkenlerin suç üzerinde ne derecede etkili olduğu deneysel olarak araştırılmaya çalışılmıştır.

3.1.2.Araştırmanın amacı

Toplumsal yaşamda insanlar sosyoekonomik faktörlerin çerçevesinde kendileri için bir konum belirlerler.Bu konumu ve davranışları şekillendiren en önemli faktörlerden biri ise ekonomidir.Suçun ortaya çıkışına direkt etken olan bireyin ; suç davranışı ortaya çıkışında sosyoekonomik faktörlerin temel bağlarla etkisinde olduğu düşünülmektedir.Bu çalışmanın amacı ise ekonominin suç ile olan ilişkisini ortaya koymak ve sosyoekonomik değişkenlerin suç üzerine etkisini incelemektir.

3.1.3.Araştırmanın Yöntemi ve Veri toplama Tekniği

Araştırmada tanımlayıcı/betimleyici yöntem kullanılmıştır. Araştırmada T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri ile yapılan resmi yazışmalar sonucunda izin alınan anketin verileri, hükümlülere yüz yüze uygulanarak toplanmıştır. Anket çalışması uygulanırken Ceza İnfaz Kurumu Müdürü, İnfaz ve Koruma Memurları yardımları ile mevzuata uygun olarak hareket edilmiştir. Gönüllü hükümlülere yöneltilen anket formunda toplam 43 soru yer almaktadır.

Anket formu içeriğinde; bireylerin yaş, cinsiyet, meslek , ekonomik durumu gibi bilgilerini içeren sosyoekonomik sorular ile suç türü, pişmanlık durumu, suça etkisi olan durumlar sorularak suç bilgileri edinilmiştir.

Araştırmada anket verileri lisanslı “SPSS.25” yazılım programıyla analiz edilmiştir. Bu veriler varsayımlar ile test edilip, değişkenler arasındaki bağımlılık Ki Kare analizi ile ölçülmüştür. Sonuçlar yorumlanırken anlamlılık düzeyi olarak 0,05 derecesi kullanılmış olup; $p < 0,05$ olması durumunda anlamlı bir farklılığın olduğu , $p > 0,05$ olması durumunda ise anlamlı bir farklılığın olmadığı belirtilmiştir.

Bu araştırma Ankara Kızılcahamam Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda; sadece hükümlü bulunan kişilere yani hakkında mahkumiyet kararı kesinleşmiş olanlara uygulanmıştır. Uygulama yapılan kurum adli suçtan hüküm giyenleri barındırdığı için terör suçları verisi içermemektedir.Kurum kapasitesi 120 hükümlü/tutukludur ve anket verisi için gönüllü olan 71 hükümlü sonuç verisine ulaşılmıştır.Kurum erkek Ceza İnfaz Kurumu olduğu için sonuçlarda cinsiyet faktörü göz ardı edilmiştir.

3.1.4. Araştırma Hipotezleri

Temel Hipotezler

1. Suç ile bireylerin sosyoekonomik yapısı arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur.
2. Kişiyi suça iten faktörler arasında ekonomik sıkıntılar en önemlisidir.
3. Eğitim seviyesi düşük kişilerin suça olan yatkınlığı daha fazladır.

Alt Hipotezler

1. Medeni durum ile suç işleme oranı arasında ilişki vardır.-
2. Gelir seviyesi ile suç türü ve oranı arasında bir ilişki vardır.
3. Yaş ile suç türü ve oranı arasında bir ilişki vardır.
4. Öğrenim seviyesi ile suç türü ve oranı arasında bir ilişki vardır.

3.2.5. Çalışma Verilerinin Çapraz Tablolar ile Analizi ve Frekans Tabloları

Bu çalışma bir ceza infaz kurumu çalışması olduğundan, yalnızca çalışma yapıldığı dönemdeki hükümlülerin bilgilerini kapsamaktadır. Bu nedenle örneklemin bütün suçluları ya da hükümlüleri temsil etmesini etkilemektedir. Çalışma verileri değerlendirilirken ilk olarak frekans tabloları incelenecektir. Değişken ile suç arasındaki ilişki tablolar ile gösterilecek ve ardından istatistiksel analiz yapılacaktır.

Tablo 3.2. Sosyo-Demografik Özelliklere İlişkin Frekans Dağılım Tablosu

		n	%
Cinsiyet	Kadın	0	0,00
	Erkek	71	100,00
Yaşınız	18-28	11	15,5
	29-38	37	52,1
	39-48	14	19,7
	49 ve üzeri	9	12,7
Medeni Hal	Hiç evlenmedi	38	53,5
	Evli	22	31,0
	Boşanmış	11	15,5
Eğitim Durumu	Bilinmeyen	10	14,09
	Okur-Yazar ama İlkokul Mezunu Değil	5	7,05
	İlköğretim	31	43,6
	Ortaöğretim	15	21,21
	Lise	8	11,21
	Üniversite veya Yüksekokul	2	2,84
Anne Eğitim Durumu	Okuma-Yazma bilmiyor.	17	23,9
	Okur-Yazar ama İlkokul Mezunu Değil	20	28,2
	İlköğretim	24	33,8
	Ortaöğretim	10	14,1
Baba Eğitim Durumu	Okuma-Yazma bilmiyor.	8	11,3
	Okur-Yazar ama İlkokul Mezunu Değil	17	23,9
	İlköğretim	27	38
	Ortaöğretim	9	12,7
	Lise	8	11,3
	Üniversite veya Yüksekokul	2	2,8

Tablo 3.2. incelendiğinde, çalışmaya katılanların tamamının erkek olduğu, %15,5' inin 18-28 yaş, %52,1' inin 29-38 yaş, %19,7' sinin 39-48 yaş ve %12,7' sinin 49 yaş üzeri olduğu, %53,5' inin hiç evlenmediği, %43,6' sının eğitim düzeyinin ilköğretim, %33,8' inin annesinin eğitim düzeyinin ilköğretim ve %38' inin babasının eğitim düzeyinin ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Anket sadece erkek hükümlülere uygulandığı için cinsiyet oranı göz ardı edilmektedir. Yaş gruplarında hükümlülerin yarısından fazlası genç orta yaş kabul edilebilecek 29-38 yaş aralığını oluşturmaktadır.

Tablo 3.3. Devam

		n	%
Eğitim hayatınızı yarıda bıraktınız mı bırakmak zorunda kaldıysanız bunun sebebineydi?	Yarım Bırakmadım.	15	21,1
	Ekonomik Problemler.	31	43,7
	Anne/Baba Boşanması/Ölümü	1	1,4
	Sorunlu ve Başarısız Bir Öğrenci.	4	5,6
	Ailevi Problemler.	6	8,5
	Sosyal Sıkıntılar, İmkansızlıklar.	14	19,7
Okul döneminde çalışıp okuma	Evet.	49	69,0
	Hayır.	22	31,0
Cezaevine girmeden önce en son hangi işi yapıyordunuz?	Zanaatkarlık.	3	4,2
	Esnaflık.	20	28,2
	Çiftçilik	2	2,8
	İşçi(Sanayi).	5	7,0
	İşçi(Hizmet).	13	18,3
	Günü Birlik İşler.	6	8,6
	Emekli.	2	2,8
	Kamu Çalışanı.	2	2,8
	Öğrenci.	1	1,4
	Çalışmıyor	17	23,9
Bu işi neden tercih ettiniz	Bilinmeyen	2	2,83
	Kişisel Harcamalar için,	7	9,86
	Ev Ekonomisine Destekte Bulunmak.	37	52,11
	Ben Çalışmak Durumunda Kaldım.	4	5,63
	Bu İş Sevdiğim İçin,	9	12,67
	Başka Bir İş Bulamadığımdan.	6	8,45
	Baba Mesleği	6	8,45
Gelir Seviyesi	0-1999	31	43,7
	2000-3999	18	25,4
	4000-5999	11	15,5
	6000-7999	4	5,6
	8000 ve üzeri	7	9,9
En son çalıştığınız işten kazandığınız para ile geçinebiliyor muydunuz?	Evet, Rahat Geçiniyorduk.	17	23,9
	Geçinmekte Zorluk Çekiyorduk.	44	62,0
	Gelirimize Geçinmeye Yetmiyordu.	8	11,3
	Benim ve Eşimin Geliri Ancak Yetiyordu	2	2,8

Tablo 3.3 incelendiğinde, çalışmaya katılanların eğitim hayatını yarıda bırakanların %43,7'sinin ekonomik sebeplerden, %19,7' sinin sosyal sıkıntılar, imkansızlıklardan eğitim hayatını yarıda bıraktığı, %69'unun okul döneminde hem okuyup hem çalıştığı, %28,2' sinin cezaevine girmeden önce esnaf, %18,3' ünün işçi(hizmet), %2,8' inin kamu personeli olduğu, %52,11' inin çalıştığı işi ev ekonomisine destekte bulunmak için çalıştığı, % 25,4' ünün gelir düzeyinin 2000-3999 TL, %43,7' sinin gelirinin 0-1999 TL arasında olduğu ve %62' sinin kazandığı para ile geçinmekte

zorluk çektiği görülmektedir. Eğitim hayatının maddi olanaksızlık nedeniyle bırakanlar neredeyse yarısını oluşturduğundan dolayı bu bağlantının güçlü olduğu görülmektedir. Eğitim hayatı devam edenlerden ise yarısından fazlası gelir elde edebilmek amacıyla çalıştığı görülmektedir. Hükümlüler cezaevine girmeden önce çeşitli meslek gruplarını oluşturduğu ve yarısının çalıştığı işi tercih sebebinin ev geçimine katkı sağlamak olduğu anlaşılmaktadır. En önemli bulgulardan biri ise hükümlülerin cezaevine girmeden önceki gelir durumunun asgari ücret veya altında olduğu büyük çoğunluğun bu gelire geçinemediğidir.

Tablo 3.4. Devam

		n	%
Gençlik ve çocukluk zamanlarında maddi yönden her istediğinizi elde ettiniz mi?	Bilinmeyen	3	4,23
	Evet, Her İsteddiğimi Elde Ettim	5	7,05
	Çoğunlukla	8	11,27
	Nadiren	40	56,31
	Hiç Elde Etmedim	15	21,13
Siz cezaevindeyken ailenizin geçimini kim sağlıyor?	Bilinmeyen	3	4,25
	Eşim	10	14,08
	Baba/Anne	34	47,89
	Kardeşlerim.	9	12,67
	Çocuklarım.	4	5,63
	Arkadaş/Akraba/Komşu	3	4,22
	Devlet	4	5,63
	Geçimi Sağlayacak Kimse Yok	4	5,63
Sizde dahil kaç kardeşsiniz	1-3	30	42,3
	4-6	29	40,8
	7-9	6	8,5
	10 ve üzeri	6	8,5
Cezaevine girmeden önce ikametiniz neredeydi?	İl	27	38,0
	İlçe	38	53,5
	Köy	6	8,5
Cezaevine girmeden önce bulduğunuz yerde kaç yıldır ikamet ediyordunuz?	Doğduğumdan Beri	13	18,3
	1 Seneden az.	4	5,6
	1-5 Sene	6	8,5
	6-10 Sene	9	12,7
	11-15 Sene	9	12,7
	16-20 Sene	6	8,5
	21 Seneden fazla	24	33,8
Çocuğunuz var mı?	Yok	33	46,5
	1-3	30	42,3
	4-6	7	9,9
	7-9	1	1,4

Tablo 3.4 incelendiğinde, çalışmaya katılanların %56,31' inin gençlik ve çocukluk zamanlarında maddi yönden nadiren istediklerini elde ettiği, %47,89' unun cezaevindeyken ailesinin geçimini anne/babası tarafından sağlandığı, %42,30' unun kardeş sayısının 1-3 olduğu, %38'inin cezaevine girmeden önce il merkezinde yaşadığı, %33,8 inin cezaevine girmeden önce ikametgahında 21 seneden fazla yaşadığı ve %46,5' inin çocuğunun olmadığı görülmüştür. Hükümlülerden yarısını oluşturan kesim, gençlik ve çocuklukta temel ihtiyaçlar harici isteklerini maddi sıkıntılar yüzünden gerçekleştiremediği görülüyor. Belirtilen orandaki kısmın ise cezaevindeyken ihtiyaçlarını ailesinin yardımı sayesinde gerçekleştirdiği ve fazla kardeş sayısının olmadığı anlaşılmaktadır. Hükümlüler genellikle cezaevine girmeden önce uzun süre ikamet değiştirmedikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 3.5. Göç İstatistiklerine İlişkin Frekans Dağılım Tablosu

		n	%
Göç etme nedeniniz nedir?	Bilinmeyen	13	18,31
	İş Bulmak İçin	30	42,26
	İyi Bir Hayat Yaşamak İçin	14	19,72
	Eğitim İçin	4	5,63
	Çocukların Eğitimi İçin	3	4,23
	Göç Edilen Yerde Akrabalar	7	9,85
Göç ettikten sonra ne gibi sıkıntılar oldu?	Bilinmeyen	13	18,31
	İşsizlik	7	9,85
	Ekonomik Sıkıntılar	36	50,7
	Barınma Sıkıntısı	3	4,23
	Ailevi Geçimsizlik	5	7,04
	Hiç Zorluk Çekmedim	7	9,85
Göç ettiğiniz yerde karşılaştıklarınızı tahmin ediyor muydunuz?	Evet	22	31,0
	Kısmen	17	23,9
	Hayır	32	45,1
Babanız ve annenizle beraber yaşarken ekonomik sıkıntı yaşıyor muydunuz?	Gelirimizle Rahat Yaşıyorduk	20	28,2
	Geçinmekte Zorluk Çekiyorduk	51	71,8

Tablo 3.5' te göç değişkenlerine ilişkin tablo verilmiştir. Buna göre; %19,72'sinin iyi bir hayat yaşamak için, %42,26' sının iş bulmak için, %5,63' ünün eğitim, %4,23 'ünün çocuklarının eğitimi için ve %9,85' inin göç edilen yerde akrabalar bulunduğu için göç ettiği, %50,7' simde göç ettikten sonra ekonomik sıkıntılar, %9,85' inde işsizlik, %7,04' ünde ise ailevi geçimsizlik yaşandığı, %31' inin göç edilen yerde karşılaştıklarını tahmin edemediği ve %71,8' inin anne ve babasıyla yaşarken geçinmekte zorluk çektiği görülmüştür. Hükümlüler göç etme amaçlarının daha iyi maddi ve sosyal koşullara ulaşmak olduğu ve bu amaçlara belli kısmın ulaşamadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3.6. Cezaevine Girmeden Önce Boş Zaman Değerlendirmelerine İlişkin Frekans Dağılım Tablosu

	n	%
Çok Boş Zamanım Olmazdı.	31	53,70
Müzik Dinler, TV İzlerdim.	26	22,22
Arkadaşlarımla Vakit Geçirirdim.	35	33,33
Gazete/Kitap/Dergi Okurdum.	5	9,26
Ek İş Yaptım.	34	31,48
*Hükümlüler bu soruya çoktan seçmeli olarak yanıt vermiştir.		

Tablo 3.6 incelendiğinde, cezaevine girmeden önce boş zamanını değerlendirenlerin, %53,70' sinin çok boş zamanı olmadığı, %22,22' sinin Müzik dinleme, TV izleme, %33,33' ünün arkadaşlarıyla vakit geçirme, %5' sinin gazete/kitap/dergi okuma ve %31,48' inin ise boş zamanlarında ek iş yaptığı görülmüştür. Hükümlüler cezaevine girmeden önce boş zamanının olmadığı olan kesimin ise müzik ve TV ile vakit geçirdiği kitap/gazete gibi bilgi haber aktivitelerinin eksikliği göze çarpmaktadır.

Tablo 3.7. Suç İstatistiklerine İlişkin Frekans Dağılım Tablosu

		n	%
Arkadaşlarınızdan suç işleyen var mı?	Bilinmeyen	19	26,76
	Evet	50	70,42
	Hayır	2	2,82
Çocukluk ve gençlik zamanlarında suç işlediniz mi ? bu ne tür bir suçtu?	Küçük Hırsızlıklar	25	35,2
	Kumar	1	1,4
	Uyuşturucu Madde Kullanımı	9	12,7
	Evden Kaçma	4	5,6
	Kavga	7	9,9
	Suç İşlemedim	25	35,2
Sizce TV deki şiddet içeren programlar suç işlemeye etkisi olur mu?	Evet	60	84,5
	Hayır	11	15,5
Sizin suç işlemenize etkisi oldu mu?	Evet	29	40,8
	Hayır	42	59,2
Ailede suç işleyen var mı?	Evet	34	47,9
	Hayır	37	52,1
Daha önceki tutukluluk veya hüküm aldıysanız, hangi suçtur?	Hüküm Giymedim	14	19,7
	Hırsızlık	33	46,5
	Yankesicilik	1	1,4
	Dolandırıcılık	2	2,8
	Gasp	5	7,0
	Yaralama	10	14,1
	Adam Öldürme	3	4,2
	Kız Kaçırma	1	1,4
	Uyuşturucu Madde Kullanım	2	2,8
Halen Hangi Suçtan Hükümlüsünüz?	Bilinmeyen	14	19,71
	Hırsızlık	28	39,43
	Dolandırıcılık.	3	4,22
	Gasp	4	5,63
	Yaralama	9	12,68
	Adam Öldürme	3	4,23
	Cinsel Saldırı	3	4,23
	Uyuşturucu Madde Kullanım	6	8,46
	Diğer	1	1,41

Tablo 3.7’de suç değişkenlerine ait istatistikler verilmiştir. Buna göre; %70,42’sinin arkadaşlarından birini suç işlediği, % 35,2’ sinin çocukluk ve gençlik zamanlarında suç işlemediği, suç işleyenlerin ise %35,2’sinin küçük hırsızlıklar, %12,7’ sinin uyuşturucu madde kullanımı ve ticareti, %9,9’ unun kavga suçu işlediği, %84,5’ inin TV’ de ki şiddet içeren programların suç işlemeye etkisinin olduğu, %40,8’ inin ailesinde suç işleyen olduğu ve cezaevine girmeden önceki hükümlülük durumları incelendiğinde, %46,5’ inin hırsızlıktan, %14,1’ inin yaralamadan, %2,8’ inin uyuşturucu madde kullanımı ve teşvikinden hüküm aldığı ve şu anki hükümlü olduğu suçta %39,43’ ünün halen hırsızlıktan, %12,68’ sinin yaralamadan ve %8,46’ sının uyuşturucu madde kullanım ve ticaretinden hükümlü olduğu görülmüştür. Hükümlülerin sosyal çevresinde

yüksek oranda suç işleyen bireylerin olduğu görülüyor.Yine çok yüksek orandaki kesim TV deki program içeriklerinin şiddete yönelttiği görüşünde hemfikir olmuştur.Hükümlülerinin ailelerinde suç işleyenlerin olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 3.8. Suç İstatistiklerine İlişkin Frekans Dağılım Tablosu

		n	%
Suçu nerede işlediniz?	İl	29	40,8
	İlçe	40	56,3
	Köy	2	2,8
Suçu nasıl işlediniz?	Daha Önceden Karar planladım	6	8,5
	Suçu Anlık İşledim	50	70,4
	Kaza/Taksirle	10	14,1
	Diğer	5	7,0
Suçu işlemenize ne sebep oldu?	Evlenmek İstemek	2	2,8
	Sarhoşluk Sırasında Çıkan Kavga	6	8,5
	Para Alacağı Tahsili İçin	3	4,2
	Arsa/Arazi Anlaşmazlığı	2	2,8
	Ekonomik Sıkıntılar	44	62,0
	Hakaret/Küfür/Kavga	10	14,1
	Bunalma/Psikoloji	2	2,8
	Öteki Taraftan Kaynaklı Sebepler	2	2,8
Suç sırasında yardım veya teşvik oldu mu?	Teşvik Oldu	17	23,9
	Yardım Aldım	3	4,2
	İkisi de	7	9,9
	Hiçbiri	44	62,0
Suçu işlediğinizde her hangi bir madde etkisinde miydiniz?	Alkol	16	22,5
	Uyuşturucu	30	42,3
	Hiçbiri	25	35,2
Bu suçu işlediğinizde pişmanlık duyuyor musunuz?	Evet	64	90,1
	Hayır	7	9,9
Suçu işlediğinizde suçun cezasını biliyor muydunuz?	Evet	23	32,4
	Hayır	48	67,6
Cezanın ağırlığı size göre, insanların suç işlemesine engel olabilir mi?	Evet	49	69,0
	Hayır	22	31,0
Tahliye edildikten sonra suç işlediğiniz yerde mi ikamet edeceksiniz?	Evet	31	43,7
	Hayır	29	40,8
	Belli Değil	11	15,5
Cezaevinden çıktıktan sonra en çok çekindiğiniz konu	İş Bulma	40	56,3
	Ailenin Kabul Etmemesi.	1	1,4
	Toplumdan Dışlanma	12	16,9
	Hasım Bulunması	1	1,4
	Diğer	17	23,9

Tablo 3.8 incelendiğinde, %40,8' inin suçu il merkezinde, %56,3' ünün ilçede suç işlediği, %8,5' inin suçu işlemeyen önce planladığı, %70,4' ünün anlık suçu işlediği, %14,1' inin kaza/taksirle suçu işlediği, %62' sinin ekonomik sebeplerden dolayı işlediği görülmektedir. Bu bireylerden %14,1' inin hakaret/kavgadan dolayı ve 8,5' inin sarhoşluk sırasında çıkan kavga sebebiyle suç işlediği, %23,9' unun Teşvikle, %4,2' sinin yardımıyla suç işlediği görülmektedir.

Teşvikle suç işleyenlerin tamamının arkadaş teşvikiyle suçu işlediği, %22,5' inin suç işlerken alkol, %42,3' ünün ise uyuşturucu etkisinde olduğu, %90,1' inin suçu işlediği için pişman olduğu, %67,6' sının suç işlendiğinde suçun cezasını bilmediği, %69' unun cezanın ağırlığı suç işlemeye engel olabileceğini düşündüğü, %43,7' sinin tahliye olduktan sonra suç işlediği yerde ikamet edeceği, %56,3' ünün cezaevinden çıktıktan sonra iş bulma konusunda, %16,9' unun toplumdan dışlanma, %23,9' unun ise diğer sebeplerden dolayı çekindiği görülmüştür.

Hükümlüler suçu işlemeyen il merkezi ve ilçe ayırt etmediği, suçu işleyenlerden yüksek orandakilerin anlık işlediği ve ekonomik sebeplerin en önemli neden olduğu görülmektedir. Hükümlüler suçu işlerken bazı teşviklere maruz kalmaktadır ve bu teşviklerin tamamı arkadaş çevresindendir. Suç işlemeyen sırasında alkol ve yüksek oranda uyuşturucu etkisinde oldukları anlaşılmaktadır. Hükümlülerde cezanın ağır olması halinde suçu engellemede etkili olacağı görüşü vardır. En büyük korkularının ise tahliye sonrasında iş bulmakta zorlanacakları görüşüdür.

Tablo 3.9. Suçtan Uzak Durma Önerilerine İlişkin Frekans Dağılım Tablosu

		n	%
Gençlerin suçtan uzak durması için neler yapmasını önerirsiniz?	Bilinmeyen	17	23,94
	Ailevi ilişkiler kurmak	6	8,45
	Alkol ve uyuşturucudan uzak durmalı	7	9,85
	Arkadaş seçiminde dikkat edilmesi	7	9,85
	Çalışmak ve ibadet etmek	6	8,45
	Eğitim almaları	12	16,90
	İş imkanı bulmalı	14	19,71
	Suçtan uzak durmak	2	2,81

Tablo 3.9'da suçtan uzak durmak için öneriler yer almaktadır. Buna göre; %19,71' i iş imkanı bulmak, %16,90' sının eğitim almaları, %9,85' inin arkadaş seçiminde dikkat etmesi, %8,45' inin ailevi ilişkiler kurması, %9,85' inin alkol ve uyuşturucudan uzak

durması, %8,45' inin çalışması ve ibadet etmesi, %2,81' inin suçtan uzak durmasının önerildiği görülmüştür. Hükümlülere yöneltilen sorulardan önemli bir soruda gençleri suçtan uzak tutma önerileri sorusudur. Hükümlüler gençleri iş edinmeleri ve eğitim almaları konusunda uyarıyor ve suçtan uzak tutacağını söylemektedir.

3.2. Çalışma Verilerinin İstatistiksel Analizi

Suçta etki eden faktörler önceki bölümlerde detaylı bir şekilde açıklandığı gibi değişkenlik göstermektedir. Bu çalışmanın amacına uygun; suça etkisi en önemli olan sosyo ekonomik faktörlerden meslek, yaş, gelir durumu, medeni durum, suç işleme sebepleri, eğitim durumu ve ekonomik durum değişken olarak kabul edilmiştir. İstatistiksel analiz bu değişkenler temel alınarak yapılmıştır. Bu çalışmaya veri sağlayan 71 hükümlünün tamamı erkek olduğu için önemli değişkenlerden biri olan cinsiyet göz ardı edilmiştir.

Tablo 3.10. Suç Türü ve Suç Nedenleri Arasındaki İlişki

		Suçu işlemenize ne sebep oldu?												Ki-Kare	
		Evlenmek İstemek		Sarhoşluk Sırasında Çıkan Kavga		Para Alacağı Tahsili İçin		Arsa/Arazi Anlaşmazlığı		Ekonomik Sıkıntılar		Hakaret/ Küfür/Kavg		Bunalma/ Psikoloji	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Suç Türü	Hırsızlık	0	0,00	0	0,00	2	66,67	0	0,00	24	64,86	1	11,11	1	100,00
	Dolandırıcılık	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	2,70	2	22,22	0	0,00
	Gasp.	0	0,00	1	20,00	0	0,00	0	0,00	1	2,70	2	22,22	0	0,00
	Yaralama.	0	0,00	4	80,00	1	33,33	0	0,00	2	5,41	2	22,22	0	0,00
	Cinayet	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	100,00	2	5,41	0	0,00	0	0,00
	Cinsel Saldırı.	1	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	5,41	0	0,00	0	0,00
	Uyuşturucu	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	4	10,81	2	22,22	0	0,00
	Diğer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	2,70	0	0,00	0	0,00
*14 Hükümlü "halen hangi suçtan hükümlüsünüz?" sorusuna cevap vermediği için bu tabloda analiz kapsamı dışında tutulmuştur.															

Tablo 3.10'da Suç türleri ile suç işleme nedenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$). Ekonomik sıkıntılar yüzünden suç işleyenlerin %64,86' sının hırsızlık, %10,81' inin uyuşturucu madde ticareti yaptığı görülmektedir. Hükümlülerin işledikleri suçlar ile suç işleme nedenlerine bakıldığında ekonomik durumlarının etkisinin olduğu görülmektedir. Birey, hırsızlık ve uyuşturucu madde ticareti yaparak gelirini arttırmaya çalışmaktadır.

Tablo 3.11. Suç Türü ile Yaş, Medeni Durum, Öğrenim Durumu, Okulu Bırakma Nedeni, Gelir, Ailede Suç İşleme Durumları, Kardeş Sayısı ve Cezanın Caydırıcılığı Arasındaki İlişki

		Suç Türü																Ki-Kare	
		Hırsızlık		Dolandırıcılık		Gasp		Yaralama		Cinayet		Cinsel Saldırı		Uyuşturucu		Diğer		z	p
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Yaşınız	18-28	4	14,29	0	0,00	1	25,00	1	11,11	0	0,00	0	0,00	4	66,67	0	0,00	42,09	0,004*
	29-38	21	75,00	1	33,33	1	25,00	3	33,33	1	33,33	0	0,00	2	33,33	0	0,00		
	39-48	2	7,14	1	33,33	1	25,00	5	55,56	1	33,33	1	33,33	0	0,00	0	0,00		
	49 ve üzeri	1	3,57	1	33,33	1	25,00	0	0,00	1	33,33	2	66,67	0	0,00	1	100,00		
Medeni Hal	Hiç evlenmedi	23	82,14	0	0,00	3	75,00	1	11,11	0	0,00	0	0,00	5	83,33	0	0,00	42,91	0,001*
	Evli	4	14,29	2	66,67	0	0,00	6	66,67	2	66,67	1	33,33	0	0,00	1	100,00		
	Eşi Ölmüş	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00		
	Boşanmış	1	3,57	1	33,33	1	25,00	2	22,22	1	33,33	2	66,67	1	16,67	0	0,00		
Eğitim Durumu	Okuma yok	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	28,49	0,127
	Okur-Yazar	4	14,29	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	33,33	0	0,00	0	0,00		
	İlköğretim	17	60,71	1	33,33	1	25,00	5	55,56	1	33,33	0	0,00	2	33,33	1	100,00		
	Ortaöğretim	3	10,71	0	0,00	2	50,00	3	33,33	0	0,00	0	0,00	3	50,00	0	0,00		
	Lise	4	14,29	2	66,67	1	25,00	1	11,11	2	66,67	2	66,67	1	16,67	0	0,00		
	Üniversite	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00		
Eğitim hayatınızı yarıda bıraktınız mı bırakmak zorunda kaldıysanız bunun sebebineydi?	Bırakmadım	4	14,29	0	0,00	1	25,00	1	11,11	0	0,00	2	66,67	1	16,67	0	0,00	37,5	0,108
	Ekonomik.	21	75,00	1	33,33	0	0,00	2	22,22	2	66,67	1	33,33	2	33,33	1	100,00		
	Anne/Baba Boşanması/Ölümü	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00		
	Sorumsuz	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	11,11	0	0,00	0	0,00	1	16,67	0	0,00		
	Ailevi Problemler.	1	3,57	0	0,00	1	25,00	1	11,11	1	33,33	0	0,00	0	0,00	0	0,00		
	Sosyal Sıkıntı	2	7,14	2	66,67	2	50,00	4	44,44	0	0,00	0	0,00	2	33,33	0	0,00		
Gelir Seviyesi	0-1999	20	71,43	0	0,00	2	50,00	2	22,22	1	33,33	0	0,00	3	50,00	0	0,00	45,03	0,022*
	2000-3999	3	10,71	1	33,33	1	25,00	3	33,33	1	33,33	1	33,33	2	33,33	1	100,00		
	4000-5999	3	10,71	2	66,67	1	25,00	3	33,33	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00		
	6000-7999	1	3,57	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	33,33	0	0,00	0	0,00	0	0,00		
	8000 ve üzeri	1	3,57	0	0,00	0	0,00	1	11,11	0	0,00	2	66,67	1	16,67	0	0,00		
	Kardeş Yok.	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00		
Sizde dahil kaç kardeşiniz	1-3	8	28,57	0	0,00	3	75,00	4	44,44	2	66,67	1	33,33	3	50,00	1	100,00	29,34	0,106
	4-6	16	57,14	3	100,00	1	25,00	3	33,33	0	0,00	0	0,00	2	33,33	0	0,00		
	7-9	2	7,14	0	0,00	0	0,00	2	22,22	0	0,00	0	0,00	1	16,67	0	0,00		
	10 ve üzeri	2	7,14	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	33,33	2	66,67	0	0,00	0	0,00		
Ailede Suç işleyen Var mı?	Evet	20	71,43	1	33,33	1	25,00	2	22,22	3	100,00	1	33,33	3	50,00	0	0,00	15,09	0,035*
	Hayır	8	28,57	2	66,67	3	75,00	7	77,78	0	0,00	2	66,67	3	50,00	1	100,00		
Ceza Caydırıcılık	Evet	24	85,71	2	66,67	3	75,00	5	55,56	1	33,33	1	33,33	4	66,67	1	100,00	8,78	0,268
	Hayır.	4	14,29	1	33,33	1	25,00	4	44,44	2	66,67	2	66,67	2	33,33	0	0,00		

*10 hükümlü “eğitim durumunu nedir?” ve 14 hükümlü “ halen hangi suçtan hükümlüsünüz?” sorusuna cevap vermediği için bu tablo da analiz kapsamı dışında tutulmuştur.

Tablo 3.11'e göre suç türleri ile yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($p<0,05$). Hırsızlık yapanların %75' inin 29-38 yaş aralığında, %14,29' unun 18-28 yaş aralığında ve %3,57' sinin 49 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Bu istatistiksel bulgu sonucuna göre hükümlüleri genellikle genç orta yaş kabul edilen 29-38 aralığında bulunduğu görülmektedir. Hırsızlık suç türü ele alındığında birey genç yaşların verdiği fiziksel özellikleri kullanarak daha rahat suç eylemini gerçekleştirebilmektedir. Bu sayede eylemi gerçekleştirirken yakalanıp ceza alma olasılığı azalmaktadır.30'lu yaşlarından itibaren fiziksel performansın azalması, bireyin eylemi esnası veya sonrasında kolluk kuvvetlerinde daha kolay yakalanmasına yol açmaktadır.49 yaş ve üzeri hükümlülerin oranının az olması, hırsızlık suçunda artık belli olgunluğa erişen bireylerin bu suçu işlemekten kendini alıkoyma, imtina etmesi sonucunu verebilir.

Suç türleri ile medeni durumlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Hırsızlık yapanların %82,14' ünün hiç evlenmediği, %14,29' unun ise evli olduğu görülmektedir. Suç türleri ve medeni durum sonucunda hırsızlık suçunu işleyen bireylerin çok yüksek oranda bekar olduğu görülmektedir.Evli olan bireylerin bu suçu işlemesi çok az orandadır.Toplunun, aile oluşturmaya verdiği önem burada karşımıza çıkmaktadır.Bireyler ne kadar aile sorumluluğundan uzak olursa o kadar suç işlemeye eğilimlidir.Aile kurarak toplumda bir rol alan bireylerin suçtan uzak durduğu görülmektedir.

Suç türleri ile gelir durumlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır($p<0,05$). Hırsızlık yapanların %71,43' ünün gelirinin 0-1999 TL arasında olduğu, %3,57' sinin ise gelirinin 8000 TL ve üzeri olduğu görülmektedir. Hükümlülerden hırsızlık suçu işleyenlerin bu oranda yüksek çıkması, suçun gelir ile bağlantılı olduğunu göstermektedir.Bireyin gelir seviyesi düşükse veya geliri yoksa suça olan eğilimli hale gelmektedir.Gelir seviyesi düşük olan bireyler daha konforlu bir hayat yaşamak,ihtiyaçlarını karşılamak için suç eylemini gerçekleştirme amacındadır.Yüksek gelir seviyesindeki birey,bu suçu işleyerek elde edeceği avantajları yoktur.

Suç türleri ile aile suç işleyen olması durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Hırsızlık yapanların %71,43' ünün ailesinde suç işleyen en az bir bireyin olduğu görülmektedir.Birey yetiştiği ortamın etkisi altındadır.Evde ailede suç işleyen kişi ile bağları ve sosyal çevresindeki suç işleyen kişi ile olan ilişkileri

nedeniyle suç eğilimi kazanmaktadır.Bu ilişkileri nedeni ile suç eylemini gerçekleştirmek bireye doğal ve olması gereken durumunun bu olduğunu düşündürmektedir.

Suç türleri ile eğitim durumu, eğitim durumunu yarıda bırakma, kardeş sayısı ve ceza caydırıcılık durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır($p>0,05$). Hükümlüler çeşitli öğrenim durumlarındandır. İşlediği suçun cezasının caydırıcılığın bir etkisi bulunmamaktadır.Kardeş sayısı ile suçu işlemenin arasında da bir bağ olmadığı görülmektedir.Eğitimi bırakıp bırakmama konusunda da bir bağ yoktur.

Tablo 3.12. Suç İşleme Nedenleri ile Meslek Arasındaki İlişki

		Cezaevine girmeden önce en son hangi işi yapıyordunuz?																			
		Zanaatkarlık.		Esnaflık.		Çiftçilik		İşçi(Sanayi).		İşçi(Hizmet).		Günü Birlik İşler.		Emekli.		Kamu Çalışanı.		Öğrenci.		Ki-Kare	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	z	p
Suçu işlemenize ne sebep oldu?	Evlenmek İstemek	0	0,00	1	5,00	0	0,00	0	0,00	1	7,69	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	44,82	0,867
	Sarhoşluk Sırasında Çıkan Kavga	2	66,67	1	5,00	1	50,00	0	0,00	1	7,69	1	16,67	0	0,00	0	0,00	0	0,00		
	Para Alacağı Tahsili İçin	0	0,00	3	15,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00		
	Arsa/Arazi Anlaşmazlığı	0	0,00	2	10,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00		
	Ekonomik Sıkıntılar	0	0,00	10	50,00	1	50,00	2	40,00	6	46,15	5	83,33	1	50,00	2	100,00	0	0,00		
	Hakaret/Küfür/Kavga	1	33,33	2	10,00	0	0,00	3	60,00	2	15,38	0	0,00	1	50,00	0	0,00	1	100,00		
	Bunalma/Psikoloji	0	0,00	1	5,00	0	0,00	0	0,00	1	7,69	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00		
	Öteki Taraftan Kaynaklı Sebepler	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	15,38	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00		
*17 hükümlü cezaevine girmeden önce çalışmadığı ve öğrenci olmadığı için bu tabloda analiz kapsamın dışında tutulmuştur.																					

Tablo 3.12'ye göre suç işleme sebepleri ile meslek durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Hükümlülerin cezaevine girmeden önce icra ettikleri meslekleri ile suç işleme nedenlerine etki edeceği bir durum görülmemektedir. Hükümlüler esnaf, işçi (sanayide veya hizmet sektöründe), memur, çiftçi, zanaatkar ve günü birlik işlerle meşgul olanlar gibi farklı meslek gruplarındandır. Çeşitli meslek gruplarında bireyler, çeşitli suç nedenlerini belirtmişlerdir. Zanaatkar olan hükümlüler sarhoşken kavga ettikleri ve hakaret, kavga gibi nedenleri suç işlemesine sebepler olarak belirtirken, öğrenci olan hükümlü ise hakaret, küfür ve kavgayı sebep olarak belirtmiştir. Tabloda bulunan diğer meslek gruplarına bakıldığında ekonomik sıkıntı nedenli suç işleyenlerin olduğu anlaşılmaktadır. Ekonomik sıkıntıları suç işlemesine neden olarak gösteren hükümlülerin büyük çoğunluğunu esnaflık yapanlar oluşturmaktadır.

SONUÇ

Suçun varlığı, toplumda bireylerin birbirleri ile bir uyum ve saygı içerisinde yaşamasına karşı en büyük engeldir. Evrensel olarak bakıldığında ise her toplumun içinde kendi varlığını sürdüren suç ile mücadele edilmektedir.Devletler, sosyal devlet anlayışına uygun şekilde vatandaşlarının uyum içinde yaşayabilmeleri için suç ve suçun ortaya çıkmasına temel oluşturan her olumsuzluk ve kuralsızlığı engelleyici politikalar sürdürmektedir.Toplumların gelişimi,değişimi ile beraber sosyal ve iktisadi etmenler suça daha fazla temel oluşturmaktadır.

Bu tez; suç eyleminin ortaya çıkmasına neden olan durumları sosyoekonomik bir perspektif ile çözümlenmeyi amaçlamıştır. Araştırma, suç eylemini gerçekleştiren bireyin ekonomik,sosyal,psikolojik ve kültürel faktörlerin etkisiyle bunu gerçekleştirdiği öngörüsü ile yapılmıştır.

Teorik bölümde ele alınan konular yerli ve yabancı literatür kaynak alınarak hazırlanmıştır.Suç olgusu psikoloji, biyoloji, psikiyatri, ekonomi,sosyoloji bilimlerden yararlanılarak açıklamaya çalışılmıştır.Suç olgusunun karmaşık olması ve bu eylemi gerçekleştirenlerin farklı kişilik profilleri, suçu açıklama amacı ile ortaya atılan teorilerin çeşitliğini sağlamıştır.Suç türlerinin fazla olması (hırsızlık, gasp, adam öldürme, dolandırıcılık, tecavüz, rüşvet vb.) ve suç ile bağlantılı bir çok değişkenin olması (eşitsizlik,düşük gelir durumu, işsizlik, suçlu çevre grubu, problemlili aile yapısı, göç ve kültür vb.), suç işleyenlerin demografik özelliklerinin (yaş, medeni durum, meslek, cinsiyet vb.) farklılık arz etmesi suç olgusunun bir çok disiplin tarafından açıklanmasını gerekli kılar. Özellikle suçun doğasını, nedenlerini, çevreye etkilerini çözümleyen kapsamlı teoriler ortaya konulmuştur.

Literatürdeki çalışmaların sonuçları incelendiğinde sosyoekonomik faktörlerin farklı etkilerinin olduğu görülmektedir.Çalışmalarda, eğitim seviyesinin düşük olması,hükümlülerin kalabalık ve ekonomik sıkıntıları olan ailelerde yetişmeleri,göçün etkileri,ailelerin duyarsız olması bazı ortak noktalar. Ataseven(2006) “Suça Etki Eden Faktörler ” isimli çalışmasında, hükümlülerin suç işlemesindeki temel nedenlerin ekonomik problemler olduğu sonucuna varmıştır.Üresinler(2005), “Sosyokültürel Yapı ve Suç (Kırıkkale Örneği)” isimli çalışmasında suçluların şehir merkezinde ikamet ettikleri ve cinsiyetin daha çok erkek olduğu sonucunu verir.İçli(1993) “Türkiye’de

Suçluların Sosyoekonomik ve Kültürel Özellikleri” isimli çalışmasında araştırmamız ile de paralel olarak hükümlülerin aile ve çevresinde suçluların yer aldığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmaya temel istatistik verileri oluşturmak amacıyla; Ankara Kızılcahamam Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan 71 hükümlüye yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır.Uygulanan anket; demografik özellikler (yaş,cinsiyet),ekonomik özellikler (gelir seviyesi,meslek,ihtiyaçları kimin sağladığı), kültürel özellikler (öğrenim durumu sosyal ilişkiler,aile yapısı) ve işlenen suça ait bilgiler içeren sorulardan oluşturulmuştur.Araştırmada gelir durumu, yaş, medeni durum ve eğitim seviyesi değişken kabul edilerek suç ile ilgisi araştırılmıştır.

Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır: Çalışma alanındaki kurum erkek hükümlüleri barındırdığı için cinsiyetin suç ile ilgili bağlantısı bu araştırma için göz ardı edilecektir.Literatürdeki araştırmalara bakıldığında ise dünya ve ülkemizdeki suç eylemini genellikle erkek bireylerin gerçekleştirdiği görülmektedir (Türkiye Adalet İstatistikleri 2021, Kızmaz ve Çopuroğlu 2002, Ataseven 2006 ve Üresinler 2005).Araştırmamızda cinsiyet bağımsız değişken olarak kullanılmamıştır.

Suçta etkisinde yaş faktörü ele alındığında, çeşitli suç türlerini çeşitli yaşlardaki bireylerin gerçekleştirmesine rağmen suç işleyenlerin genellikle 29-38 yaş aralığında toplandığı görülmektedir. Bu veriler incelendiğinde hırsızlık suçu dikkati çekmektedir.Hırsızlık suç türü ele alındığında birey genç yaşların verdiği fiziksel özellikleri kullanarak daha rahat suç eylemini gerçekleştirebilmektedir.Bu sayede eylemi gerçekleştirirken yakalanıp ceza alma olasılığı azalmaktadır.30’lu yaşlarından itibaren fiziksel performansın azalması, bireyin eylemi esnası veya sonrasında kolluk kuvvetlerinde daha kolay yakalanmasına yol açmaktadır.49 yaş ve üzeri hükümlülerin oranın az olması, belli olgunluğa erişen bireylerin suçu işlemekten kendini alıkoyması, imtina etmesi sonucunu verebilir.Bu bulgulara göre yaşın suç eylemini gerçekleştirmede etken olduğu anlaşılmaktadır.

Medeni durumun suça olan etkisine bakıldığında; bekar olanların daha çok suça yatkın olduğu görülmektedir. Evli olan bireyler suça daha az bulaşmaktadır.Türk aile yapısına bakıldığında bu bulgu anlamlı hale gelmektedir.Türk kültüründe evlilik önemli bir konumdadır.Bekar bireyleri ailesi ve sosyal çevresi sıkça evliliğe teşvik etmektedir.Bireyin evlilikle sorumluluk alacağı, ailenin getirdiği düzene sahip olacağı

düşünülmektedir.Sorumluluk sahibi , evin geçimini sağlayan ,kontrol altındaki birey suç ve suça iten etkenlerden uzak durmaktadır.Bekar bireyin başına buyruk hareket edebilmesi, maddi olanaklarını farklı yerlerde kullanabilmesi,kötü arkadaş çevresine daha çok vakit ayırabilmesi suç eylemine yatkın olmasına yol açmaktadır.Bu bulgulara göre medeni durumun suça etkisi vardır.

Suçun, aile veya arkadaş çevresinde suç işleyen kişiye sahip bireyle ilişkisi incelendiğinde; aile fertlerinde suç işleyen kişinin olması veya sosyal çevresinde suç işleyen arkadaşlarının olması bireyi suça eğilimli hale getirmektedir.Suç karşı çevredeki bu duyarsızlığa şahit olmak, bireyi duyarsızlaştırmaktadır.Normal bir durum gözüyle bakılmaktadır.Ayrıca suç türlerinde hırsızlığı ele aldığımızda; yol ve yöntem öğrenmede, alacağı cezanın bilgisine sahip olmada, eylemi gerçekleştirme aşamalarını tecrübe etmeden bilmesi nedeniyle suçu çok rahat işlemektedir.Sosyal çevreye bakıldığında arkadaşlarında suç işleyenler gören birey, dışlanmamak ve kabul görmek adına kendisi de bu eylemi gerçekleştirmeye istekli olabilir.Aile ve arkadaş çevresinde suç işleyen kişinin olması suça etki eden bir faktördür.

Araştırmanın sahip olduğu en önemli değişkenlerden biri gelir durumu değişkenidir. Günümüz koşullarına bakıldığında suçun ekonomik analizi daha fazla önem arz etmektedir.Yüksek enflasyonist ortam, işsizlik oranındaki artışlar geliri doğrudan etkilemektedir.Gelir durumunun suça etkisi incelendiğinde;hükümlülerin büyük çoğunluğunun alt gelir grubunda yer aldığı veya hiç gelirin olmadığı görülmektedir.Birey temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çektikçe suça eğilimi artmaktadır.Sonucu maddi kaynak oluşturan hırsızlık,dolandırıcılık,gasp gibi suç türleri ele alındığında, bu eylemi gerçekleştiren birey emek harcamadan gelir elde edebilmektedir.Bu suçu kolay kazanç yöntemi olarak görmektedir.En baskın faktörün gelir durumu olduğu söylenebilir.Suç meslek olarak gören ve emeksiz kazancı alışkanlık haline getiren birey suç eylemini gerçekleştirmede istekli hale gelmektedir.Gelir durumu ve suç ters orantılıdır.Gelir durumu yüksek olan bireyler suçtan uzak durmaktadır.Cezaevine girip hem işlerini hem ekonomik koşullarını kaybetmek istemezler.Bu bulgular gelir durumunun suça etkisi olduğunu göstermektedir.

Literatürdeki diğer çalışmaların sonuçlarına bakıldığında; Gültekin ve Oğuzhan (2021) çalışmasında hırsızlık suçu modeli kapsamında göç değişkeni haricindeki diğer değişkenlerin hırsızlık suçunun açıklanmasında anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu

sonuç çalışmamız ile benzerlik göstermiştir. Yaşa (2017), eğitim seviyesindeki artışın suç oranını düşürdüğünü, boşanma oranındaki artışların suç oranını arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuca göre medeni hal değişkeni suç ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır hipotezimizle paralellik gösterir. Bizim çalışmamız da eğitim durumu istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Gürel (2015), regresyon analizi sonucunda, kişi başı hırsızlık sayısı ile gelir, nüfus yoğunluğu ve eğitim harcamaları arasında negatif yönlü regresyon tespit edilmiştir. Hırsızlık sayısı ile polis sayısı ve işsizlik oranı arasında anlamsız regresyon tespit edilmiştir. Bu sonuçtaki gelir durumu ve suç ilişkisi ile çalışmamızdaki gelir durumu ile suç arasındaki ilişkisi aynı sonucu vermektedir. Akdeniz (2010), çalışmasında hükümlülerin ekonomik açıdan düşük gelire sahip kalabalık ve yoksul ailelerden gelmekte olduğunu, çevrelerinde ve ailelerinde suç işleyen kişilerin yer aldığı tespit etmiştir. Çalışma bulgularımız da ise aile de suç işleyen bireyin olması ve hükümlülerin ailesinin kalabalık olması aynı sonucu göstermektedir. Dinler ve İçli (2009), çalışmasında hükümlülerin birçoğunun işsiz veya başkalarının yardımı ile geçimlerini sağlamakta olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Bu sonuç çalışmamızda ortaya konulan gelir durumunun suç ile ilişkisi bulgusunu desteklemektedir.

Tüm bu bulgular ele alındığında; sosyal adalet,gelir dağılımı ve fırsat eşitliği suçun temelden çözümü için önem verilmesi gereken kavramlardır.Bu konularda devletlerin politikalarındaki gecikmeler veya yanlışlıklar toplumdaki bazı bireylerin suça yönelmesine neden olan durumlara zemin hazırlamaktadır.Bireyin sosyal ve ekonomik yapısındaki değişimler suça olan eğiliminde etkilidir.Ekonomik ve sosyal yapıyı iyileştirmeye yönelik politikalar izlemek,işsizlik sorununu için çözümler üretmek, eğitimin niteliklerini geliştirmek, toplumdaki suç oranını azaltacaktır ve bireylerin refah içinde yaşamasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- AKDENİZ, S., ve ÜZÜMCÜ, A. (2013). Suç ve Sosyo-ekonomik Değişkenler Arasındaki Bağımlılık İlişkisi: Kars Cezaevi Üzerine Bir İnceleme. *Kars Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*.
- AKINCI-SOKULLU, FÜSUN R. (2013). Kriminoloji, 10. Baskı, İstanbul: Beta Basım, ss 4-20.
- AKSU H. ve AKKUŞ Y. (2010). Türkiye'de Mala Karşı Suçların Sosyoekonomik Belirleyicileri Üzerine Bir Deneme: Sınır Testi Yaklaşımı (1970-2007), *Sosyoekonomi / 2010-1 Dergisi*.
- ATA A.Y. (2011). Determinants Of Economic Corruption: A Cross-Country DataAnalysis. Depaetment of Economics, Gaziantep UniversityInternational Journal of Business and Social Science Vol. 2 No. 13.
- ATASEVEN, C., (2006). Suça Etki Eden Sosyal Faktörleri, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. *Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta*: ss. 12.
- ATTAR, H. (1994). Eğitim ve Çocuk Suçluluğu. *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları*. İzmir. ss. 9.
- AYTAÇ, M. (2007). Suç Türlerini Etkileyen Faktörlerin İstatistiksel Analizi. *Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi*. Malatya.
- BAHAR, H., (2011). Sosyoloji. *Hayat Yayınları*. İstanbul ss 180.
- BAHAROM, A.H.ve HABİBULLAH, M.H. (2009). Crime and Income Inequality: The Case of Malaysia, *Journal of Politics and Law*, 2(1)
- BAL, H. (2003). Hukuk- Hukuk Sosyolojisi, *Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayını*. Ss. 254-261.
- BECCARİA, C. (1964). Suçlar ve Cezalar yahut Beşeriyetin Mecellesi. *Çev Muhittin Göklü. İstanbul İnkılap Yayınevi*. ss 254.
- BECKER, G. (1968). "Crime and Punishment: An Economic Approach.", *Journal of Political Economy*. 76(2): ss. 2.
- BROSNAN, S.(2018) The Socioeconomic Determinants of Crime in Ireland from 2003-2012. *The Economic and Social Review*, 49(2).

- BUKENYA, J.O. (2005). Crime Trend and Socio-economic Interactions: A County-level Analysis, *Criminal Justice Studies*, 18(4).
- BUONANNO, P. (2003). “The Socioeconomics Determinant of Crime. A Review of the Literature”, *Working Paper Series- Dipartimento di Economia Politica- Università delgi Studi Milano Bicocca*, 63. ss.1- 35.
- BUONANNO P. VE MONTOLÍO D. (2008). Identifying The Socio-Economic And Demographic Determinants Of Crime Across Spanish Provinces. *International Review of Law and Economics*, 2008, vol. 28.
- BUONANNO P. VE LEONÍDA L. (2006). Education and crime: evidence from Italian regions, *Applied Economics Letters*, 2006, vol. 13.
- BURKAY, S. (2008). “Teorik Çerçeve de Suç”, *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*. ss. 10.
- CHİRÍCOS T. G. (1987). Rates of Crime and Unemployment: An Analysis of Aggregate Research Evidence, *Social Problems, Volume 34*
- CLAPHAM, B. (1989). “A Case of Hypoglycaemia”, *The Criminologist*, Vol: 13.
- CONKLİN, J. E. (2006). *Criminology* Pearson, 9th Edition, Boston: Prentice Hall Publisher. ss 162.
- CÖMERTLER, N. Ve KAR M. (2007). “Türkiye’de Suç Oranının Sosyo-ekonomik Belirleyicileri; Yatay Kesit Analizi”, *Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 62(2). ss.37-57.
- ÇAKMAK, C., (2015). “Suçu Açıklayan Sosyo-Ekonomik Temelli Yaklaşımlar”, *International Journal Of Political Science Researches*. ss. 3-139.
- DEMİR O. Ö. ÇELİK A. ÇETİN H. C. ÖZKAN M. (2011). “Giuliani dönemi New York’unda suç neden azaldı? Suç önleme politikalarına bir bakış “ *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt 8 sayı 2.
- DEMİRBAŞ, T., (2005). *Kriminoloji*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- DİNLER, Z., (2017). Mikroekonomi, 28.Baskı, Ekin Yayınevi. Bursa. Ss. 8-619.
- DİNLER, V., VE İÇLİ, T., (2009). “Suç ve Yoksulluk Etkiselliği (Isparta Cezaevi Örneği)”, *Uluslararası Davraz Kongresi Bildiriler Kitabı, Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F*, Isparta, ss. 277.

- DOLU, O., (2009). Rasyonel Bir Tercih Olarak Suç: Klasik Okul Düşüncelerinin Suçu Açıklama ve Önleme Kapasitesinin Değerlendirilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*. 11(4). ss. 96.
- DÖNMEZER, (1994). Sulhi. Toplumbilim, 11. basım, Beta Basım Yayın, İstanbul.
- DURMAZ, Ş. (2005). Bilişim Suçlarının Sosyolojik Analizi. *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Gazi Üniversitesi. Ss 24-27.
- DURSUN, H., (1997). Suçun Ekonomik Modelleri, *Ankara: DPT Yayını*, ss. 24-44.
- EHRLICH, I. (1996). “Crime, Punishment, and the Market of Offenses.”, *Journal of Economic Perspectives*. 10(1). ss 5.
- EİDE, E. (1999). The Realization Of Economic, Social And Cultural Rights, Economic and Social Council.
- EİDE, E. VD. (2006). ‘Economics Of Crime’. *Foundations And Trends In Microeconomics*. 2(3): ss. 205.
- ESKİÇORAPÇI, E. (2021). Türkiye’de Kadın Suçluluğunun Feminist Sosyal Hizmet Bağlamında İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*. (12): ss 1-16.
- FAJNZYLBER, P., LEDERMAN, D., & LOAYZA, N. (2002). Inequality and Violent Crime. *Journal of Law and Economics*, 45, 1-40.
- FLEISHER, BELTON M.. (1966). “The Effects of Income on Delinquency”, *American Economic Review*.
- FİDAN, U. (2018). Yoksulluk ve Suç İlişkisi – Karabük İli Cumayanı Köyü Örneği , Yüksek Lisans Tezi, *Kırıkkale Üniversitesi SBE*, Kırıkkale.
- GELERİ, A. VE BEŞE, E. (2013). Suç Önleme Modelleri, Eskişehir: *Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Basım*.
- GLAESER, L EDWARD. (1999). An Overview of Crime and Punishment. *Harvard University*.
- GOTTFREDSON, MICHAEL R. VE HIRSCHİ, T., (1998). A General The Theory Of Crime, California: Stansford University Press. Ss. 63.
- GÜÇLÜ, İ. VE AKBAŞ, H., (2016). Suç Sosyolojisi, *Seçkin Yayıncılık*, Ankara ss. 25.
- GÜLTEKİN, H. VE ADİL O., (2021). Sosyo-ekonomik faktörlerin Suç Üzerine Etkisi: Düzey-2 Bölgeleri Mekansal Panel Veri Analizi. Makale. *Trakya Üniversitesi, Edirne*.

- GÜREL, F., (2015). Suçun Sosyo-Ekonomik ve Demografik Belirleyicileri: Panel Veri Analizi. Yüksek Lisans Tezi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.*
- GÜVEL, E., (2004). Suç ve Ceza Ekonomisi. *Roma Yayınları, 1. Baskı.* Ankara.
- HALE C. ve SABBAGH D. (1991). Testing the Relationship between Unemployment and Crime: A Methodological Comment and Empirical Analysis Using Time Series Data from England and Wales.
- HEKİM, H. ve GÜL, Z., (2011). “Suç ve Suçla Mücadelenin Ekonomik Analizi”. *Polis Bilimleri Dergisi.* 13(2), 128-131.
- HEİNEKE, J. (1978). Economic Models of Criminal Behavior: An Overview. *Southern Economic Journal.*
- HOOTON, A. E., (1931). Crime and The Man, *Cambridge.*
- İÇLİ, TÜLİN G., (2004). Kriminoloji, *Ankara: Martı Kitap ve Yayınevi.* ss. 328-418.
- İÇLİ, TÜLİN G., (2007). Kriminoloji, 7. Baskı, *Ankara: Seçkin Yayıncılık.* ss. 77.
- İMROHOROĞLU A. MERLO A. ve RUPERT P. (2001). “What Accounts for the Decline in Crime?” , *USC Marshall School of Business Department of Finance and Business Economics*
- KARAGÜL, M., (2018). “Rasyonel Ekonomi ve Davranış İktisadından Değerler İktisadına”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.* 5(2), 425- 440.
- KAZGAN, G., (2018). İktisadi Düşünce, 21. Basım, *Remzi Kitabevi,* İstanbul. ss 126.
- KELL Y, MORGAN., (2000). “Inequality and Crime”, *The Review of Economics and Statistics,* 82, ss.530-539.
- KIZMAZ, Z., (2005). “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme “ *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi.* Ss 168.
- KOÇ F. (2020). İşsizlik ve suç ilişkisi: Türkiye üzerine bir uygulama (1991-2018). *Karadeniz Teknik Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- KOHFELD C.W. ve SPRAGUE J. (1988), Urban Unemployment Drives Urban Crime,
- LOCHNER, L., (1999). “Education, Work and Crime, Theory and Evidence”, *Center for Economic Research Working Paper,* 465, ss.1-52.

- LOMBARDO, R. VE FALCONE M. (2011). Crime and Economic Performance. A Cluster Analysis of Panel Data on Italy's NUT3 Regions. *Working Papers* , *Universita della Calabria, Dipartimento di Economia*.
- MEHLUM H. MOENE K. O. TORVİK R. (2005). Crime induced poverty traps. *Journal of Development Economics* , Volume 77
- NİETZEL, T. M. (1978). Crime and Its Modification, New York.
- ÖNCÜ, F., SERCAN M., BİLİCİ, R., URAL, C., VE UYGUR, N., (2007). Sosyoekonomik Etmenlerin ve Sosyodemografik Özelliklerin Psikotik Olguların Suç İşlemede Etkisi, *Türk Psikiyatri Dergisi*. 18(1): 8.
- ÖZCAN S.E. VE ŞİRİN F.Ö. (2021). Ekonomik Suçlar, Gelir ve İşsizliğin Mekânsal İlişkisi: 2014 Türkiye İncelemesi. *Manisa Celal Bayar University Journal of Social Sciences 2021; 19 (4)*
- PAPPS K. L. ve WINKELMANN R. (1998), Unemployment and Crime: New Answers to an Old Question, Institute of Labor Economics.
- PAZARLIOĞLU, V. ve TİMUR T., (2007). “Gelir, İşsizlik ve Suç: Türkiye Üzerine Bir İnceleme”. *Finans Politik&Ekonomik Yorumlar*. 44(513), ss.63-70.
- RAPHAEL S. (2013), Climate and political climate: Environmental disasters in the Medieval Levant.
- RAPHAEL S. , WINTEREMBER P. (2001). Identifying the Effect of Unemployment on Crime, *Journal of Law and Economics*, 2001, vol. 44, issue 1, 259-83
- SAMPSON, R. J. LAUB, J. H. ve WİMER C., (2006). Does Marriage Reduce Crime ? A Counterfactual Approach to Within-Individual Cuasal Effects, *Criminology*, ss. 467-468.
- SCHMİDT P., WİTTE L., (1984). Industrial Energy Management And Utilization ss 158.
- SEZAL, İ., (2003). Sosyolojiye Giriş, *Ankara: Martı Yayınları*. ss. 5.
- SOAES R.R. (2004). Development, crime and punishment: accounting for the international differences in crime rates. *Journal of Development Economics*, 2004.
- SOKULLU-AKINCI, F., (2010). Kriminoloji, 7.Baskı, *Beta Basım*, İstanbul.
- SOYASLAN, D., (1998). Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri), 2.Baskı, *AÜ Hukuk Fakültesi Yayınları*, Ankara. Ss. 14-57.
- ŞENSES, F., (2017). İktisada (Farklı Bir) Giriş, 1. Baskı, *İletişim Yayınları*. İstanbul ss. 91.

- TANG C. F. LEAN H. H. (2009), New evidence from the misery index in the crime function, *Economics Letters* Volume 102.
- TAŞ N. ,DOĞAN A. VE ÖNDER E.(2014). İşsizlik, Takibe Düşen Kredi Ve Boşanma Oranı Değişkenlerinin Suç Sayısı Üzerine Etkisinin Belirlenmesi: Türkiye İçin Bölgesel Panel Veri Analizi.*Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2014, Cilt:7, Sayı:1
- TRAJANOWITZ, R.C , ve MARASH, M (1983), *Juvenile delinquency, Concets and control*, Euglewood Cliffs, *New Jersey: Prentice Hall, Inc*
- TSUSHİMA M. (1996).Economic Structure And Crime: The Case of Japan. Kanazawa University. *Journal of Socio-Economics*, Volume 25, No. 4.
- TUNCA, H. (2019). Suçun Sosyo-ekonomik Belirleyicileri: Panel Veri Analizi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(4).
- TUNÇ, H., (2008). “Polisin Suç Olgusuna Bakışı Ve Suça Karşı Uzmanlaşma Çabaları”, Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ss. 41-64.
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2019-2021), <https://www.tuik.gov.tr/>.
- TÜRK CEZA KANUNU (2004). *T.C Resmi Gazete*. md. 2.
- TÜİK (2021). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-Infaz-Kurumu-Istatistikleri-2020-37202>.
- USHER, D., (1997). “Education as Deterrent to Crime”. *Canadian Journal of Economics*. 30(2), ss.367-384.
- ÜRESİNLER, R., (2005). Sosyo-Kültürel Yapı ve Suç (Kırıkkale Örneği), Yüksek Lisans Tezi, *Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale*.
- WITTE, A. D., ve WITT, R., (2000). “Crime Causation: Economic Theories”,*Encyclopedia of Crime and Justice,forthcoming* .
- WITT, R. & A. CLARKE & N. FIELDİNG (1999), “Crime and economic activity. A panel data approach”, *British Journal of Criminology*, 39(3)
- YAMAK, N. & TOPBAŞ, F. (2010). Kadın Emeği Ve Cinsiyete Dayalı Ücret Ayrımcılığı . *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*.
- YAŞA, Ü., (2017). Türkiye’de Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Panel Veri Analizi, *Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir*.
- YILDIZ, R. , ÖCAL, O. VE YILDIRIM E., (2010). Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Kayseri Üzerine Bir Uygulama, Makale, *Erciyes Üniversitesi İİBF dergisi*.Kayseri.

YORULMAZ Ö. ve YAKUT G.S. (2017). Türkiye’de Suç Oranını Etkileyen Sosyoekonomik Faktörlerin İncelenmesi: Path Analizine Dayanlı Yaklaşım. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 39 ,Sayı: 1.

EKLER

EK 1. Anket Formu

Bu anket formu, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezine veri oluşturmak üzere hazırlanmıştır.

Anket formunda vereceğiniz cevaplar ve bilgiler, mahkumiyetiniz ile alakalı herhangi işlemde kesinlikle kullanılmayacaktır. Bu çalışmanın tamamlanmasında yapacağınız değerli yardım ve destekleriniz için şimdiden teşekkür ederiz.

1- Cinsiyetiniz?

1() Kadın 2 () Erkek

2- Yaşınız?

1)18–23 2)24–28 3)29–33 4)34–38 5)39–43 6)44–48
7)49–53 8)54–58 9)59 ve üstü

3- Medeni haliniz?

1()Hiç evlenmedim 2()Evli 3) Eşi ölmüş 4)Boşanmış

4- Eğitim durumunuz?

1)Okuma yazma bilmiyor
2()Okur-yazar ama ilkokul mezunu değil
3)İlköğretim mezunu 4)Ortaöğretim mezunu
5)Lise mezunu 6()Üniversite veya yüksekokul mezunu

5- Annenizin eğitim durumu?

1. Okuma yazma bilmiyor ()
2. Okur-yazar ama ilkokul mezunu değil ()
3.İlköğretimmezunu ()
4. Ortaöğretimmezunu ()
5. Lise mezunu ()
6. Üniversite veya yüksekokul mezunu ()

6- Babanızın eğitim durumu?

1. Okuma yazma bilmiyor ()
2. Okur-yazar, ilkokul mezunu değil ()
3. İlköğretimmezunu ()
4. Ortaöğretimmezunu ()
5. Lise mezunu ()
6. Üniversite veya yüksekokul mezunu ()

7- Eğitim hayatınızı yarıda bıraktınız mı bırakmak zorunda kaldıysanız bunun sebebineydi?

1()yarım bırakmadım 2()Ekonomik problemler 3)Annemin/Babamın Boşanması/ ölümü 4)Sorunlu ve başarısız bir öğrenci olmam 5() Ailevi problemler- kişisel problemler
6)Sosyal sıkıntılar /İmkânsızlıklar

8- Okul döneminde hem çalışıp hem de okudunuz mu?

1)Evet 2()Hayır

9- Cezaevine girmeden önce en son hangi işi yapıyordunuz?

1)zanaatkarlık 2) esnaflık 3)çiftçilik 4() işçi (sanayi)
5() işçi (hizmet) 6() günübirlik işler 7)emekli 8()kamu çalışanı 9()evhamımı
10() öğrenci

10- Bu işi neden tercih ettiniz?

- 1 () Kişisel harcamalar için para kazanmak 2 () Ev ekonomisine destekte bulunmak 3 () Eşim
 çalışmıyordu, ben çalışmak durumunda kaldım 4 () Bu işi sevdiğim için
 5 () Başka bir iş bulamadığımdan 6 () baba mesleği 7 () Diğer.....

11- Gelir seviyeniz (aylık TL olarak)

- 1 () 0-1999 2 () 2000-3999 3 () 4000-5999
 4 () 6000-7999 5 () 8000 üstü

12- En son çalıştığınız işten kazandığınız para ile geçinebiliyor muydunuz?

- 1 () Evet rahat geçiniyorduk 2 () Geçinmekte zorluk çekiyorduk
 3 () Gelirimiz geçinmeye yetmiyordu 4 () Benim ve eşimin geliri ancak
 geçinmemizi sağlıyordu 5 () Diğer.....

13- Gençlik ve çocukluk zamanlarında maddi yönden her istediğinizi elde ettiniz mi?

- 1 () Evet, her istediğimi elde ettim 2 () Çoğunlukla
 3 () Nadiren 4 () Hiç elde edemedim
 5 () Diğer.....

14- Siz cezaevindeyken ailenizin geçimini kim sağlıyor?

- 1 () Eşim 2 () Benim babam/annem 3 () Eşimin babası/annesi
 4 () Kardeşlerim 5 () çocuklarım 6 () Arkadaş/akraba/komşu
 7 () devlet 8 () geçimi sağlanacak kimse yok

15- Sizde dahil kaç kardeşsiniz?

- 1 () kardeş yok 2 () 1-3 3 () 4-6 4 () 7-9 5 () 10 ve üstü

16- Cezaevine girmeden önce ikametiniz neredeydi?

- 1 () İl 2 () İlçe 3 () Köy

17- Cezaevine girmeden önce bulduğunuz yerde kaç yıldır ikamet ediyordunuz?

- 1 () Doğduğumdan beri 2 () 1 senedenaz 3 () 1-5 sene
 4 () 5-10 sene 5 () 10-15 sene 6 () 15-20 sene 7 () 20
 seneden fazla 8 () Diğer.....

18- En son ikamet ettiğiniz yere göç ettiyseniz, nereden göç ettiniz?

- 1 () İl 2 () İlçe 3 () Köy 4 () Diğer

19- Göç etme nedeniniz nedir?

- 1 () İş bulmak için
 2 () İyi bir hayat yaşamak için 3 () Eğitim için
 4 () Çocukların eğitimi için 5 () Göç edilen yerde akrabalar bulunduğu , olduğu için
 6 () Kan davası 7 () Diğer.....

20- Göç ettikten sonra ne gibi sıkıntılar oldu?

- 1 () İşsizlik 2 () ekonomik sıkıntısı 3 () Barınma sıkıntısı 4 () Ailevi geçimsizlik
 5 () Hiç zorluk çekmedim 6 () Diğer.....

21- Göç ettiğiniz yerde karşılaştıklarınızı tahmin ediyor muydunuz?

- 1 () Evet 2 () Kısmen 3 () Hayır

22- Babanız ve annenizle beraber yaşarken ekonomik sıkıntı yaşıyor muydunuz?

- 1 () Gelirimizle rahat yaşıyorduk 2 () Geçinmekte zorluk çekiyorduk
 3 () Diğer.....

23- Çocuğunuz var mı?

- 1 () Yok 2 () 1-3 3 () 4-6 4 () 7-9 5 () 10 ve üstü

24- Cezaevinde girmeden önce boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirdiniz? (Birden çok cevap verilebilir)

- 1 () Çok boş zamanım olmazdı
 2 () Müzik dinlerdim , Televizyon izlerdim
 3 () arkadaşlarımla vakit geçirirdim
 4 () Gazete/kitap/dergi okurdum
 5 () ek iş yapardım
 6 () Diğer.....

25- Arkadaşlarınızdan suç işleyen var mı?

- 1()Evet 2()Hayır

26- Çocukluk ve gençlik zamanlarında suç işlediniz mi ? bu ne tür bir suçtu?

- 1() küçük hırsızlıklar
 2() Kumar
 3() Uyuşturucu madde kullanımı
 4() Evden kaçma
 5() Kavga
 6() suç işlemedim 7() diğer

27- Sizce TV deki şiddet içeren programlar suç işlemeye etkisi olur mu?

- 1()Evet 2()Hayır

28- Sizin suç işlemenize etkisi oldu mu?

- 1()Evet 2()Hayır

29- Ailede suç işleyen var mı?

- 1()Evet 2()Hayır

30- Daha önceki tutukluluk veya hüküm aldıysanız, hangi suçtur?

- 1 () Hüküm giymedim 2 () Hırsızlık
 3 () Yankesicilik 4 () Dolandırıcılık
 5 () Emniyeti suiistimal 6 () Gasp
 7 () Yaralama 8 () Adam öldürme 9 () Cinsel saldırı 10 () Kız kaçırma
 11 () Kişiyi hürriyetten yoksun bırakma 12 () Çek-senet sahteciliği
 13 () Uyuşturucu madde kullanım/ticareti 14() Diğer.....

31- Halen hangi suçtan hükümlüsünüz?

- 1 () Hırsızlık 2 () Yankesicilik 3 () Dolandırıcılık
 4 () Emniyeti suiistimal 5 () Gasp/kap-kaç
 6 () Adam yaralama 7 () Adam öldürme 8 () Cinsel saldırı
 9 () Kız kaçırma 10 () Adam kaçırma 11 () Çek-senet tahsili
 12 () Uyuşturucu nedeniyle 13 () Diğer.....

32- Suçu nerede işlediniz?

- 1 () İl 2() İlçe 3 () Köy 4 () Diğer

33- Suçu nasıl işlediniz?

- 1() Daha Önce den karar verip, planladım 2() Suçu anlık işledim
 3() Kaza/taksirle 4() Diğer.....

34- Suç işlemenize ne sebep oldu?

- 1() Evlenmek istemek 2() Şeref/namus için 3() Kıskançlık sebebiyle
 4() Kan davası sebebiyle 5() Sarhoşluk sırasında çıkan kavga 6() Para alacağı tahsili için
 7() Arsa/arazi anlaşmazlığı 8() Ekonomik sıkıntılar 9() Hakaret / küfür / kavga
 10() Ailevi problemler 11() Bunalma / psikolojik 12() Başka bir suç işlerken
 13() öteki taraftan kaynaklı sebepler 14() Diğer.....

35- Suç sırasında yardım veya teşvik oldu mu?

- 1() Teşvik oldu
- 2() Yardım aldım
- 3 () İkiside oldu
- 4() Hiçbiri

36- Teşvik ya da yardım aldıysanız, kimdi?(Birden fazla işaretlenebilir)

- 1() Baba / anne
- 2() Kardeş
- 3() Eş
- 4() Çocuk
- 5() Akraba
- 6() Arkadaş
- 7() Diğer.....

37- Suçu işlediğinizde her hangi bir madde etkisinde miydiniz?

- 1() Alkol
- 2() Uyuşturucu
- 3() Her ikisi
- 4() Hiçbiri

38- Bu suçu işlediğinize pişmanlık duyuyor musunuz?

- 1)Evet
- 2()Hayır

39- Suçu işlediğinizde suçun cezasını biliyor muydunuz?

- 1)Evet
- 2()Hayır

40- Cezanın ağırlığı size göre, insanların suç işlemesine engel olabilir mi ?

- 1)Evet
- 2()Hayır

41- Tahliye edildikten sonra suç işlediğiniz yerde mi ikamet edeceksiniz ?

- 1)Evet
- 2)Hayır
- 3() belli değil

42-Cezaevinden çıktıktan sonra en çok çekindiğiniz konu nedir?

- 1() İş bulma
- 2() Ailenin kabul etmemesi
- 3() Eşinizin kabul etmemesi
- 4() Arkadaş çevresinin kabul etmemesi
- 5() Suçu tekrar işleme
- 6() Toplumdan dışlanma
- 7() Hasım bulunması
- 8() Korkum yok

43- Gençlerin suçtan uzak durması için neler yapmasını önerirsiniz?

.....

.....

ÖZGEÇMİŞ

